
**הוצאה לאור של
ספרות משפטית**

מבית החברה הכלכלית של לשכת עורכי הדין בע"מ
Law Books Publishing House

דיני ראיות

שאלות רב-ברירה בחתך נושאי

החברה הכלכלית
של לשכת עורכי הדין בע"מ

תוכן עניינים

5	שאלות תרגול בכתב נושאי
5.....	מושגי יסוד - שאלות תרגול
6.....	כשרות עדים - שאלות תרגול
8.....	עדות יחידה - שאלות תרגול
11.....	עדות קטין - שאלות תרגול
14.....	עדות בעלי מוגבלויות - שאלות תרגול
15.....	עדות שמיעה - שאלות תרגול
18.....	עדות סברה - שאלות תרגול
19.....	כללי קבילות ודרכי הוכחה - שאלות תרגול
21.....	ראיות שהושגו בדרך פסולה - שאלות תרגול
23.....	ראיות חסויות - שאלות תרגול
26.....	עדות בכתב ועדות שנתקבלה בחו"ל - שאלות תרגול
27.....	פסק דין פלילי במשפט אזרחי ותביעה נגררת - שאלות תרגול
28.....	עזרי חקירה - שאלות תרגול
29	תשובות לשאלות התרגול
34	שאלות אמת (מתוך בחינות הלשכה)
64	תשובות לשאלות האמת

שאלות תרגול בחתך נושאי

מושגי יסוד - שאלות תרגול

1. בית משפט השלום נתן לאחרונה פסק דין פלילי בעבירה של שוחד. בפסק הדין הסתמך בית המשפט על עדות בלתי קבילה של בן משפחה של הנאשם.
מה דינו של פסק הדין?
- א. פסק הדין יתבטל בהכרח.
ב. פסק הדין יתבטל אם יתברר כי הנאשם לא היה מורשע אלמלא העדות.
ג. פסק הדין יתבטל רק אם הנאשם התנגד לקבלת העדות.
ד. פסק הדין לא יתבטל בשום מקרה.
2. בית המשפט חייב את יצרנית המקררים "קר לי" לשלם פיצויים נזיקיים לרקפת, לאחר שנתברר שמכרה לרקפת מקרר פגום. בפסק הדין הסתמך בית המשפט על עדותו של אחד העדים מטעם רקפת, על אף שהעדות עמדה בסתירה לעדותו של עד אחר מטעמה.
האם חרג בית המשפט מסמכותו?
- א. לא. סתירות בעדותם של עדים, אין בהן כשלעצמן כדי למנוע מבית המשפט לקבוע עובדות שלגביהן היו הסתירות.
ב. כן. בית המשפט אינו רשאי להסתמך על עדות העומדת בסתירה לעדותו של עד אחר במשפט.
ג. כן. בית המשפט אינו רשאי להסתמך על עדות העומדת בסתירה לעדותו של עד אחר במשפט, אם שני העדים הם מטעמו של אותו בעל דין.
ד. כן, אם העדות שעליה הסתמך בית המשפט היתה הראיה היחידה שעליה ביסס את פסק הדין.
3. ישי קיבל הרעלת מזון כתוצאה מאכילת שימורי טונה מקולקלים. הוא ביקש לתבוע את יצרן השימורים אך גילה כי על קופסת השימורים מצוי שם המשווק בלבד, ושם היצרן אינו נזכר.
מה תיעץ לישי?
- א. ישי יוכל להגיש תביעה נגד המשווק, ויראו את המשווק כאילו הוא היצרן, אלא אם כן גילה המשווק לישי מי היצרן.
ב. ישי יוכל להגיש תביעה נגד המשווק, ויראו את המשווק כאילו הוא היצרן. ישי לא יהיה רשאי לתבוע את היצרן, גם אם יגלה לו המשווק את זהותו.
ג. ישי יוכל להגיש תביעה נגד המשווק, ויראו את המשווק כאילו הוא היצרן. אם גילה המשווק לישי את זהותו של היצרן, יוכל ישי לתבוע את שניהם.
ד. על ישי לברר את זהות היצרן, שאחרת לא יוכל להגיש תביעה בגין נזקו.

תשובות בעמוד 29

כשרות עדים - שאלות תרגול

1. יוסי נפגע בתאונה ונגרם לו נזק גוף. את נזקיו תבע יוסי מרויטל, שגרמה לתאונה. יוסי מבקש לזמן לעדות את אריק, בנה של רויטל, שהיה נוכח בשעת התאונה, כדי שיעיד לחובת אימו. **האם רשאי אריק להעיד כנגד אימו?**
- א. כן. אריק כשר להעיד לחובת אימו, אך לא ניתן לכפות עליו לעשות כן.
 ב. כן, אריק כשר להעיד לחובת אימו, וניתן לכפות עליו לעשות כן.
 ג. כן, ובלבד שאין ליוסי ראיות אחרות שבאמצעותן הוא יכול להוכיח את תביעתו.
 ד. לא, אריק אינו כשר להעיד לחובת אימו.
2. ניסן ושותפו עמית הועמדו לדין בעבירה של קבלת דבר במרמה. התביעה מבקשת לזמן את ליטל, אשתו של ניסן, לתת עדות לחובת השניים. **מה הדין החל לעניין עדותה של ליטל?**
- א. ליטל כשרה להעיד לחובת השניים, וניתן לכפות עליה לעשות כן.
 ב. ליטל כשרה להעיד לחובת השניים, וניתן לכפות עליה להעיד לחובת עמית. עם זאת, לא ניתן לכפות עליה להעיד לחובת בעלה ניסן.
 ג. ליטל אינה כשרה להעיד לחובת בעלה ניסן. היא כשרה להעיד לחובת שותפו עמית, אך לא ניתן לכפות עליה לעשות כן.
 ד. ליטל אינה כשרה להעיד לחובת בעלה ניסן או לחובת עמית.
3. אבי הועמד לדין באשמה שהתעלל בבנו נחום. שרית, אימו של נחום ואשתו של אבי, נקראה להעיד לחובת אבי. **מה הדין החל בעניין?**
- א. שרית אינה כשרה להעיד נגד אבי.
 ב. שרית כשרה להעיד נגד אבי, אך לא ניתן לכפות עליה לעשות כן.
 ג. שרית כשרה להעיד נגד אבי, וניתן לכפות עליה לעשות כן.
 ד. שרית כשרה להעיד נגד אבי, ובלבד שהאב נקט אלימות כלפי נחום בעת שהתעלל בו. אם כשרה שרית להעיד נגד אבי, ניתן לכפות עליה לעשות כן.

4. ארז הואשם בעבירה של מתן שוחד. ירדנה, רעייתו של ארז, נקראה להעיד לטובת בעלה, אך בעדותה נחשפו גם פרטים המצביעים על אשמתו.
מה דין העדות?

- א. עדותה של ירדנה כשרה לשמש ראיה הן להוכחת חפותו של ארז והן להוכחת אשמתו.
- ב. עדותה של ירדנה כשרה לשמש ראיה להוכחת חפותו של ארז, אך אין היא כשרה לשמש ראיה להוכחת אשמתו.
- ג. עדותה של ירדנה כשרה לשמש ראיה להוכחת אשמתו של ארז, אך אין היא כשרה לשמש ראיה להוכחת חפותו.
- ד. עדותה של ירדנה אינה כשרה לשמש ראיה להוכחת חפותו של ארז או להוכחת אשמתו.

5. דליה ואורן הם שני עדים במשפט רצח המתנהל נגד רוני שועלי. אורן, שטרם העיד, נכח במשפט בעת שדליה מסרה את עדותה.
כיצד משפיעה עובדה זו על עדותו של אורן?

- א. עדותו של אורן תיפסל.
- ב. עדותו של אורן תיפסל אם דליה ואורן מעידים שניהם מטעם התביעה.
- ג. עדותו של אורן תיפסל אם דליה ואורן מעידים שניהם מטעם ההגנה.
- ד. עדותו של אורן לא תיפסל, אך העובדה ששמע את עדותה של דליה תובא בחשבון בעת קביעת משקלה של עדותו.

6. דניאל, בן ה-15, הוא העד היחיד לעבירות זיוף ומרמה שביצע אביו כלפי אמו. לאחר שאמו הגישה תלונה במשטרה נגד בעלה, בחר דניאל להתלונן בעצמו נגד אביו. במשפט המתנהל נגד האב בשל עבירות הזיוף והמרמה, החליט בית המשפט כי דניאל יעיד מחוץ לאולם בית המשפט, וללא נוכחותו של האב, מחשש שמסירת העדות בנוכחותו של אביו עלולה לפגוע בדניאל.
מה הדין?

- א. דניאל אינו כשר להעיד נגד אביו משום שאינו קורבן העבירות.
- ב. דניאל אינו כשר להעיד נגד אביו בשל סוג העבירות.
- ג. דניאל כשר להעיד נגד אביו. הרשעת אביו על סמך עדותו היחידה של דניאל טעונה פירוט מה הניע את בית המשפט להסתפק בעדות זו.
- ד. דניאל כשר להעיד נגד אביו. הרשעת אביו על סמך עדותו היחידה של דניאל אינה טעונה תוספת ראייתית או פירוט.

תשובות בעמוד 29

עדות יחידה - שאלות תרגול

1. אילו מבין הראיות הבאות עשויה לשמש תוספת ראייתית מסוג סיוע?
- שתיקת החשוד במשטרה.
  - סירוב חשוד לעריכת חיפוש חיצוני.
  - סירוב הנאשם להשתתף במסדר זיהוי.
  - הימנעות הנאשם מלהעיד.
2. עופר הועמד לדין באשמה של רצח. אלון, שותפו של עופר, היה העד היחיד מטעם התביעה. האם ניתן להרשיע את עופר על סמך עדותו של אלון?
- לא.
  - כן, אך בית המשפט חייב לפרט מה הניע אותו להסתפק בעדות של אלון.
  - כן, אך נדרשת תוספת ראייתית מסוג סיוע.
  - כן, אם יש בחומר הראיות דבר לחיזוקה.
3. רווית מסרה למשטרה כי ראתה את ליאת שודדת את חנות המכולת השכונתית. דבריה של רווית תועדו בכתב. ליאת הועמדה לדין, ורווית נקראה על-ידי התביעה להעיד לחובתה במשפט. להפתעת התביעה, הכחישה רווית בעדותה במשפט כי ראתה את ליאת מבצעת את השוד. התביעה מבקשת להסתמך על אמרתה של רווית במשטרה. איזה מבין המשפטים הבאים משקף נכונה את המצב המשפטי?
- לא ניתן להרשיע את ליאת על סמך אמרתה של רווית במשטרה.
  - ניתן להרשיע את ליאת על סמך אמרתה של רווית במשטרה, אם יש בצדה חיזוק והנמקה.
  - ניתן להרשיע את ליאת על סמך אמרתה של רווית במשטרה, אם יש בצדה סיוע.
  - ניתן להרשיע את ליאת על סמך אמרתה של רווית במשטרה, ואין נדרשת תוספת ראייתית כלשהי.
4. ישראל הועמד לדין באשמה שהתעלל מינית בבתו בת ה-16. הראיה היחידה המצויה בידי התביעה היא עדותה של הבת עצמה, שהיא בת 20 היום. האם ניתן להרשיע את ישראל על סמך עדות זו ללא תוספת ראייתית בצדה?
- כן, ניתן להרשיע על סמך עדות זו כעדות יחידה.
  - לא, נדרשת תוספת ראייתית מסוג חיזוק.
  - לא, נדרשת תוספת ראייתית מסוג סיוע.
  - כן, ובלבד שנתקיימו טעמים מיוחדים שיירשמו.

5. מייקי בן ה-30 הגיש לאחרונה תלונה במשטרה נגד שמעון שכנו, בן ה-50, ובה טען כי שמעון התעלל בו מינית בעת שהיה ילד. בעקבות תלונתו של מייקי הוגש נגד שמעון כתב אישום. לתביעה אין עדים נוספים מלבד מייקי עצמו, והיא תוהה אם ניתן להרשיע את שמעון על סמך עדותו של מייקי.
מה דעתך?

- א. כן, ניתן להרשיע את שמעון על סמך עדותו של מייקי אם יש בצדה סיוע.
- ב. כן, ניתן להרשיע את שמעון על סמך עדותו של מייקי אם יש בצדה חיזוק.
- ג. כן, ניתן להרשיע את שמעון על סמך עדותו של מייקי ללא צורך בתוספת ראייתית.
- ד. לא, שכן כלל לא ניתן היה להעמיד את שמעון לדין בשל חלוף תקופת ההתיישנות.

6. יגאל, שותפו של אהרון לשוד מזוין של בנק, הסכים להעיד כעד מדינה נגד אהרון.
האם ניתן להרשיע את אהרון על סמך עדותו היחידה של יגאל?

- א. לא.
- ב. כן, ובלבד שיש בצדה של העדות חיזוק.
- ג. כן, אם יש בצדה של העדות סיוע.
- ד. כן, אם יש בצדה של העדות דבר-מה נוסף.

7. ירדן נחקר במשטרה בחשד לביצוע עבירה של חבלה חמורה. לאחר מספר שעות של חקירה הודה ירדן בביצוע המעשה.
האם ניתן להרשיע את ירדן על סמך הודאתו במשטרה?

- א. כן, אך ההרשעה טעונה חיזוק והנמקה.
- ב. כן, אך ההרשעה טעונה סיוע.
- ג. כן, אך ההרשעה טעונה דבר-מה נוסף.
- ד. לא.

8. לילך היתה נתונה במשך חודשים ארוכים למעשים של התעללות מינית מצד המעביד שלה יוחאי. עתה אזרה סוף סוף לילך אומץ והתלוננה נגד יוחאי. יוחאי הועמד לדין, אך כל שהיה בידי התביעה להציג כראיה נגדו הוא עדותה של לילך.
האם ניתן להרשיע את יוחאי על סמך עדותה של לילך?

- א. כן.
- ב. כן, אך ההרשעה טעונה סיוע.
- ג. כן, אך על בית המשפט לפרט מה הניע אותו להסתפק בעדותה.
- ד. כן, אך ההרשעה טעונה דבר-מה נוסף.

9. מוריס הגיש תביעה לפיצויים נגד גן החיות הגלילי, בטענה שנגרם לו נזק נפשי לאחר שאחד התנינים שבגן חשף בפניו את מלתעותיו. מוריס העיד בפני בית המשפט, אך לא תמך את עדותו בראיות נוספות.
האם רשאי בית המשפט לחייב את גן החיות בפיצויים על סמך עדותו של מוריס בלבד?

א. לא.

ב. כן.

ג. כן, אך על בית המשפט לפרט מה הניע אותו להסתפק בעדותו של מוריס.

ד. כן, ובלבד שמוריס אינו קטין מתחת לגיל 14.

10. מהי התוספת הראייתית הנדרשת לשם הרשעה במשפט פלילי על סמך עדותו היחידה של קטין מתחת לגיל 12?

א. סיוע.

ב. חיזוק.

ג. קטין מתחת לגיל 12 אינו כשר להעיד במשפט פלילי.

ד. אין נדרשת תוספת ראייתית.

תשובות בעמוד 29

עדות קטין - שאלות תרגול

1. אהוד עומד לדין באשמה שביצע שוד מכולת. אלי בן ה-10, שראה את אהוד מבצע את השוד, הוא העד היחיד מטעם התביעה.
איזה מבין המשפטים הבאים משקף נכונה את המצב המשפטי?

- א. בית המשפט רשאי להרשיע את אהוד על סמך עדותו של אלי, אך העדות טעונה סיוע.
- ב. בית המשפט רשאי להרשיע את אהוד על סמך עדותו של אלי, אם מצא בחומר הראיות דבר לחיזוקה.
- ג. בית המשפט רשאי להרשיע את אהוד על סמך עדותו של אלי, אך העדות טעונה דבר-מה נוסף.
- ד. בית המשפט אינו רשאי להרשיע את אהוד על סמך עדותו של אלי.

2. יוני בן ה-16 הגיש נגד מחנכת הכיתה צילה תביעה לפיצויים בטענה שגרמה לו עוגמת נפש רבה בכך שהעמידה אותו בפינת הכיתה לעיני חבריו. יוני העיד על התקרית בבית המשפט, אך לא הצליח לגייס איש מחבריו לכיתה להעיד לטובתו.
האם רשאי בית המשפט לחייב את צילה בפיצויים על סמך עדותו היחידה של יוני?

- א. כן.
- ב. כן, ובלבד שיש בחומר הראיות דבר לחיזוקה.
- ג. כן, אך על בית המשפט לפרט מה הניע אותו להסתפק בעדותו של יוני.
- ד. לא.

3. ישראל עומד לדין באשמה שרצח את אדם. יותם בן ה-13, שראה את התרחשות הרצח שעה שעשה דרכו חזרה מפעילות של תנועת הצופים, הוא העד העיקרי מטעם התביעה.
האם יחולו על עדותו הוראות החוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים, תשט"ו-1955) (להלן: חוק הגנת ילדים)?

- א. לא, משום שחוק הגנת הילדים אינו חל על עבירות רצח שנעשו מחוץ למשפחה.
- ב. לא, משום שליותם כבר מלאו 12 שנים.
- ג. לא, משום שיותם עצמו אינו חשוד בעבירה.
- ד. כן.

4. באילו תנאים יחול חוק הגנת ילדים על עבירות הריגה, רצח ונסיון רצח שנעשו בתוך המשפחה?

- א. כאשר בעת גביית העדות טרם מלאו לילד 12 שנים והילד עצמו חשוד בעבירה.
- ב. כאשר בעת גביית העדות טרם מלאו לילד 14 שנים והילד עצמו חשוד בעבירה.
- ג. כאשר בעת גביית העדות טרם מלאו לילד 14 שנים, והילד עצמו אינו חשוד בעבירה.
- ד. כאשר בעת גביית העדות טרם מלאו לילד 12 שנים והילד עצמו אינו חשוד בעבירה.

5. באילו תנאים יחול חוק הגנת ילדים על עבירות זנות, תועבה ועבירות מין?
- כאשר בעת גביית העדות טרם מלאו לילד 14 שנים, והילד עצמו אינו חשוד בעבירה.
  - כאשר בעת גביית העדות טרם מלאו לילד 12 שנים והילד עצמו אינו חשוד בעבירה.
  - כאשר העבירה נעשתה בגופו של ילד מתחת לגיל 14, בנוכחותו של הילד, או כאשר הילד חשוד בעשיית העבירה.
  - כאשר העבירה נעשתה בגופו של ילד מתחת לגיל 12, בנוכחותו של הילד, או כאשר הילד חשוד בעשיית העבירה.
6. התביעה מעוניינת שרמי בן ה-11 יעיד במשפט בעבירה שחוק הילדים חל עליה. מי מוסמך לאשר את העדות?
- בית המשפט.
  - חוקר ילדים.
  - בא כוחו של רמי.
  - הוריו של רמי.
7. מי מבין הגורמים הבאים יחקור ילד בעבירה שחוק הגנת ילדים חל עליה?
- שוטר.
  - קצין משטרה.
  - שופט.
  - חוקר ילדים.
8. רני בן ה-13 העיד בפני חוקר ילדים בעבירה שחוק הגנת ילדים חל עליה. חוקר הילדים אסר על רני להעיד במשפט עצמו. האם ניתן להרשיע את הנאשם בעבירה על סמך עדותו של רני בפני חוקר הילדים?
- לא.
  - כן, אך ההרשעה טעונה חיזוק.
  - כן, אך ההרשעה טעונה סיוע.
  - כן.

9. אביתר עומד להיחקר על-ידי חוקר ילדים בקשר לעבירה שחוק הגנת ילדים חל עליה. דודו של אביתר מעוניין להיות נוכח בחקירה.
ממי עליו לבקש רשות?

- א. מבית המשפט.
- ב. מחוקר הילדים.
- ג. מקצין המשטרה הממונה על חקירת העבירה.
- ד. הוריו של אביתר אינם רשאים להיות נוכחים בחקירה בשום מקרה.

10. כנגד יצחק נפתחה חקירה בעבירה שחוק הגנת ילדים חל עליה. יצחק הגיש בקשה לגבות מן הילד עדות עוד בטרם הוגש נגדו כתב אישום.
האם רשאי בית המשפט לעשות כן?

- א. לא.
- ב. כן, אם ניתנה רשות של חוקר ילדים לגביית העדות המוקדמת.
- ג. כן, צפוי להגרם ליצחק עיוות דין אם לא תיגבה העדות לאלתר.
- ד. כן.

תשובות בעמוד 30

עדות בעלי מוגבלויות - שאלות תרגול

1. רמי נחקר בתחנת המשטרה בחשד לעבירה של חבלה חמורה. אביו, שהוזעק לתחנת המשטרה, טען בפני החוקר כי רמי הוא אדם עם מוגבלות שכלית. החוקר סבר כי אין מקום להפנות את רמי לחוקר מיוחד והמשיך לחקור את רמי בעצמו.
כיצד ניתן להשיג על החלטתו?

- א. להגיש ערר לבית משפט השלום שבאזור שיפוטו מתגורר רמי. הדיון בערר יתקיים בתוך 48 שעות, והחלטת בית משפט השלום בערר ניתנת לערר נוסף בפני בית המשפט המחוזי.
- ב. להגיש ערר לקצין הממונה בתחנת המשטרה. הדיון בערר יתקיים בתוך 48 שעות, והחלטת הקצין הממונה בערר ניתנת לערר נוסף בפני בית משפט השלום.
- ג. להגיש ערר לבית משפט השלום שבאזור שיפוטו מתנהלת החקירה. הדיון בערר יתקיים בתוך 24 שעות, והחלטת בית משפט השלום בערר היא סופית.
- ד. להגיש ערר לבית משפט המחוזי שבאזור שיפוטו מתנהלת החקירה. הדיון בערר יתקיים בתוך 24 שעות, והחלטת בית המשפט המחוזי בערר היא סופית.

2. דניאל הוזמן למתן עדות מטעם התביעה במשפט פלילי. בית המשפט קיבל חוות דעת מומחה לפיה דניאל סובל מפיקוד שכלי, ומתן העדות בבית משפט עלול לפגוע בו. לנוכח האמור החליט בית המשפט לפטור את דניאל ממתן עדות בפניו ולקבל כראיה את אמרתו של דניאל, אשר נגבתה על ידי חוקר מיוחד ותועדה בתיעוד חזותי. כן העיד בפני בית המשפט החוקר המיוחד שגבה את אמרתו של דניאל בדבר נסיבות גביית האמרה.
מה הדין?

- א. בית המשפט רשאי לקבל את אמרת החוץ של דניאל רק אם השתכנע במהימנותה לאחר צפייה בקלטת החקירה. בית המשפט אינו רשאי להרשיע את הנאשם על בסיס אמרת החוץ בלבד אלא אם תימצא לה תוספת ראייתית מסוג סיוע.
- ב. בית המשפט רשאי לקבל את אמרת החוץ של דניאל. בית המשפט אינו רשאי להרשיע את הנאשם על בסיס אמרת החוץ של דניאל אלא אם תימצא לה תוספת ראייתית מסוג חיזוק.
- ג. בית המשפט רשאי לקבל את אמרת החוץ של דניאל. בית המשפט אינו רשאי להרשיע את הנאשם על בסיס אמרת החוץ של דניאל אלא אם תימצא לה תוספת ראייתית מסוג סיוע.
- ד. בית המשפט אינו רשאי לקבל את אמרת החוץ של דניאל.

תשובות בעמוד 31

עדות שמיעה - שאלות תרגול

1. מה דינה של עדות שמיעה?
- עדות שמיעה תהא קבילה בהליך פלילי בלבד.
  - עדות שמיעה תהא קבילה בהליך אזרחי בלבד.
  - עדות שמיעה תהא קבילה בהליך פלילי ובהליך אזרחי.
  - עדות שמיעה אינה קבילה הן בהליך פלילי והן בהליך אזרחי.
2. שי מואשם ברציחתו של שלמה ביריות אקדח. אלה העידה במשפט כי בעודו גוסס, סיפר לה שלמה כי נורה על-ידי שי. אלה עצמה לא היתה עדה לירי.
האם תהא עדותה של אלה קבילה להוכחת אשמתו של שי?
- כן.
  - כן, ובלבד שאלה רשמה את דבריו של שלמה מיד לאחר ששמעה אותם.
  - לא, משום שמדובר בעדות שמיעה.
  - לא, משום ששלמה, זכרו לברכה, אינו עד במשפט.
3. מרגלית מואשמת כי גרמה לאלי חבלה חמורה. אורית, חברתה של מרגלית, העידה במשפט כי מרגלית סיפרה לה שיש לה תחושת בטן שאלי יתקשה ללכת בקרוב.
האם רשאי בית המשפט להסתמך על עדותה של אורית לשם הוכחת אמרתה של מרגלית?
- לא, משום שמדובר בעדות שמיעה.
  - כן, ובלבד שמרגלית עצמה מעידה במשפט.
  - כן, ובלבד שאורית רשמה את אמרתה של מרגלית מיד לאחר שנאמרה.
  - כן.
4. גילי מואשם בביצוע שוד מזוין של במק בתל אביב. בעת שנחקר במשטרה, הצהיר גילי בפני החוקר אורי כי היה בקרבת מקום לבנק בשעה שבה בוצע השוד. הצהרתו של גילי תועדה בכתב על-ידי אורי. במשפט עצמו חזר בו גילי מדבריו, וטען כי כלל לא היה באזור תל אביב בעת שבוצע השוד. התביעה מבקשת להוכיח את אמרתו של גילי במשטרה, אך מאחר שאורי חוקר המשטרה שוהה בחו"ל, אין באפשרותה להביאו להעיד.
האם רשאית התביעה להוכיח את אמרתו של גילי באמצעות תצהירו הכתוב של אורי?
- כן, ובלבד שבית המשפט השתכנע שאין כל אפשרות להביא לעדות את אורי החוקר.
  - כן, ובלבד שסניגורו של גילי הסכים לכך.
  - לא, משום שלא ניתן להוכיח אמרת חוץ של נאשם באמצעות תצהיר בכתב.
  - לא, משום שלא ניתן להוכיח אמרת חוץ של נאשם בעבירת פשע באמצעות תצהיר בכתב.

5. נחום הודה בפני עופר כי רצח את חזי, שותפו של עופר לעסק. במשפט הפלילי שהתנהל נגדו חזר בו נחום מהודייתו, וטען כי הודה ברצח בפני עופר רק לאחר שעופר איים על חייהם של בני משפחתו.
האם תהא עדותו של עופר על הודייתו של נחום בפניו קבילה?

- א. לא, משום שעדות על הודיית חוץ של נאשם אף פעם אינה קבילה.
- ב. כן, אם עופר רשם את פרטי הודייתו של נחום מיד לאחר שההודיה ניתנה.
- ג. כן, אם עופר העיד בדבר הנסיבות שבהן ניתנה הודייתו של נחום בפניו, ובית המשפט ראה שההודיה היתה חופשית ומרצון.
- ד. כן.

6. משטרת טבריה חושדת כי משפחת אלפון אחראית לסחר הסמים בעיר, והיא מנהלת נגדה חקירה עיקשת. לאחרונה רוותה המשטרה מעט נחת, לאחר שנבו, משתמש ותיק בסמים, הצהיר בפני חוקרי המשטרה כי היה עד לעסקאות סמים שעשתה משפחת אלפון בפאתי העיר. המשטרה תיעדה בכתב את דבריו של נבו, ונגד בני משפחת אלפון הוגשו כתבי אישום בגין עבירות של סחר בסמים. נבו זומן להעיד במשפט, אך התביעה לא הצליחה לאתרו.
האם רשאי בית המשפט לקבל כראיה את אמרתו של נבו בפני המשטרה במשפט?

- א. כן.
- ב. כן, אם בית המשפט שוכנע כי אמצעי פסול שימש להניא או למנוע את נבו מלתת את העדות.
- ג. לא, אמרת חוץ של עד תהא קבילה כראיה בהליך פלילי רק כאשר אומר האמרה הוא עד במשפט.
- ד. לא, אמרת חוץ של עד לא תהא קבילה בשום מקרה.

7. **האם רשאי בית המשפט להרשיע נאשם על סמך אמרת חוץ בכתב של עד?**

- א. כן, אך ההרשעה טעונה סיוע.
- ב. כן, אך ההרשעה טעונה חיזוק.
- ג. כן, אך ההרשעה טעונה חיזוק והנמקה.
- ד. לא.

8. **אילו מבין המסמכים הבאים יהוו ראיה לכאורה להוכחת תוכנם?**

- א. תעודה ציבורית בלבד.
- ב. תעודה ציבורית ורשומה מוסדית.
- ג. רשומה מוסדית ותעודת חוץ.
- ד. תעודת חוץ בלבד.

9. תמר, לקוחה של בנק "תשואות", הגישה תביעה נגד הבנק בטענה כי חשבון העובר ושב שלה חויב ללא כל סיבה בסכום של 10,000 ₪. בא כוחו של הבנק הגיש לבית המשפט פלט מחשב, המפרט את תנועות החשבון של תמר, שלפיו חשבונה של תמר כלל לא חויב בסכום האמור. תמר מבקשת לחקור חקירה נגדית את פקיד הבנק שערך את פלט המחשב.
האם היא רשאית לעשות כן?

- א. לא, מאחר שפלט המחשב מהווה תעודה ציבורית, אין תמר זכאית לחקור חקירה נגדית את פקיד הבנק.
- ב. לא, מאחר שפלט המחשב מהווה רשומה מוסדית, אין תמר זכאית לחקור חקירה נגדית את פקיד הבנק.
- ג. כן, מאחר שפלט המחשב מהווה תעודה ציבורית, זכאית תמר לחקור חקירה נגדית את פקיד הבנק.
- ד. כן, מאחר שפלט המחשב מהווה רשומה מוסדית, זכאית תמר לחקור חקירה נגדית את פקיד הבנק.

10. דנה הציעה למכירה את אוסף הבולים שלה לכל המרבה במחיר. לפני מספר ימים, היא קיבלה מכתב בדואר אלקטרוני, הנושא את חתימתו האלקטרונית המאובטחת של לירן, ובו מתחייב לירן לרכוש את אוסף הבולים בעד סכום של 20,000 ₪. דנה נענתה להצעה, אך עתה מתכחש לירן למכתב. דנה הגישה נגד לירן תביעה בגין הפרת חוזה, אליה צרפה את המכתב האלקטרוני כראיה.
מה יהא כוחו הראייתי של המכתב?

- א. המכתב האלקטרוני יהווה ראיה לכאורה לכך שהחתימה האלקטרונית היא של לירן ושתוכן המכתב הוא זה שנחתם על-ידי לירן.
- ב. המכתב האלקטרוני יהיה בלתי קביל.
- ג. המכתב האלקטרוני יהיה בלתי קביל, אלא אם צרפה דנה אישור בדבר מקוריותו.
- ד. המכתב האלקטרוני יהווה ראיה חלוטה לאמיתות תוכנו.

תשובות בעמוד 31

עדות סברה - שאלות תרגול

1. מתי יהא רשאי בית המשפט לקבל כראיה תעודת רופא?
- בית המשפט רשאי לקבל כראיה תעודת רופא ללא כל מגבלה.
  - בית המשפט רשאי לקבל כראיה תעודת רופא אם אין הוא רואה חשש לעיוות דין.
  - בית המשפט רשאי לקבל כראיה תעודת רופא אם שני הצדדים ביקשו זאת.
  - בית המשפט אינו רשאי לקבל כראיה תעודת רופא.
2. מהו כוחה הראייתי של חוות דעת מומחה?
- חוות דעת מומחה משמשת ראיה לכאורה לאמיתות תוכנה.
  - חוות דעת מומחה משמשת ראיה לכאורה לקיומה ככזו.
  - חוות דעת מומחה משמשת ראיה חלוטה להוכחת תוכנה.
  - חוות דעת מומחה משמשת ראיה חלוטה לקיומה ככזו.
3. לעדי נגרם נזק גוף שעה שנפלה לבור במדרכה הסמוכה לביתה. בתביעת הפיצויים שהגישה נגד העירייה הסתמכה עדי על תעודת רופא. בא כוחה של העירייה מבקש לחקור את הרופא. כיצד יכריע בית המשפט בבקשה?
- בית המשפט ייעתר לבקשה.
  - בית המשפט ייעתר לבקשה אם הוא רואה כי אין חשש לעיוות דין.
  - בית המשפט ידחה את הבקשה אם נוכח שהיא באה מתוך קנטור.
  - בית המשפט ידחה את הבקשה.

תשובות בעמוד 32

כללי קבילות ודרכי הוכחה - שאלות תרגול

1. אפרת הגישה נגד אסי, השוכר את דירתה, תביעה בגין אי תשלום דמי שכירות. אפרת מבקשת לצרף את חוזה השכירות, אך לצערה המקור בוער, ובידה רק העתק צילומי מאושר שלו. **האם רשאית אפרת להגיש את ההעתק כראיה?**
- א. כן, אם מצורף להעתק אישור על כך שהמקור בוער.
 ב. כן, אם יש חשש שייגרם עיוות דין אם לא יוגש ההעתק.
 ג. לא, אלא אם כן לפי הדין מותר להוכיח תוכנו של חוזה לשכירות דירה בהעתקו.
 ד. לא.
2. גיא הוא עבריין מועד. בימים אלה מתנהל נגדו משפט בגין ביצוע שוד של רשת שיווק מזון. התובע מבקש לחקור את גיא בנוגע להרשעותיו הקודמות. **מה הדין החל בעניין זה?**
- א. התובע אינו רשאי לחקור את גיא בנוגע להרשעותיו הקודמות בשום מקרה.
 ב. התובע רשאי לחקור את גיא בנוגע להרשעותיו הקודמות אם גיא עצמו העיד על אופיו הטוב או הביא ראיה הנוגעת לכך.
 ג. התובע רשאי לחקור את גיא בנוגע להרשעותיו הקודמות אם קיבל את אישור בית המשפט לכך.
 ד. התובע רשאי לחקור את גיא בנוגע להרשעותיו הקודמות.
3. נגד אלון מתנהל משפט פלילי. התביעה נסמכת על עדות יחידה, כך שהרשעתו של אלון טעונה תוספת ראייתית של סיוע. **האם ניתן יהיה להרשיע את אלון אם תתמוך התביעה את העדות בראיה בדבר "עדות שיטה"?**
- א. כן, אם הראיה היא קבילה.
 ב. לא, ראיה בדבר "עדות שיטה" עשויה לשמש חיזוק, אך לא סיוע.
 ג. לא, ראיה בדבר "עדות שיטה" עשויה לשמש דבר-מה נוסף, אך לא סיוע.
 ד. לא, משום שראיה בדבר "עדות שיטה" היא תמיד ראיה בלתי קבילה.

4. אפי התחייב לרכוש את מכוניתו של נדב. כמקובל וכנהוג בעסקאות למכירת כלי רכב, עשו השניים את העסקה בכתב. על אף שאפי העביר לנדב את התמורה שקבעה בהסכם, מסרב נדב למסור את המכונית לידי. אפי מעוניין להגיש נגד נדב תביעה אזרחית, אך הוא אינו מוצא את הסכם המכירה. אפי חושש כי לעולם לא יזכה בכספו חזרה והוא מבקש את עצתך.
מה תשיב לו?

- א. אפי יוכל להוכיח את עסקת המכירה בעדות בעל-פה.
- ב. אפי יוכל להוכיח את עסקת המכירה בעדות בעל-פה אם הסכם המכירה אבד שלא באשמתו.
- ג. אפי יוכל להוכיח את עסקת המכירה בעדות בעל-פה אם הסכם המכירה נגנב על-ידי נדב.
- ד. אפי לא יוכל להוכיח את עסקת המכירה בעדות בעל-פה.

5. עמי הסכים להלוות לדורית סכום של 100,000 ש"ח בריבית בשיעור שנתי של 10%. השניים עיגנו את ההסכם בכתב. זמן קצר לאחר מכן הצליחה דורית לשכנע את עמי להפחית את שיעור הריבית ל-5%. ההסכם החדש לא הועלה על כתב. משהגיע מועד פירעון ההלוואה, החזירה דורית לעמי את הקרן בתוספת ריבית בשיעור של 5%, בהתאם לסיכום בעל-פה. בתגובה, הודיע עמי לדורית כי עליה לשלם ריבית בשיעור של 10%, על-פי ההסכם בכתב. משסרבה דורית לדרישתו, הגיש נגדה עמי תביעה אזרחית בהסתמך על המסמך בכתב.
האם רשאית דורית להסתמך על ההסכם המאוחר בעל-פה כדי להדוף את תביעתו של עמי?

- א. לא, משום שטענה נגד מסמך בכתב ניתן להוכיח רק באמצעות מסמך בכתב.
- ב. לא, משום שטענה נגד מסמך בכתב ניתן להוכיח רק באמצעות הודאתו של מי שטוען על סמך המסמך.
- ג. לא, משום שטענה נגד מסמך בכתב ניתן להוכיח רק באמצעות פנקסיו של מי שטוען על סמך המסמך.
- ד. כן.

תשובות בעמוד 32

ראיות שהושגו בדרך פסולה - שאלות תרגול

1. ראובן הוא קצין משטרה בכיר, המנסה במשך שנים לאסוף ראיות בדבר מעורבותו של תומר בסחר בסמים. ראובן מעוניין לבצע האזנת סתר לשיחות הטלפון של תומר בתקווה שהדבר יביא לגילוי מידע שיסייע בהבאתו של תומר לדין.
ממי עליו לבקש היתר?
- מהשר לבטחון פנים.
  - משופט של בית המשפט העליון.
  - משופט בית משפט מחוזי.
  - מנשיא בית המשפט המחוזי או סגנו.
2. שירות הבטחון הכללי (שב"כ) קיבל מידע שלפיו בני, פקיד בכיר במשרד החוץ, הוא מרגל מטעמה של מדינת אויב. בעקבות המידע, התיר ראש השב"כ לבצע האזנת סתר לשיחות הטלפון של בני.
האם פעל ראש השב"כ כדין?
- לא. ראש המוסד, אך לא ראש השב"כ, מוסמך לאשר האזנות סתר דחופות לשם מניעת דליפה של מידע ביטחוני.
  - לא. יושב ראש ועדת חוץ ובטחון של הכנסת, אך לא ראש השב"כ, מוסמך לאשר האזנות סתר דחופות לשם מניעת דליפה של מידע ביטחוני.
  - כן, ובלבד ששוכנע כי בטחון המדינה מחייב האזנת סתר שאינה סובלת דיחוי, וכי אין באפשרותו לקבל מבעוד מועד היתר מראש הממשלה או משר הבטחון.
  - כן, ראש השב"כ מוסמך ליתן היתר לביצוע האזנת סתר לשם הגנה על ביטחון המדינה, גם כאשר האזנת הסתר סובלת דיחוי.
3. חוקרי מחלק הרצח של משטרת מחוז תל אביב ביצעו ללא היתר האזנת סתר לשיחות הטלפון של צחי, שנחשד ברציחת בת זוגו. החוקרים האמינו אמונה כנה כי יש בידם היתר לבצע את ההאזנה. בעקבות המידע שנאסף בידי החוקרים הוגש נגד צחי כתב אישום. עו"ד יוני, בא כוחו של צחי, תוהה אם רשאי בית המשפט לקבל את הדברים שנקלטו בהאזנת הסתר כראיה במשפט.
מהי עמדתך?
- מאחר שהחוקרים פעלו ללא היתר, אין בית המשפט רשאי לקבל את הדברים שנקלטו בהאזנת הסתר כראיה.
  - בית המשפט רשאי לקבל את הדברים שנקלטו בהאזנת הסתר כראיה, אם מצא כי הצורך להגיע לחקר האמת עדיף על הצורך להגן על פרטיותו של צחי.
  - בית המשפט רשאי לקבל את הדברים שנקלטו בהאזנת הסתר ללא כל מגבלה, משום שהחוקרים פעלו בתום לב, תוך שימוש מדומה בהרשאה חוקית.
  - בית המשפט רשאי לקבל את הדברים שנקלטו בהאזנת הסתר ללא כל מגבלה, משום שמדובר בהאזנת סתר שאינה טעונה היתר.

4. המדינה מבקשת להביא כראיה במשפט דברים שנקלטו בהאזנת סתר שבוצעה ללא היתר. **כיצד יתנהל הדיון בבקשה?**
- א. הבקשה תהיה באישור מפכ"ל המשטרה, והדיון בה יתנהל בדלתיים סגורות.
- ב. הבקשה תהיה באישור היועץ המשפטי לממשלה או פרקליט המדינה, והדיון בה יתנהל בדלתיים סגורות.
- ג. הבקשה תהיה באישור מפכ"ל המשטרה, והדיון בה יתנהל בדלתיים פתוחות.
- ד. הבקשה תהיה באישור היועץ המשפטי לממשלה או פרקליט המדינה, והדיון בה יתנהל בדלתיים פתוחות.
5. שחקן הכדורגל דוד בקר הגיש נגד העיתון "חדשות בצהוב" תביעה בגין לשון הרע, לאחר שהעיתון פרסם כתבה ובה נאמר שדוד נוהג ללבוש בגדי אישה בתוך ביתו. להגנתו, ביקש העיתון להציג תצלום של דוד, המתעד את דוד מתהלך בביתו כשהוא לבוש שמלה. דוד, מטבע הדברים, התנגד לבקשה. אין מחלוקת שהתצלום מהווה פגיעה בפרטיות לפי חוק הגנת הפרטיות ושהוראות ההגנה והפטור שבחוק אינן חלות בנסיבות העניין.
- איזו מבין התשובות הבאות משקפת נכונה את המצב המשפטי בנוגע לקבילות התצלום כראיה במשפט?**
- א. התצלום יהיה פסול מלשמש כראיה.
- ב. התצלום יהיה פסול מלשמש כראיה, אלא אם שוכנע בית המשפט כי הצורך בחקר האמת גובר על הצורך של דוד בפרטיות.
- ג. התצלום יהיה קביל כראיה במשפט.
- ד. התצלום יהיה קביל כראיה במשפט, אם התיר זאת בית המשפט מטעמים שיירשמו.

תשובות בעמוד 32

ראיות חסויות - שאלות תרגול

1. מי מהבאים מוסמך להוציא תעודת חסיון לטובת המדינה?

- א. ראש הממשלה או שר הבטחון.
- ב. שר הבטחון בלבד.
- ג. שופט של בית המשפט העליון.
- ד. נשיא בית המשפט המחוזי.

2. בית המשפט המחוזי סירב לקבל ראיה בתביעה אזרחית שהגיש אריק נגד שמוליק, מהטעם שחל על הראיה חסיון לטובת המדינה. אריק סבור כי הראיה חיונית להוכחת תביעתו. מה עליו לעשות?

- א. עליו לעתור לבית המשפט העליון, שידון בעתירה בשופט אחד.
- ב. עליו לעתור לבית המשפט העליון, שידון בעתירה בהרכב של שלושה שופטים.
- ג. עליו לעתור לבית המשפט לעניינים מינהליים, שידון בעתירה בהרכב של שלושה שופטים.
- ד. עליו לעתור להרכב שדן בהליך העיקרי.

3. מי מהבאים מוסמך להוציא תעודת חסיון לטובת הציבור?

- א. ראש הממשלה.
- ב. ראש הממשלה או שר הבטחון.
- ג. שר הנוגע לעניין.
- ד. שר הנוגע לעניין או שר הבטחון.

4. מי מהבאים מוסמך לדון בעתירה להסרת חסיון לטובת הציבור?

- א. שופט של בית המשפט העליון.
- ב. בית המשפט העליון, שידון בעתירה בהרכב שלושה.
- ג. בית המשפט שדן בהליך העיקרי.
- ד. חסיון לטובת הציבור הוא חסיון מוחלט, ואין להסירו בשום מקרה.

5. זאביק נפגש עם עו"ד פישמן, וביקשו שייצגו במשפט הרצח שלו. במהלך הפגישה התוודה זאביק כי ביצע את הרצח. בתום הפגישה הודיע עו"ד פישמן לזאביק כי הוא מסרב לייצגו. לפני ימים מספר קיבל עו"ד פישמן זימון להעיד במשפטו של זאביק מטעם התביעה.
עו"ד פישמן תוהה אם חל על המידע שזאביק חלק עמו חסיון עורך דין-לקוח. מה תשיב לו?

- א. המידע שמסר זאביק לעו"ד פישמן חוסה תחת חסיון עורך דין-לקוח.
- ב. המידע שמסר זאביק לעו"ד פישמן אינו חוסה תחת חסיון עורך דין-לקוח, משום שהחסיון אינו חל על עבירות רצח.
- ג. המידע שמסר זאביק לעו"ד פישמן אינו חוסה תחת חסיון עורך דין-לקוח, משום שעו"ד פישמן סירב לייצג את זאביק ולא נקשרו יחסי עורך דין-לקוח בין השניים.
- ד. המידע שמסר זאביק לעו"ד פישמן אינו חוסה תחת חסיון עורך דין-לקוח, אלא אם ביקש זאביק במפורש מעו"ד פישמן לשמור על המידע חסוי.

6. במהלך משפט נויקי המתנהל נגד אורן זימן התובע לעדות את עו"ד אריה, בא כוחו של אורן, וזאת לאחר שהתובע קיבל מידע שלפיו ידועים לאריה פרטים המוכיחים את אחריותו של אורן. אריה טען לחסיון עורך דין-לקוח, אך בית המשפט סירב לקבל את הטענה, והורה לאריה למסור את המידע.
האם פעל בית המשפט כדיון?

- א. כן, אם בית המשפט מצא כי הצורך לגלות את הראיה לשם האמת עדיף על העניין שלא לגלותה.
- ב. לא, חסיון עורך דין-לקוח הוא מוחלט, ואין לבית המשפט שיקול דעת אם להסירו.
- ג. כן, אם פרשת התביעה נסמכת כולה על עדותו של אריה.
- ד. כן, חסיון עורך דין-לקוח אינו חל בהליכים אזרחיים.

7. ג'פרי עומד למשפט בגין העלמת מס. גיימס, הכומר של ג'פרי, זומן להעיד מטעם התביעה, וסיפר בעדותו כי ג'פרי התוודה בפניו על העלמות המס. עורך דינו של ג'פרי טוען כי גיימס לא היה רשאי לחשוף את המידע מחמת קיומו של חסיון כהן הדת.
היש צדק בדבריו של עורך דינו של ג'פרי?

- א. לא. הכומר גיימס הוא בעל החסיון, והוא היה רשאי לוותר עליו ולחשוף את המידע החסוי.
- ב. כן. ג'פרי הוא בעל החסיון, והכומר גיימס אינו רשאי לוותר עליו ולחשוף את המידע החסוי.
- ג. לא, משום שהחסיון כלל אינו חל על הליכים פליליים.
- ד. לא, מפני שהחסיון חל על הליכים טרום משפטיים בלבד.

8. יעקב, משתמש ותיק בסמים, זומן להעיד במשפט המתנהל נגד ברון הסמים ויקטור. במהלך העדות וחרף התנגדותו של יעקב, חייב אותו בית המשפט להעיד על עסקת סמים, שבה מכר לו ויקטור חבילה של סם מסוג הרואין. יעקב טוען בפניך כי נעשה לו עוול, משום שהמידע שבית המשפט חייב אותו למסור עשוי להפלילו בעבירה לפי פקודת הסמים המסוכנים.
מה תשיב ליעקב?

- א. בית המשפט היה רשאי לחייב את יעקב להעיד על עסקת הסמים, ותשובתו תוכל לשמש ראיה נגדו אם יועמד לדין באותו עניין.
- ב. בית המשפט היה רשאי לחייב את יעקב להעיד על עסקת הסמים, אך לא ניתן יהיה להשתמש בתשובתו כראיה נגדו אם יועמד לדין.
- ג. בית המשפט היה רשאי לחייב את יעקב להעיד על עסקת הסמים, אך לא ניתן יהיה להעמיד את יעקב לדין באותו עניין.
- ד. בית המשפט לא היה רשאי לחייב את יעקב להעיד על עסקת הסמים.

9. לקוחך אורי, העומד לדין פלילי, שוקל להימנע להעיד להגנתו.
האם הוא רשאי לעשות כן?

- א. כן, נאשם רשאי להימנע מלהעיד, אך הימנעותו מלהעיד עשויה לשמש סיוע או חיזוק למשקל ראיות התביעה.
- ב. כן, נאשם רשאי להימנע מלהעיד, אך הימנעותו מלהעיד עשויה לשמש דבר-מה נוסף לראיות התביעה.
- ג. כן, נאשם רשאי להימנע מלהעיד, והימנעותו מלהעיד לא תיזקף לחבותו.
- ד. לא, נאשם אינו רשאי להימנע מלהעיד, משום שהזכות לשתוק שמורה לעדים ולא לנאשמים.

תשובות בעמוד 32

עדות בכתב ועדות שנתקבלה בחו"ל - שאלות תרגול

1. במהלך שלב ההוכחות בתביעה האזרחית שמנהלת שירה נגד רינת, ביקשה רינת לחקור את אחד המצהירים מטעמה של שירה. בית המשפט נענה לבקשה וציווה על חקירת המצהיר, אך המצהיר לא התייצב לחקירה.
מה משמעות אי התייצבותו של המצהיר?

- א. בית המשפט רשאי לפסול את התצהיר מלשמש כראיה.
- ב. בית המשפט רשאי למחוק את תביעתה של שירה.
- ג. בית המשפט רשאי למנוע משירה לחקור את המצהירים מטעמה של רינת.
- ד. בית המשפט רשאי להטיל על שירה הוצאות מיוחדות.

2. זכריה הוא אחד מהעדים במשפט האזרחי שמנהל דוד נגד יוסף. זכריה מתגורר בצרפת, ומאחר שבריאותו לקויה, עלולה נסיעה לארץ לסכן את שלומו. דוד חושש כי לא יצליח להוכיח את תביעתו ללא עדותו של זכריה, והוא מבקש לגבות את עדותו של זכריה בחו"ל ולהגיש את פרוטוקול העדות כראיה במשפט.
מה הדין?

- א. בית המשפט מוסמך להורות על גביית עדותו של זכריה בחו"ל ועל הגשת פרוטוקול העדות כראיה.
- ב. בית המשפט מוסמך להורות על גביית עדותו של זכריה בחו"ל ועל הגשת פרוטוקול העדות כראיה, ובלבד שניתנה ליוסף או לעורך דינו הזדמנות לחקור את העד בשעה שנגבתה העדות בחו"ל.
- ג. מאחר שמדובר בהליך אזרחי ולא בהליך פלילי, לא ניתן לגבות מזכריה עדות בחו"ל.
- ד. בית המשפט מוסמך להורות על גביית עדותו של זכריה בחו"ל ועל הגשת פרוטוקול העדות כראיה בהליך של חיקור דין, ובלבד שקיימת אמנה בין ישראל לצרפת המאפשרת לקיים חיקור דין.

תשובות בעמוד 33

פסק דין פלילי במשפט אזרחי ותביעה נגררת - שאלות תרגול

1. רון, קבלן בניין, הורשע בגרימת מוות ברשלנות, לאחר שאחד מעובדיו נהרג כשנפל מפיגום בלתי תקין. לאחר שהפך פסק הדין הפלילי לחלוט, הגיש עזבונו של העובד תביעה אזרחית נגד רון ונגד חברת הביטוח של רון. העזבון מבקש להביא את פסק הדין הפלילי כראיה בהליך האזרחי. **מה הדין?**

- א. הממצאים והמסקנות שנקבעו בפסק הדין הפלילי לא יהיו קבילים כראיה במשפט האזרחי, משום שהתביעה הוגשה גם נגד חברת הביטוח של רון, שלא היתה צד להליך הפלילי.
- ב. הממצאים והמסקנות שנקבעו בפסק הדין הפלילי לא יהיו קבילים כראיה במשפט האזרחי, והם גם לא היו קבילים אילו הוגשה התביעה נגד רון בלבד.
- ג. הממצאים והמסקנות שנקבעו בפסק הדין הפלילי יהיו קבילים במשפט האזרחי כראיה לכאורה לאמור בהם.
- ד. הממצאים והמסקנות שנקבעו בפסק הדין הפלילי יהיו קבילים במשפט האזרחי כראיה חלוטה לאמור בהם.

2. פקיד משרד השיכון הורשע בקבלת שוחד מחברת הבניה "בטונית", לאחר שהוכח כי הטה תוצאות מכרז בניה בתמורה לקבלת תשלום בסך של 100,000 ש"ח. לאחר שהפך פסק הדין לחלוט, הגישה חברת הבניה "תמיר" תביעה לפיצויים נגד הפקיד ונגד משרד הבינוי והשיכון בגין הנזק שנגרם לה עקב אובדן המכרז. משרד השיכון מעוניין להביא ראיות הסותרות את פסק הדין הפלילי. **האם יאפשר בית המשפט למשרד השיכון לעשות כן?**

- א. משרד השיכון יוכל להביא ראיות לסתור את פסק הדין הפלילי ברשות בית המשפט מטעמים שיירשמו, וכדי למנוע עיוות דין.
- ב. משרד השיכון יוכל להביא ראיות לסתור את פסק הדין הפלילי ללא רשות בית המשפט.
- ג. משרד השיכון אינו רשאי להביא ראיות לסתור את פסק הדין הפלילי, משום שהוא לא היה בעל דין בהליך הפלילי.
- ד. משרד השיכון אינו רשאי להביא ראיות לסתור את פסק הדין הפלילי, משום שלא ניתן להביא בהליך אזרחי ראיות לסתור פסק דין פלילי.

3. בית המשפט המחוזי הרשיע את נתי בתבלה חמורה. לאחר שהפך פסק הדין לחלוט הגיש הנפגע לבית המשפט תביעה אזרחית לפיצויים בסכום של 500,000 ש"ח נגד נתי, ובמסגרתה ביקש להשתמש בממצאים שנקבעו בפסק הדין הפלילי. **מה הדין?**

- א. בית המשפט אינו מוסמך לדון בתביעה, המצויה בסמכותו של בית משפט השלום.
- ב. בית המשפט מוסמך לדון בתביעה על אף שלפי שוויה מצויה היא בסמכותו של בית משפט השלום. בית המשפט יראה בממצאים שנקבעו במשפט הפלילי כאילו נקבעו בהליך האזרחי.
- ג. בית המשפט מוסמך לדון בתביעה על אף שלפי שוויה מצויה היא בסמכותו של בית משפט השלום. בית המשפט יראה בממצאים שנקבעו במשפט הפלילי כראיה לכאורה להליך האזרחי.
- ד. בית המשפט המחוזי מוסמך לדון בתביעה על אף שלפי שוויה מצויה היא בסמכותו של בית משפט השלום. עם זאת, הממצאים שנקבעו במשפט הפלילי לא יהיו קבילים כראיה להליך האזרחי.

תשובות בעמוד 33

עזרי חקירה - שאלות תרגול

1. בא כוח המדינה ביקש להגיש במשפט הפלילי נגד בועז תוצאות בדיקת פוליגרף המלמדות על אחריותו של בועז למעשים המיוחסים לו בכתב האישום.
מיצד יחליט בית המשפט בבקשה?
- א. בית המשפט רשאי לקבל את תוצאות הבדיקה כראיה במשפט.
ב. בית המשפט רשאי לקבל את תוצאות הבדיקה כראיה במשפט, אם הסכים לכך בועז.
ג. בית המשפט רשאי לקבל את תוצאות הבדיקה כראיה במשפט, אם אינו רואה חשש לעיוות דין.
ד. בית המשפט אינו רשאי לקבל את תוצאות הבדיקה כראיה במשפט.

תשובות בעמוד 33

תשובות לשאלות התרגול

א. מושגי יסוד

1. **ב.** ראיה בלתי קבילה תביא לפסילת פסק דין בהליך פלילי במקרים בהם הנאשם לא היה מורשע אילולא נמסרה הראיה הפסולה, וכן במקרים בהם אין ראיה מספקת אחרת לתמוך בה את ההרשעה (§5, סעיף 56 לפק"ר).
2. **א.** סתירות בעדותם של עדים אין בהן, כשלעצמן, כדי למנוע מבית המשפט לקבוע עובדות שלגביהן היו סתירות (§20, סעיף 57 לפק"ר).
3. **א.** נמצא על טובין אך ורק שמו של משווק, יראו את המשווק כאילו הוא היצרן, אלא אם כן גילה המשווק לקונה או למי שהוסמך לכך את זהות היצרן משנדרש לכך (§30, סעיף 57א לפק"ר).

ב. כשרות עדים

1. **ב.** הכלל החל על פסלות עדות הורה וילד חל במשפטים פליליים בלבד (§60, סעיף 4 לפק"ר).
2. **ג.** במשפט פלילי אין בן זוג כשר להעיד לחובת בן זוגו, ואין כופים אותו להעיד לחובת אדם המואשם יחד עם בן זוגו בכתב אישום אחד. בני זוג, לעניין זה, הם מי שנשואים כדין או ידועים בציבור ביום מתן העדות (§60, סעיף 3 לפק"ר).
3. **ג.** האיסור להעיד בני משפחה האחד לחובת משנהו אינו חל על עבירות אלימות כלפי כל אדם או על עבירות בתוך המשפחה בקשר לחסרי ישע (§65, סעיף 5 לפק"ר).
4. **א.** כאשר בן משפחה נקרא להעיד לטובת בן משפחתו תהא עדותו כשרה לשמש ראיה להוכחת אשמתו של בן משפחתו (§70, סעיף 6 לפק"ר).
5. **ד.** עד ששמע עדות של עד אחר אינו נפסל לעדות בשל כך בלבד. עם זאת, עניין זה יובא בחשבון בקביעת משקלה של עדותו (§80, סעיף 172 לחסד"פ).
6. **ג.** במשפט פלילי, אין הורה וילד כשרים להעיד האחד לחובת משנהו, ואין כופים אחד מהם להעיד לחובת אדם המואשם יחד עם משנהו בכתב אישום אחד. אחד החריגים לכלל זה קובע כי כאשר בן משפחה (בן זוג; הורה וילד) הגיש תלונה נגד בן משפחתו, מותר להעיד אותו נגד בן משפחתו במשפט הפלילי שנפתח בעניין תלונה זו. לעניין זה, אין זה משנה אם בן-המשפחה הוא נפגע העבירה או שהוא מבקש להעיד בעניין עבירה שהוא לא נפגע ממנה (כנתון בשאלה), וכן אין זה משנה אם העד הוא הראשון שהגיש תלונה ובין אם הוגשה קודם לכן תלונה באותו עניין על-גדי אדם אחר (כנתון בשאלה). לפיכך, דניאל כשר להעיד נגד אביו. בהתקיים סייג המתיר עדות בן משפחה נגד בן משפחתו, רשאי בית המשפט להורות כי בן משפחה - שהוא קטין אין חסר ישע - ימסור עדותו שלא בנוכחות הנאשם (שהוא בן משפחתו). הרשעת נאשם על סמך עדות כאמור שניתנה שלא בנוכחותו, טעונה הנמקה (§165, סעיף 5 לפק"ר, חוק חקירת עדים).

ג. עדות יחידה

1. **ד.** הימנעות הנאשם מהעיד עשויה לשמש חיזוק למשקל הראיות של התביעה וכן סיוע לראיות התביעה במקום שדרוש להן סיוע (§85, סעיף 162 לחסד"פ).
2. **ד.** הרשעת שותף על סמך עדותו היחידה של שותף לעבירה טעונה חיזוק (§90, סעיף 54א לפק"ר).
3. **ב.** הרשעה על סמך אמרת חוץ בכתב של עד, שנתקבלה לפי סעיף 10א לפקודת הראיות, טעונה חיזוק והנמקה (§90, סעיף 10א לפק"ר).

4. א. ככלל, הרשעה על-פי עדות יחידה אינה טעונה תוספת ראייתית. לעניין חלופה ב': בעבירות מין שנעברו בקטין על-ידי בן משפחה, טעונה הרשעתו של הנאשם על-סמך עדותו היחידה של אותו קטין חיזוק, אם התלונה במשטרה נגד הנאשם הוגשה לאחר שמלאו לקטין 28 שנים. לעניין חלופה ד': הרשעה על-פי עדות יחידה של קורבן עבירת מין טעונה הנמקה אך אין דרישה ל"טעמים מיוחדים שיירשמו". שימו לב: "הנמקה" אינה בגדר תוספת ראייתית כנתון בשאלה (§§ 85, 90, 105, סעיף 354 לחוק העונשין, סעיפים 54א(ב) ו-55(ב) לפק"ר).
5. ד. בעבירות מין, שנעברו בידי מי שאינו בן משפחתו של הקטין או האחראי עליו, טעונה הרשעת הנאשם על סמך עדותו היחידה של הקטין חיזוק, במקרים בהם העבירה נעברה בידי מי שמלאו לו 15 שנים והתלונה נגד הנאשם הוגשה לאחר שמלאו לקטין 18 שנים, או לאחר שחלפו 10 שנים ממועד ביצוע העבירה, לפי המאוחר. עם זאת, בנסיבות המקרה חלפה תקופת ההתיישנות - מדובר בעבירת מין שנעברה בקטין על-ידי מי שאינו בן משפחה או אחראי, שלגביה יחל מניין תקופת ההתיישנות מיום שמלאו לקורבן 18 שנים. תקופת ההתיישנות בגין עבירת פשע עומדת על 10 שנים, ולכן לא ניתן עוד להעמיד את שמעון לדין (§§ 90, 220-05, סעיף 354 לחוק העונשין).
6. ג. הרשעת שותף על סמך עדותו היחידה של שותפו לעבירה שהוא עד מדינה - טעונה סיוע (§§ 95, סעיף 54א(א) לפק"ר).
7. ג. הרשעה על סמך הודיית חוץ של נאשם לפי סעיף 12 לפקודת הראיות טעונה דבר-מה נוסף (§§ 100, סעיף 12 לפק"ר, ע"פ 556/80 ואלבחירי נ' מדינת ישראל, פ"ד לו(3) 169).
8. ג. הרשעה על סמך עדותו היחידה של קורבן עבירת מין טעונה הנמקה (§ 105, סעיף 54א(ב) לפק"ר).
9. ג. במשפט אזרחי בית המשפט רשאי לסמוך על עדות יחידה של בעל דין, ללא תוספת ראייתית בצדה, ובלבד שנימק את החלטתו להסתמך עליה כעדות יחידה (§ 110, סעיף 54 לפק"ר).
10. ב. קטין מתחת לגיל 12 כשר להעיד במשפט פלילי, ואולם הרשעה על סמך עדותו היחידה טעונה חיזוק (§ 90, סעיף 55(ב) לפק"ר).

ד. עדות קטין

1. ב. קטין מתחת לגיל 12 כשר להעיד במשפט פלילי, ואולם הרשעה על סמך עדותו היחידה טעונה חיזוק (§ 115, סעיף 55(ב) לפק"ר).
2. ג. אמנם בהליך אזרחי עדות יחידה של קטין מעל גיל 14 אינה טעונה הנמקה, אלא שבמקרה הנדון מדובר בעדות של בעל הדין עצמו (הגם שהוא קטין), ולכן נדרשת הנמקה (ראו רשימת המקרים שבהם חלה על בית המשפט בהליך אזרחי חובת הנמקה) (§§ 110, 115, סעיף 54 לפק"ר).
3. ב. חוק הגנת ילדים חל על עבירות הריגה, רצח וניסיון רצח (שלא בקשר לתאונת דרכים או פעולת טרור), שנעשו מחוץ למשפחה, כאשר בעת גביית העדות טרם מלאו לילד 12 שנים, והילד עצמו אינו חשוד בעבירה (§ 120, סעיף 2(א) לחוק הגנת ילדים, התוספת לחוק הגנת ילדים).
4. ג. חוק הגנת ילדים חל על עבירות של הריגה, רצח וניסיון רצח שנעשו בתוך המשפחה, כאשר בעת גביית העדות טרם מלאו לילד 14 שנים, והילד עצמו אינו חשוד בעבירה (§ 120, סעיפים 1 ו-2(א) לחוק הגנת ילדים, התוספת לחוק הגנת ילדים).
5. ג. חוק הגנת ילדים יחול על עבירות זנות, תועבה ועבירות מין, כאשר העבירה נעשתה בגופו או בנוכחותו של ילד מתחת לגיל 14, או כאשר הילד חשוד בעשיית העבירה (§ 120, סעיפים 1 ו-2(א) לחוק הגנת ילדים, התוספת לחוק הגנת ילדים).
6. ב. עדותו של ילד במשפט המתנהל בעבירה שחוק הגנת ילדים חל עליה מותנית באישורו של חוקר ילדים (§ 120, סעיף 2(א) לחוק הגנת ילדים).
7. ד. חקירה משטרית של ילד בעבירה שחוק הגנת ילדים חל עליה תיעשה רק על ידי חוקר ילדים (§ 125, סעיף 4 לחוק הגנת ילדים).
8. ג. עדות ילד, שתועדה בידי חוקר ילדים הנה ראייה כשרה, אולם הרשעה על סמך עדות ילד שתועדה בידי חוקר ילדים, טעונה סיוע (§ 150, סעיפים 9, 11 לחוק הגנת ילדים).
9. ב. אדם יהיה נוכח בחקירת ילד על-ידי חוקר ילדים רק ברשות החוקר (§ 130, סעיף 5 לחוק הגנת ילדים).

10. ב. נפתחה חקירה בעבירה שחוק הגנת ילדים חל עליה, רשאי בית המשפט לגבות לאלתר את עדותו של הילד, אם הוגשה בקשה לכך על-ידי התובע או על-ידי מי שעשוי להיות נאשם בעבירה, וניתנה רשות מטעם חוקר ילדים (§165, סעיף 117א(א) לחסד"פ).

ה. עדות בעלי מוגבלויות

1. ג'. אם נטען לגבי נחקר שהוא חשוד כי הוא אדם עם מוגבלות שכלית, אולם חוקר המשטרה לא קיבל את טענתו ולא הפנה אותו לחוקר מיוחד - רשאי החשוד להגיש על כך ערר. הערר יוגש לבית משפט השלום שבאזור שיפוטו מתנהלת החקירה. הדיון בערר יתקיים בתוך 24 שעות, והחלטת בית המשפט בערר היא סופית (§166, סעיף 3 לחוק הליכי חקירה והעדה).

2. ג'. אמרת אדם עם מוגבלות שנגבתה מחוץ לפתלי בית המשפט, תהא קבילה כראיה בהתקיים כל התנאים הבאים: (1) האמרה תועדה בהקלטה תזותית; (2) התקבלה חוות דעת מומחה לפיה העד הוא עם מוגבלות; (3) החוקר שגבה את האמרה העיד על נתינתה; (4) האדם עם המוגבלות העיד (גם אם הוא שתק או "קשקשי"); אך לחילופין - האדם עם המוגבלות לא העיד בשל פטור שניתן לו על-ידי בית המשפט בהסתמך על חוות דעת מומחה כי מתן העדות עלול לפגוע בו אך הוא אינו מסוגל להעיד מחמת מוגבלותו. ככלל, הרשעה על סמך אמרת אדם עם מוגבלות שקיבל פטור מלהעיד טעונה סיוע. בענייננו, נתקיימו כל התנאים לקבלת אמרת החוץ של דניאל, ולכן ניתן להרשיע לפיה את הנאשם בתוספת סיוע (§168, סעיף 20 לחוק הליכי חקירה והעדה).

ו. עדות שמיעה

1. ד. עדות שמיעה אינה קבילה הן בהליך פלילי והן בהליך אזרחי, אלא אם כן חל עליה אחד החריגים לכלל האוסר עדות שמיעה (§170).

2. א. אמרה של קורבן אלימות תהא קבילה אף אם נבצר מהקורבן להעיד, משום שהוא תשוש, חולה, עזב את הארץ או משום שנפטר, ובלבד שנתקיימה לגבי האמרה אחת מאלה: האמרה נאמרה במהלך מעשה האלימות, או בסמוך לאחריו, או לאחר שהייתה לקורבן הזדמנות ראשונה להתלונן עליו; האמרה היא חוליה בשרשרת נסיבות ביצוע העבירה; האמרה נאמרה בעת שהקורבן היה גוסס או האמין שהוא גוסס עקב מעשה האלימות (§180, סעיף 10 לפק"ר).

3. ד. אמרתו של נאשם מותר להוכיח בעדותו של אדם ששמע אותה (§195, סעיף 11 לפק"ר).

4. ב. ניתן להוכיח אמרת חוץ של נאשם, שהועלתה על הכתב, באמצעות תצהיר כתוב של מי שנכח במעמד שבו נמסרה האמרה ונרשמה, אם סניגורו של הנאשם הסכים לכך (§200, סעיף 11 לפק"ר).

5. ג. עדותו של אדם המעיד במשפט לגבי הודיית חוץ של נאשם תהיה קבילה, אם התובע הביא עדות בדבר הנסיבות שבהן ניתנה העדות, ובית המשפט נוכח שההודיה הייתה חופשית ומרצון (§205, סעיף 12 לפק"ר).

6. ב. בית המשפט רשאי לקבל אמרת חוץ בכתב של אדם שאינו מעיד במשפט, אם שוכנע כי אמצעי פסול שימש להניא את אומר האמרה מלתת את העדות (§215, סעיף 10א(ב) לפק"ר).

7. ג. בית המשפט רשאי להרשיע נאשם על סמך אמרת חוץ בכתב של עד, אך ההרשעה טעונה חיזוק ועל בית המשפט לרשום את טעמיו להסתמכות על אמרת החוץ (§220, סעיף 10א(ג) (ד) לפק"ר).

8. ב. תעודה ציבורית ורשומה מוסדית קבילות להוכחת אמיתות תוכן (§235, §240, סעיף 36 לפק"ר, ע"פ 603/92 ברוך נ' מדינת ישראל, פ"ד מ(2) 114).

9. ד. "רשומה מוסדית" היא מסמך, לרבות פלט, אשר נערך על-ידי מוסד במהלך פעולתו הרגילה. נתקבלה רשומה מוסדית כראיה לאמיתות תוכנה, יהיה הצד שכנגד זכאי לחקור חקירה נגדית עדים הקשורים עם בעל הדין שמטעמו הוגשה הרשומה המוסדית (§240, סעיפים 35, 36 לפק"ר).

10. א. מסר אלקטרוני החתום בחתימה אלקטרונית מאובטחת יהיה קביל בכל הליך משפטי, ויהווה ראיה לכאורה לכך שהחתימה היא של בעל אמצעי החתימה ושהמסר האלקטרוני הוא זה שנחתם על-ידי בעל אמצעי החתימה (§260, סעיף 3 לחוק חתימה אלקטרונית).

ז. עדות סברה

1. **ב.** בית המשפט יהיה רשאי לקבל כראיה תעודת רופא, אם אין הוא רואה חשש לעיוות דין (§275, סעיף 20 לפק"ר).
2. **א.** חוות דעת מומחה משמשת ראיה לכאורה לאמיתות תוכנה (§275).
3. **א.** כאשר מוגשת תעודת רופא, ייעתר בית המשפט לבקשת בעל דין לחקור את הרופא (§275, סעיף 26(א) לפק"ר).

ח. כללי קבילות ודרכי הוכחה

1. **א.** העתק צילומי של מסמך שמצורף אליו אישור שהעתק נעשה מן המקור, ישמש ראיה לכאורה בהליך משפטי אם המקור בוער ומצורף להעתק אישור על-כך (§285, סעיף 41 לפק"ר).
2. **ב.** התביעה אינה רשאית לחקור נאשם במשפט פלילי בנוגע להרשעותיו הקודמות, אלא אם העיד על אופיו הטוב או הביא ראיה הנוגעת לכך (§295, סעיף 163 לחסד"פ).
3. **א.** במשפט פלילי ראיה בדבר "עדות שיטה" יכולה לשמש סיוע, כאשר היא קבילה כראיה (§290, ע"פ 679/79 כהן נ' מדינת ישראל, פ"ד לד(1) 480).
4. **ב.** ניתן להוכיח עסקה, שלפי הנהוג נעשית בכתב, באמצעות עדות בעל-פה כאשר נעשה מסמך ואבד שלא באשמת הטוען על סמך המסמך (§305, סעיף 82 לחוק הפרוצדורה האזרחי העותומאני).
5. **ד.** טענה לגבי דברים שסוכמו לאחר עריכת המסמך בכתב אינה מערערת על תוכנו בעת עריכתו, וניתן להוכיחה בעל-פה (§305).

ט. ראיות שהושגו בדרך פסולה

1. **ד.** נשיא בית משפט מחוזי או סגנו רשאי, לפי בקשת קצין משטרה מוסמך, להתיר בצו האזנת סתר אם שוכנע, לאחר ששקל את מידת הפגיעה בפרטיות, שהדבר דרוש לגילוי, לחקירה או למניעה של עבירות מסוג פשע, או לגילוי או לתפיסה של עבריינים שעברו עבירות כאמור (§320, סעיף 6 לחוק האזנת סתר).
2. **ג.** ראש רשות ביטחון רשאי להתיר האזנת סתר במקרים דחופים בלבד שאינם סובלים דיחוי, לשם הגנה על ביטחון המדינה (§320, סעיף 5 לחוק האזנת סתר).
3. **ב.** בית המשפט רשאי לקבל ראיה שהושגה בהאזנת סתר שבוצעה ללא היתר, מטעמים מיוחדים שיירשמו, בהתקיים כל התנאים הבאים: מי שרשאי לקבל היתר ולא קיבלו פעל באמונה כנה בקיומו של היתר; מדובר בעבירת פשע חמור; הצורך להגיע לחקר האמת עדיף על הצורך להגן על הפרטיות (§315, סעיף 13 לחוק האזנת סתר).
4. **ב.** בקשה לקבלת ראיה שנתקבלה בהאזנת סתר תהיה באישור היועץ המשפטי לממשלה, פרקליט המדינה או הפרקליט הצבאי הראשי, והדיון בה יתנהל בדלתיים סגורות (§320, סעיף 13(א) לחוק האזנת סתר).
5. **ד.** חומר שהושג תוך פגיעה בפרטיות יהיה קביל כראיה, אם בית המשפט התיר לעשות שימוש בחומר, מטעמים שיירשמו (§325, סעיף 32 לחוק האזנת סתר).

י. ראיות חסויות

1. **א.** אין אדם חייב למסור, ובית המשפט לא יקבל ראיה, אם ראש הממשלה או שר הבטחון הביע דעתו בתעודה חתומה כי מסירתה עלולה לפגוע בביטחון המדינה (§335, סעיף 44(א) לפק"ר).
2. **א.** עתירה לחסרת חסיון לטובת המדינה תוגש בכתב לבית המשפט העליון, שידון בה בשופט אחד (§335, תקנה 1 לתקנות סדרי הדין (עתירה לגילוי ראיה)).

3. ג. אין אדם חייב למסור, ובית המשפט לא יקבל ראיה, אם שר הנוגע לעניין הביע דעתו בתעודה חתומה בידי, כי מסירתה עלולה לפגוע בעניין ציבורי חשוב (§340, סעיף 45 לפק"ר).
4. ג. עתירה להסרת חסיון לטובת הציבור תידון בבית המשפט הזן בתיק העיקרי (§340, סעיף 45 סיפא לפק"ר).
5. א. חסיון עורך דין-לקוח חל גם על מי שפנה לעורך דין מתוך מטרה להתקשר בעסקת ייצוג, וזאת גם אם לא נקשרה לבסוף עסקת ייצוג (§350).
6. ב. חסיון עורך דין-לקוח הוא מוחלט ולבית המשפט אין שיקול דעת אם להסירו (§350).
7. א. כהן דת אינו חייב למסור עדות על דבר שנאמר לו בידיו ואשר גילויו אסור עליו לפי דיני דתו. החסיון מוענק לכהן הדת עצמו ולא למי שהתוודה בפניו, והוא זה שרשאי לוותר עליו ולחשוף את המידע החסוי (§360).
8. ב. ביקש אדם להימנע ממסירת ראיה מחמת שהיא עשויה להפלילו ובית המשפט דחה את הבקשה והראיה נמסרה, לא תוגש הראיה נגד אותו אדם במשפט שבו הוא מואשם בשל העבירה שהעובדה המתגלית מן הראיה היא יסוד מיסודותיה, אלא אם כן הסכים לכך (§385, סעיף 47(ב) לפק"ר).
9. א. נאשם רשאי לנהוג באחת מאלה: (1) להעיד מעד ההגנה, ואז יהיה עשוי להיחקר חקירה שכנגד. (2) להימנע מהלעיד. הימנעות הנאשם מהעיד עשויה לשמש חיזוק למשקל הראיות של התביעה וכן סיוע לראיות התביעה במקום שדרוש להן סיוע (§395, סעיפים 161, 162 לחסד"פ).

יא. עדות בכתב ועדות שנתקבלה בחו"ל

1. א. בית המשפט רשאי לצוות כי מצהיר ייחקר בבית המשפט, ובית המשפט ייעתר לבקשתו של בעל דין לצוות על כך; לא התייצב המצהיר, רשאי בית המשפט לפסול תצהירו מלשמש ראיה (§400, סעיף 17 לפק"ר).
2. א. לפי בקשת בעל דין במשפט אזרחי רשאי בית המשפט, אם נראה צורך בכך למען הצדק ולפי התנאים שהורה עליהם, לצוות שעד או כל אדם אחר ייחקר בתצהיר על ידי אדם פלוני ובמקום פלוני שמחוץ לתחום שיפוטו של בית המשפט, ורשאי בית המשפט ליתן הוראה בכל דבר הכרוך באותה חקירה כפי שייראה סביר וצודק, ורשאי הוא להתיר לכל בעל דין להגיש את פרוטוקול העדות כראיה באותו משפט (§405, סעיף 13 לפק"ר).

יב. פסק דין פלילי במשפט אזרחי ותביעה נגרת

1. ג. הממצאים והמסקנות של פסק דין חלוט במשפט פלילי, המרשיע את הנאשם, יהיו קבילים במשפט אזרחי כראיה לכאורה אם המורשע או חליפו או מי שאחריותו נובעת מאחריות המורשע, ובכלל זה מי שחב בחובו הפסוק, הוא בעל דין במשפט האזרחי (§410, סעיף 42א לפק"ר).
2. ב. הוגשו ממצאים ומסקנות שנקבעו בפסק דין פלילי כראיה בהליך אזרחי, לא יהיה המורשע או חליפו או מי שחב בחובו הפסוק רשאי להביא ראיה לסתור, או ראיה שכבר נשמעה או הוגשה במשפט הפלילי, אלא ברשות בית המשפט, מטעמים שיירשמו וכדי למנוע עיוות דין. ואולם, החובה לקבל רשות להביא ראיות לסתירת פסק הדין הפלילי לא תחול על מי שאחריותו נובעת מאחריות המורשע (למשל, מעבידו של המורשע) (§410, סעיף 42ג לפק"ר).
3. ב. בדיון בתביעה אזרחית נגרת לפלילים, יראו את הממצאים והמסקנות שנקבעו במשפט הפלילי כאילו נקבעו במשפט אזרחי (§415, סעיף 42ד לפק"ר).

יג. עזרי חקירה

1. ד. תוצאות בדיקת פוליגרף פסולות מלשמש ראיה במשפט פלילי (§425).

שאלות אמת (מתוך בחינות הלשכה)

בעת הפתרון, מומלץ לסמן כוכביות לצד שאלות "בטוחות" לצורך תחקור מיטבי של הבחינה במערכת התחקור הממוחשב ("SAPI").

1. ראובן ושמעון, בגירים, שותפים לביצוע עבירה. ראובן הוא עד מדינה, לאחר שהובטחה לו טובת הנאה מטעם התביעה.

האם יכול בית המשפט להרשיע את שמעון על סמך עדות ראובן בלבד?

  - א. לא. בית המשפט אינו יכול להרשיע את שמעון אלא אם כן ימצא דבר לחיזוקה.
  - ב. לא. בית המשפט אינו יכול להרשיע את שמעון מאחר שאין לעדותו של ראובן סיוע.
  - ג. לא. בית המשפט אינו רשאי להרשיע על סמך עדות יחידה כלשהי.
  - ד. כן. בית המשפט יכול להרשיע את שמעון על סמך עדות ראובן, מאחר שראובן אינו קטין.

2. בדיון הוכחות, בתביעה בגין הפרת חוזה, העידו רק התובע והנתבע. כל אחד מהם טען בעדותו כי האחר הוא שהפר את החוזה וגרם לנזקים.

איזה מבין המשפטים הבאים מבטא נכונה את המצב המשפטי?

  - א. בית המשפט רשאי לקבל את התביעה או לדחותה. אם יקבל את התביעה, עליו לפרט בהחלטתו מה הניעו להסתפק בעדות התובע.
  - ב. בית המשפט רשאי ליתן במקרה זה פסק דין על דרך של פשרה לפי סעיף 79 לחוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984.
  - ג. בית המשפט חייב לדחות את התביעה כיוון שנטל הראיה מונח על כתפי התובע, ולא די בעדותו בלבד לצורך זכייה במשפט.
  - ד. בית המשפט חייב לדחות את התביעה. התובע היה חייב להביא ראיות לסתור את גרסת הנתבע, ומשלא עשה כן, מופעלת נגדו החזקה של אי הבאת עד חיוני להעיד.

3. חברה בע"מ תבעה חקלאי בטענה שלא שילם את התמורה בגין מזון לבעלי חיים שהחברה סיפקה לו. החקלאי הגיש כתב הגנה וכתב תביעה שכנגד וטען שלא שילם כיוון שהמזון שסופק לו גרם נזק לבעלי החיים שלו, חלקם חלו וחלקם מתו. בישיבת קדם משפט בה נקבע מועד ההוכחות וסדר הבאת הראיות, טען ב"כ התובעת כי על החקלאי להתחיל בהבאת הראיות. ב"כ החקלאי התנגד.

האם טענת ב"כ התובעת תתקבל?

  - א. כן. טענת החקלאי מהווה "הודאה והדחה" ולכן עליו להתחיל בהבאת הראיות.
  - ב. כן. התובעת היתה זכאית להגיש תביעתה בסדר דין מקוצר, שאז היה הנתבע חייב להגיש בקשת רשות להגן, ולהתחיל בהבאת הראיות. העובדה שהתובעת בחרה להגיש תביעתה בסדר דין רגיל אינה צריכה לפעול לרעתה בעניין זה.
  - ג. לא. אמנם קיימים בדיון חריגים לחובת התובע לפתוח בהבאת הראיות, כמו "הדבר המדבר בעדו", אך התביעה כאן אינה נכנסת לאחד החריגים.
  - ד. לא. התובעת מתחילה בהבאת הראיות ולעולם "המוציא מחברו עליו הראיה".

4. במשפט פלילי, בגין עבירות רכוש, העיד ילד בן 10 שהיה עד ראיה לאירועים נשוא האישומים. סניגורו של הנאשם טוען בסיכומים כי לא ניתן להרשיע על סמך עדותו של הילד. איזה מבין המשפטים הבאים מבטא נכונה את המצב המשפטי?

- א. לא ניתן להרשיע על סמך עדותו של הילד, שכן ילד מתחת לגיל 12 כלל אינו כשר לעדות.
- ב. אין כל מניעה להרשיע על סמך עדותו של הילד ובלבד שעדות זו נגבתה על ידי חוקר ילדים.
- ג. לא ניתן להרשיע על סמך עדותו של הילד אלא אם כן יש בחומר הראיות דבר לחיזוקה.
- ד. אין כל מניעה להרשיע על סמך עדותו של הילד כראיה יחידה, ובלבד שבית המשפט השתכנע שהילד הבין את האזהרה להעיד אמת.

5. במסגרת משפט אזרחי המתנהל נגד אדם שהורשע במשפט פלילי, הוגש פסק הדין הפלילי החלוט, כראיה לכאורה. במהלך המשפט עותר ב"כ הנתבע שבית המשפט יעיין גם בכתב האישום, בפרוטוקול ובראיות שהוגשו במסגרת התיק הפלילי. האם הדבר אפשרי?

- א. כן, אם בית המשפט סבור שיש צורך בכך כדי להבהיר את האמור בפסק הדין שהוגש כראיה.
- ב. כן. ניתן להגיש, ללא הגבלה, כל מסמך מהתיק הפלילי.
- ג. לא. רק הממצאים והמסקנות של פסק דין פלילי חלוט מרשיע, יהיו קבילים במשפט האזרחי ולא ניתן לעיין בכל מסמך נוסף.
- ד. לא. בית המשפט רשאי לעיין רק בגזר הדין, בנוסף להכרעת הדין המרשיעה.

6. חוקרת פרטית התחזתה למטפלת בביתו של נפגע בתאונת דרכים אשר הגיש תביעה לפיצוי בגין נזקי גוף שנגרמו לו באותה תאונה. במהלך שהייתה של החוקרת בבית הנפגע, היתה מותקנת בשמלתה מצלמת וידיאו נסתרת אשר צילמה את הנפגע בביתו, בכל שעות היום והלילה. ב"כ חברת הביטוח מבקש להגיש את קלטת הוידאו. ב"כ התובע מתנגד להגשתה. האם ניתן להגיש את הקלטת?

- א. כן. אין כל מניעה להגיש את הקלטת כראיה במשפט.
- ב. כן. הקלטת צולמה על ידי מי שנכח בבית אותה עת, ולכן היא לא הושגה תוך פגיעה בפרטיות.
- ג. לא, אולם בית המשפט רשאי להתיר הגשתה מטעמים שיירשמו.
- ד. לא. הצילומים נעשו תוך פגיעה בפרטיות ולכן אין כל דרך להגיש את הקלטת.

7. שמואל הועמד לדין פלילי בגין ביצוע עבירות של האזנת סתר. במהלך המשפט מבקשת התביעה, באישור פרקליט המדינה, להגיש כראיה קלטת שנתפסה בביתו של שמואל והכוללת הקלטת שיחות שנעשתה תוך כדי האזנת סתר.
האם הדבר אפשרי?

- א. ניתן להגיש את הקלטת כראיה במשפט הפלילי בגין האזנת סתר.
- ב. לא. דברים שנקלטו בדרך של האזנת סתר, בניגוד להוראות החוק, לא יהיו קבילים כראיה בבית משפט.
- ג. כן. ניתן להגיש את הקלטת בכל משפט פלילי.
- ד. לא, אלא אם כן בית המשפט יחליט, מטעמים שיירשמו, לעשות שימוש בקלטת זו ולאפשר הגשתה.

8. בהליך פלילי המתנהל נגד שמעון מבקש ב"כ התביעה להגיש כראיה את אמרתו בכתב של לוי, הרשום בכתב האישום כעד תביעה. שמעון מסכים לכך והאמרה רלוונטית להליך.
מה הדין?

- א. לא ניתן להגיש האמרה כראיה אלא אם כן הורשע לוי כשותף לעבירה בה נאשם שמעון.
- ב. ניתן להגיש האמרה כראיה ובלבד ששמעון מיוצג על-ידי עורך דין.
- ג. ניתן להגיש האמרה כראיה ובלבד שלוי יעיד בבית המשפט.
- ד. לא ניתן להגיש האמרה. הסכמת הצדדים אינה מספיקה בהליך פלילי.

9. **עתירה לגילוי ראיה שחל עליה חיסיון לטובת המדינה תוגש ל:**

- א. בית המשפט הדין במשפט שבמהלכו הוגשה תעודת החיסיון.
- ב. בית המשפט העליון.
- ג. נשיא ביהמ"ש של הערכאה הדנה במשפט.
- ד. בית המשפט הגבוה לצדק.

10. בתביעת נזיקין שהגיש ראובן נגד עיריית תל אביב בגין רשלנות זומן לעדות מהנדס העיר. בעת עדותו ביקש בא כוחו של ראובן להגיש את הודעתו של מהנדס העיר במשטרה מכח סעיף 10א לפקודת הראיות (נוסח חדש), שכן עדותו בבית המשפט סתרה את דבריו במשטרה.
האם הוא רשאי לעשות כן, למרות התנגדות הצד שכנגד?

- א. כן. ניתן להגיש את ההודעה ובית המשפט יתן דעתו למשקלה ולמשקל העדות בבית המשפט, במסגרת פסק הדין שיינתן.
- ב. לא. לא ניתן להסתמך על סעיף 10א לפקודת הראיות (נוסח חדש) בהליך אזרחי.
- ג. כן. ניתן להגיש את ההודעה, אך ורק אם מהנדס העיר זומן לעדות ע"י העירייה ולא ע"י ראובן.
- ד. לא, אלא אם כן קבע בית המשפט שהעדות שונה בפרט מהותי מהודעת מהנדס העיר במשטרה.

11. ראובן הגיש תביעה אזרחית נגד שמעון וטען למרמה במכירת הרכב אותו קנה ממנו. במסגרת תביעה זו מבקש ראובן להגיש כראיה העתק מגזר הדין שניתן בבית משפט השלום בעקבות הרשעת שמעון בעבירה של קבלת דבר במרמה בקשר למכירת אותו רכב. ב"כ התבע מתנגד להגשת ראיה זו.

האם התנגדותו מוצדקת?

- א. לא. ניתן להגיש גזר דין פלילי כראיה במשפט אזרחי.
- ב. כן. ניתן להגיש כראיה בהליך אזרחי רק גזר דין של בית המשפט המחוזי.
- ג. כן. ניתן להגיש כראיה בהליך אזרחי רק את הכרעת הדין במשפט הפלילי.
- ד. לא. משמדובר בטענת מרמה ניתן להגיש הן את הכרעת הדין והן את גזר הדין.

12. במהלך משפט פלילי, נקרא מרשך להעיד כעד מטעם ההגנה. מרשך חושש, כי במהלך עדותו הוא עלול להפליל את עצמו, אם יחוייב להשיב על שאלות מסויימות.

מה הדרך הנכונה למנוע תוצאה זו?

- א. לא ניתן לכפות אדם להעיד כעד הגנה במשפט פלילי, ולפיכך כל שעל מרשך לעשות הוא להודיע לבית המשפט כי הוא מסרב להעיד.
- ב. מרשך יכול לבקש מבית המשפט להימנע מלהשיב על שאלות מפלילות. אם ידחה בית המשפט את הבקשה, יהיה מרשך חייב להשיב, אולם לא ניתן יהיה לעשות שימוש בתוכן עדותו כראייה נגדו במשפט פלילי - אם יוגש נגדו.
- ג. אין לאדם חסיון מפני הפללה עצמית בהליך פלילי שאינו מתנהל נגדו. לפיכך, רשאי יהיה ב"כ הנאשם שזימן את מרשך להגיש תצהיר מטעמו של מרשך, ובו יפורטו רק העובדות שהוא מבקש להביא לידיעת בית המשפט.
- ד. תוכל לבקש שבית המשפט יורה לתביעה, שאם מרשך יפליל את עצמו, תינתן לו חסינות מפני כל הליך פלילי, הקשור בתוכן עדותו.

13. אביגיל הגישה נגד צבי תביעה כספית בבית משפט השלום. אביגיל לא העידה במשפט, והראיה היחידה שהובאה מטעמה היתה עדות שמסרה זודתה הבגירה לאה. ללאה אין שום עניין בתוצאות ההליך שבין אביגיל לבין צבי. בית המשפט קיבל את תביעתה של אביגיל, קבע שהוא מאמין לעדותה של לאה ומעדיף את גרסתה על פני עדותו של צבי, שאף הוא לא הביא כל ראיה בנוסף לעדותו.

איזה מבין האפשרויות הבאות מבטאת נכונה את המצב המשפטי?

- א. בית המשפט חייב לפרט בפסק דינו מה הניע אותו להסתפק בעדותה של לאה למרות שאין לה כל סיוע.
- ב. בית המשפט אינו חייב לפרט בפסק דינו מה הניע אותו להסתפק בעדותה של לאה למרות שאין לה כל סיוע.
- ג. אין כל אפשרות לקבל תביעה אזרחית מקום שבעל הדין נמנע מלהעיד למרות שביכולתו לעשות כן, ועל ידי כך מנע הוא את חשיפתו לחקירה נגדית.
- ד. לא קיימת כל אפשרות להכריע לטובת אביגיל בתביעה זו כאשר בפני בית המשפט עמדו גרסה מול גרסה, שכן נטל ההוכחה מוטל על אביגיל, ונטל זה לא הורם.

14. בתביעה שהוגשה נגד לקוחתך בקשר לבעלות במקרקעין, מעוניינת לקוחתך להעיד מטעמה, כעד מרכזי, את אלפרדו, תושב מילאנו שבאיטליה, שמפאת מצבו הבריאותי הקשה אינו יכול להגיע לישראל לצורך מתן עדות. ללא עדות זו, עלולה מרשתך להפסיד את התביעה. בהתייעצות עם שותפך, הובעו מספר דיעות, המפורטות להלן, בקשר לפתרון הקושי האמור. איזו מהן היא הנכונה?

- א. לבקש מבית המשפט, מכוח סמכותו הטבועה, לקיים ישיבה אחת מחוץ לתחום השיפוט, במילאנו, כדי לגבות את העדות במקום המצאו של העד. יש להציע שכל ההוצאות ישולמו בשלב זה על ידי לקוחתך.
- ב. להכין קלטת וידאו המתעדת את העד מוסר את גרסתו ממיטת חוליו ולצרף לה תצהיר של נוטריון מקומי, המאומת על ידי קונסול ישראל במילאנו, בו יוצהר כי העד זוהה והוזהר לומר את האמת, וכי עדותו נמסרה מרצונו החופשי וללא כל כפייה ולחץ.
- ג. לבקש מבית המשפט, מטעמי צדק, למנות שלוח שיגבה את העדות במילאנו, בתנאים שיקבע בית המשפט, ויעביר את העדות בתצהיר לבית המשפט בישראל. השלוח רשאי לערוך דין וחשבון לבני אופן ניהול החקירה, התנהגות העד והתנהגות אנשים נוספים אם נכחו במעמד החקירה.
- ד. אין כל דרך חוקית להגיש עדות של העד ללא שיתייצב לעדות בבית המשפט בישראל, וללא שיחשוף את עצמו לחקירה נגדית של באי כוח הצד שכנגד.

15. בתביעה אזרחית שעניינה סכסוך מסחרי בין חברה א. בע"מ המיוצגת על ידך לבין חברה ב. בע"מ מתכוונת לקוחתך להגיש כראיה מטעמה מסמך שמקורו במשרד התחבורה, ושיש בו כדי להזים את טענותיה של חברה ב' בע"מ. חברה ב' בע"מ פנתה לשר התחבורה וקיבלה ממנו תעודת חסיון חתומה על ידיו, ובה הביע השר את דעתו כי גילוי המסמך הנ"ל יפגע באינטרס ציבורי חשוב. תעודת החסיון הוגשה לבית המשפט והוא אסר על הגשת הראיה. מה ביכולתך לעשות?

- א. לטעון שהתעודה פסולה כיוון שניתן להגיש תעודת חסיון אך ורק בהליך פלילי, ובתנאי מפורש שההגשה תעשה על ידי בא כוח המדינה ולהגנה על עניינה בלבד.
- ב. לטעון שהתעודה פסולה כיוון שהיא חתומה על ידי שר התחבורה בעוד שרק שר הבטחון או ראש הממשלה יכולים לחתום על תעודת חסיון כזו.
- ג. להגיש לבית המשפט בקשה שיורה לגלות את הראיה החסויה למרות האמור בתעודת החסיון כיוון שראוי במקרה זה להעדיף את עשיית הצדק על פני העניין שיש באי גילוי תוכן המסמך.
- ד. להגיש בקשה לעיכוב הדיון בבית המשפט ובמקביל להגיש עתירה לבג"צ על מנת שיורה לשר התחבורה להמנע מלהתערב בסכסוך אזרחי שהמדינה אינה צד לו.

16. מהי התוספת הראייתית (חיזוק, סיוע או דבר מה נוסף) הנדרשת, לצורך הרשעת נאשם, הנסמכת על אמרת שותף לעבירה, שאינו עד מדינה, ושהתקבלה לפי סעיף 10א לפקודת הראיות (נוסח חדש), אם בכלל?

- א. סיוע.
- ב. חיזוק.
- ג. לא נדרשת כל תוספת ראייתית.
- ד. דבר מה נוסף.

17. במשפט של נאשם בגין מעשה מגונה בילד בן 6, מבקשת התביעה להרשיעו על סמך עדות הילד הנפגע בפני חוקר ילדים ובהסתמך על שתיקת הנאשם במשפט.
האם ניתן להרשיע את הנאשם על סמך תשתית ראייתית זו?

- א. כן. שתיקת הנאשם במשפט מהווה חיזוק לראיות התביעה ודי בכך כדי להביא להרשעת הנאשם.
- ב. כן. שתיקת הנאשם במשפט יכולה להיות סיוע לעדות הילד בפני חוקר הנוער.
- ג. לא. שתיקת הנאשם במשפט אינה יכולה לשמש סיוע לעדות הילד בפני חוקר ילדים.
- ד. לא. לא ניתן להרשיע נאשם על סמך עדות הילד הנפגע, שניתנה בפני חוקר ילדים, מאחר שהילד מתחת לגיל 12.

18. שמעון ולוי עומדים לדין בעבירת רצח שביצעו ביחד, על פי המיוחס להם בכתב האישום. לוי העיד במשפט כעד להגנתו. במהלך העדות, טען לוי כי אינו מכיר כלל את שמעון וממילא לא ביצע עימו כל עבירה. בחקירתו הנגדית של לוי, התביעה מבקשת להגיש הודעה של המדובב, שישב בתא המעצר עם לוי, ושמע מפיו את כל פרטי המעשה, כולל פרטים בדבר מעורבותו של שמעון. ההודעה נגבתה מן המדובב על ידי שוטר, לאחר שהתברר למשטרה כי מכשיר ההקלטה שהיה אמור להקליט את השיחה בין המדובב לבין לוי, לא פעל. התביעה מבקשת לבסס ממצא נגד שמעון על יסוד ההודעה הזו, וטוענת שההודעה שנגבתה מן המדובב היא "אמרה בכתב" של לוי.
האם צודקת התביעה?

- א. כן. ההודעה שנגבתה מהמדובב היא "אמרה בכתב" של לוי, משום שהועלתה על הכתב, והיא מתעדת דברים ששמע המדובב מלוי. מאחר שלוי היה עד במשפט, אמרה זו קבילה נגד שמעון.
- ב. לא. רק אמרה מוקלטת יכולה להוות "אמרה בכתב".
- ג. לא. האמרה אינה "אמרה בכתב" של לוי, אלא "אמרה בכתב" של המדובב. אמרה של עד מכלי שני אינה יכולה להחשב ל"אמרה בכתב". לפיכך, אינה קבילה נגד שמעון.
- ד. כן. אמרתו של שותף לעבירה, גם אם היא מובאת מכלי שני, קבילה נגד יתר השותפים.

19. מרשך הואשם בעבירת תקיפה. החלטת שברצונך להעיד את אשתו כעדת הגנה. האישה העידה שבעלה לא ביצע את העבירה המיוחסת לו וכלל לא יכול היה לבצע זאת מאחר שבאותה עת שהה במקום אחר. בחקירתה הנגדית חזרה בה האישה מעדותה וסיפרה דברים שיש בהם כדי להפיל את מרשך. אתה טוען שעדות האישה נגד מרשך אינה קבילה.
מה הדין?

- א. עדות האישה נגד מרשך, במקרה זה, קבילה.
- ב. עדות האישה נגד מרשך, אינה קבילה ואינה יכולה לשמש כראיה להוכחת אשמתו מאחר שאישה אינה יכולה להעיד נגד בעלה.
- ג. עדות האישה נגד מרשך, במקרה זה, מלכתחילה לא היתה קבילה, אולם מאחר שהיא זומנה כעדת הגנה, עדותה קבילה.
- ד. עדות האישה נגד מרשך אינה קבילה מאחר שהיא מסרה שתי גרסאות סותרות.

20. מרשך מספר לך שלפני 4 חודשים נסע יחד עם אשתו ובנו בן ה-15 לתל-אביב. בעת שיצא עם רכבו מהחניה, פגע ברכב שחנה בסמוך. נהג הרכב שניזוק הגיש תביעה אזרחית נגד מרשך והודיע לו שהוא מתכוון לזמן את אשתו ואת בנו של מרשך להעיד לטובתו במשפט.
האם רשאי התובע לעשות כן?

- א. התובע רשאי להעיד את אשתו של מרשך, אך לא את בנו הקטין.
- ב. התובע רשאי להעיד הן את אשתו של מרשך והן את בנו.
- ג. התובע רשאי להעיד את בנו של מרשך אך לא את אשתו.
- ד. התובע אינו רשאי להעיד לא את אשתו ולא את בנו של מרשך.

21. בתביעה אזרחית מבקש בא כוח התובע להגיש ראיה שהושגה על ידי חוקר תוך פגיעה בפרטיות כמשמעות פגיעה זו בסעיף 2 לחוק הגנת הפרטיות, התשמ"א-1981.
איזה מהמשפטים הבאים מבטא נכונה את המצב המשפטי?

- א. הגשת ראיה זו אסורה לחלוטין על פי החוק ואין כל דרך להגישה לבית המשפט.
- ב. הגשת ראיה זו מותרת אם מי שפרטיותו נפגעה הסכים להגשתה ובלבד שבית המשפט התיר ההגשה מטעמים מיוחדים שיירשמו.
- ג. הגשת ראיה זו מותרת אם מי שפרטיותו נפגעה הסכים לבקשה ובלבד שלפוגע יש פטור על פי חוק הגנת הפרטיות.
- ד. הגשת ראיה זו מותרת ללא הסכמת הנפגע אם בית המשפט התיר זאת מטעמים שיירשמו.

22. הוריו ואפוטרופסיו של ד. חסוי בן 16, תובעים בשמו ועבורו את בית החולים בו נולד. לטענתם, לד. נגרם נזק חמור ובלתי הפיך בעת לידתו, וזאת כתוצאה מהתרשלות חמורה של צוות חדר הלידה. במהלך הדיון הודיע בא כוחו של בית החולים שלמרבה הצער אבד חלק מהרישומים הרפואיים, ובכלל זה אבד הגליון הרפואי בו תועד מהלך הלידה.
איזה מהמשפטים הבאים מתאר נכונה את המצב המשפטי?

- א. אין לאובדן הרישומים הרפואיים כל משמעות ראייתית לגבי התבעים, שכן ממילא נטל השכנוע וההוכחה מוטל על התובע.
- ב. אובדן חלק מהרישומים הרפואיים ימנע מהנתבעים את האפשרות להגיש את החלק שלא אבד, אלא אם כן ירצה התובע להגישם.
- ג. אובדן חלק מהרישומים הרפואיים יעביר את נטל הראיה אל כתפי הנתבעים לשלול את קיומה של התרשלות מצידם.
- ד. אובדן הרישומים הרפואיים יצור הנחה על פיה הנתבעים אינם מגלים את העובדות לאשורן, ולכן יתן בית המשפט משקל מופחת ליתר הראיות של הנתבעים.

23. דני הינו ילד בן 13 שנים. הוא מעיד במשפט פלילי בו מיוחסות לנאשם עבירה שחוק הגנת ילדים חל עליה.
האם ואיזו תוספת ראייתית נדרשת לעדותו של דני?

- א. אין צורך בכל תוספת ראייתית.
- ב. יש צורך בחיזוק.
- ג. יש צורך בסיוע.
- ד. לא ניתן כלל להסתמך על עדותו של דני מפאת גילו.

24. שר הבטחון הביע דעתו בתעודה חתומה בידי שמסירת ראייה מסוימת המצוייה בידי התביעה עלולה לפגוע בבטחון המדינה. הינך מייצג נאשם בתיק וברצונך להביא לגילוי הראייה.

מי ידון בבקשה ובאיזה אופן?

- א. בית המשפט הדן בתיק. הבקשה תידון בדלתיים סגורות, ולשם החלטה בה רשאי השופט להורות שהראייה תוצג בפניו.
- ב. שופט בית המשפט העליון. הבקשה תידון בדלתיים סגורות ולשם החלטה בה רשאי השופט הדן בבקשה להורות שהראייה תוצג בפניו.
- ג. בית המשפט הדן בתיק. הבקשה תידון באופן פומבי אולם אם ירצה השופט שהראייה תוצג בפניו, יורה הוא על סגירת הדלתות ויתן צו איסור פרסום.
- ד. שופט בית המשפט העליון. השופט הדן בבקשה יהיה רשאי, על פי שיקול דעתו, להחליט אם לקיים את הדיון בדלתיים סגורות או לא, וכן יהיה רשאי על פי שיקול דעתו להחליט אם להורות שהראייה תוצג בפניו.

25. לקוחך היה מיוצג על ידי עורך דין אחר ומסר לו מסמכים שונים שיש להם קשר ענייני לשירות המקצועי שניתן לו על ידי אותו עורך דין. לקוחך נתבע על ידי שותפו לשעבר אשר מזמין את עורך הדין הקודם להעיד ולהציג את המסמכים שנמסרו לו על ידי לקוחך. טענת חסיון שנטענת על ידיך נדחית מהטעם שעובר למתן העדות חדל עורך הדין הקודם מלהיות עורך דין, ואינו חבר עוד בלשכת עורכי הדין.

האם דחיית טענתך מוצדקת?

- א. כן, משחדל עורך הדין הקודם לשמש כעורך דין ואינו חבר עוד בלשכת עורכי הדין, הוא משוחרר מכבלי החסיון החל ביחסי לקוח עורך דין.
- ב. כן, ובלבד שעורך הדין חדל להיות עורך דין טרם הגשת התביעה על ידי השותף.
- ג. לא. החסיון החל ביחסי עורך הדין ולקוחו, חל גם לאחר שחדל עורך הדין מלהיות עורך דין.
- ד. לא. אין כל חשיבות לעובדה שעורך הדין חדל להיות עורך דין, כל עוד לא קיבל אישור לפטור מהחסיון מהועד המרכזי של לשכת עורכי הדין.

26. בתביעה כספית בגין נזקים לציוד חקלאי, זומן להעיד ילד בן 11 שהיה עד ראייה ושמיעה לשיחה שהתנהלה בין הצדדים לתביעה.

איזה מבין המשפטים הבאים משקף נכונה את המצב המשפטי?

- א. לא ניתן להעיד את הילד מאחר שטרם מלאו לו 12 שנים.
- ב. ניתן להעיד את הילד אך לא ניתן יהיה לחייב את הנתבע בסכום כלשהוא על סמך עדות יחידה של הילד, אלא אם כן יש בחומר הראיות דבר לחיזוקה.
- ג. ניתן להעיד את הילד אך בית המשפט יזהירו תחילה בלשון המובנת לו, שעליו להעיד את האמת את כל האמת ואת האמת בלבד.
- ד. לא ניתן להעיד את הילד אלא אם כן יהיה מי מהוריו נוכח באולם בעת עדותו.

27. מרשך עומד לדין בישראל בגין עבירת פשע שביצע בצרפת. התביעה מבקשת להגיש כמוצג תמלילי שיחות של מרשך עם שותפו לעבירה, שהושגו בהאזנת סתר בעת שהותם של השניים בצרפת. האזנת הסתר נעשתה על פי הוראת קצין המשטרה האחראי על החקירה, וזאת על פי הדין הנוהג בצרפת.
האם ראיה זו קבילה בבית משפט בישראל?

- א. כן. גם בישראל מוסמך קצין משטרה הממונה על החקירה להורות על ביצוע האזנת סתר.
- ב. לא, מאחר שבישראל אין סמכות לקצין משטרה הממונה על החקירה להורות על ביצוע האזנת סתר.
- ג. כן. מאחר שהראיה הושגה כדין, על פי הדין הצרפתי, היא תהיה קבילה בבית המשפט בישראל.
- ד. לא. מאחר שהמדובר בפגיעה בזכות חוקתית לצנעת הפרט, גוברת הזכות החוקתית על הדין הזר.

28. בני זוג פנו אליך יחד בבקשה להכין עבורם הסכם יחסי ממון. ההסכם שהכנת עבורם לא הוגש לבית המשפט. לימים נופל בין בני הזוג סכסוך והאישה פונה אליך ומבקשת לקבל לידיה עותק מן ההסכם. הבעל מתנגד שתמסור לה עותק וטוען לחסיון בהיותו לקוח שלך.
האם הינך רשאי למסור לאישה עותק מן ההסכם?

- א. לא. מסירת עותק ההסכם לידיה תפגע בחסיון הבעל.
- ב. כן, ובלבד שינתן לך אישור מתאים לכך על ידי בית משפט לענייני משפחה.
- ג. כן. אין חסיון ביחסים שבינך לבין אחד משניהם בקשר להסכם.
- ד. לא, אלא אם כן תקבל אישור של הועד המרכזי של לשכת עורכי הדין.

29. במסגרת משפט פלילי המתנהל נגד מרשך בבית משפט השלום הגישה התביעה תעודת חסיון מטעם השר לבטחון-פנים על ידיעות מודיעיניות, מן הטעם שבגילויין יש משום פגיעה באינטרס ציבורי חשוב. הינך מעוניין לעיין בידיעות המודיעיניות, מתוך תקווה להעזר בהן בניהול הגנת מרשך.
מה ביכולתך לעשות?

- א. להגיש עתירה לגילוי ראיה לשופט הדין בתיק.
- ב. אין ביכולתך לעשות דבר. החסיון הוא מוחלט ולא ניתן להסירו.
- ג. להגיש עתירה לגילוי ראיה, לבית המשפט העליון.
- ד. להגיש לשר לבטחון-פנים עתירה לגילוי ראיה.

30. דניאלה התלוננה נגד בעלה, יעקב, שהיכה אותה וזייף חתימתה על שיק מחשבון הבנק שלה. גם אחיו של הבעל, דודי, העיד במשטרה על התקיפה והזיוף. נגד יעקב הוגש כתב אישום המייחס לו עבירות של תקיפת דניאלה וזיוף חתימתה על השיק שלה.
איזו מבין האפשרויות הבאות מבטאת נכונה את המצב המשפטי באשר לכשרות להעיד במשפטו של יעקב?

- א. דניאלה תוכל להעיד נגד יעקב רק בגין עבירת התקיפה ולא תוכל להעיד נגדו בגין עבירת הזיוף. דודי יוכל להעיד גם בגין עבירת התקיפה וגם בגין עבירת הזיוף.
- ב. דניאלה ודודי יהיו כשרים להעיד נגד יעקב בנוגע לשני האישומים.
- ג. דניאלה תוכל להעיד נגד יעקב בגין שתי העבירות ודודי יוכל להעיד נגדו רק בגין הזיוף.
- ד. דניאלה ודודי לא יוכלו להעיד נגד יעקב.

31. איזו מבין האפשרויות הבאות מתארת נכונה את המצב המשפטי באשר לחקירת ילד הנעשית על ידי חוקר ילדים?

- א. חקירה כזו חייבת להיות מתועדת בוידאו.
- ב. חקירה כזו חייבת להיות מתועדת בהקלטה קולית בכל מקרה שאין אפשרות סבירה לתיעוד באמצעות וידאו או אם הילד סירב להשיב בגלל הוידאו וסירובו תועד בוידאו.
- ג. חקירה כזו חייבת להיות מתועדת בכתב אם אין אפשרות סבירה לתיעוד בהקלטה קולית, או אם סירב הילד להשיב לשאלות בגלל ההקלטה וסירובו תועד בהקלטה.
- ד. כל התשובות נכונות.

32. הינך מייצג חברת ביטוח בתביעה שהוגשה נגדה על ידי נפגע בתאונת דרכים. התובע הצהיר בתצהיר שהוגש לבית המשפט שהוא מרותק לכסא גלגלים. במהלך הדיון ברצונך להגיש קלטת וידאו שצולמה על ידי חוקר פרטי שהתחזה לטכנאי וצילם את התובע, כשהוא צועד בביתו, ללא כסא גלגלים וללא כל עזרה שהיא. ב"כ התובע מתנגד נמרצות להגשת הקלטת, גם לאחר שמולאו על ידיך כל דרישות הפסיקה באשר להגשת הקלטת בהיבטים הטכניים.
מה הדין?

- א. לא ניתן יהיה להגיש את הקלטת, שכן היא הושגה תוך פגיעה בפרטיות, וחומר שהושג תוך פגיעה בפרטיות, יהיה פסול תמיד לשמש ראיה בבית המשפט.
- ב. לא ניתן יהיה להגיש את הקלטת, שכן לא קיבלת אישור מראש ובכתב מנשיא בית המשפט המחוזי לבצע את החקירה באופן זה.
- ג. ניתן יהיה להגיש את הקלטת רק אם בית המשפט יתיר, מטעמים שיירשמו, לעשות זאת.
- ד. ניתן יהיה להגיש את הקלטת מאחר שיש בה כדי לסתור עדות שניתנה על ידי התובע תחת אזהרה, ויש בה כדי להוכיח שעדותו היא עדות שקר.

33. רונית, קטינה בת 10, היתה עדת ראיה לגניבת תיק מאישה בעת שהיתה בדרכה מבית הספר לביתה. לבקשת הוריה של הקטינה, נגבתה ממנה עדות מוקדמת, עוד טרם הגשת כתב האישום, וזאת בנוכחות סניגורו של הנאשם שאף חקר אותה נגדית לאחר שבית המשפט הזהיר אותה תחילה בלשון המובנת לה שעליה להעיד את האמת, את כל האמת ואת האמת בלבד. במהלך המשפט לא העידה רונית.

האם, ובאילו תנאים, ניתן להרשיע את הנאשם על סמך עדותה המוקדמת של רונית?

- א. כן, ובלבד שיימצא דבר לחיזוק עדותה.
- ב. כן, ובלבד שיימצא סיוע לעדותה.
- ג. לא, אלא אם כן בית המשפט ימצא מטעמים מיוחדים שיירשמו, להתיר זאת.
- ד. לא ניתן יהיה להרשיע את הנאשם אם הקטינה לא תובא להעיד לאחר הגשת כתב האישום.

34. הגשת תביעה אזרחית נגד עזבונו של המנוח לוי ז"ל, בטענה שהמנוח לווה ממך לפני כ-3 שנים סכום כסף אשר לא הוחזר לך מעולם, הגם שהיה אמור להיות מוחזר זה מכבר. בינך לבין המנוח נערך הסכם בכתב, אך ההסכם אבד לך ולכן, כל שיש בפני בית המשפט הוא עדותך שלך.

איזה מבין המשפטים הבאים מבטא נכונה את המצב המשפטי?

- א. בית המשפט לא יוכל לקבל את תביעתך בהיותה תביעה נגד עזבונו שאינה מבוססת על מסמך בכתב.
- ב. בית המשפט יהיה רשאי לפסוק על סמך עדותך, אם יפרט בהחלטתו מה הניע אותו להסתפק בעדות זו.
- ג. בית המשפט יהיה רשאי לפסוק על סמך עדותך בלבד, ללא כל סיג.
- ד. בית המשפט לא יהיה רשאי לפסוק רק על סמך עדותך, בהיותה עדות יחידה של בעל דין.

35. נגד ראובן הוגש כתב אישום המייחס לו ביצוע עבירות של סחר בסמים. במהלך הדיון הסתבר שמשך 3 חודשים לפני מעצרו היה נתון ראובן במעקב סמוי. השוטרים שעקבו אחריו ערכו דו"חות פעולה תוך כדי המעקב. התביעה מעוניינת להגיש את דו"חות הפעולה כראיה במשפטו של ראובן, אך מאחר שמדובר בדו"חות רבים היא מעוניינת שלא להביא לעדות את כל השוטרים שערכו את הדו"חות.

האם הדבר אפשרי?

- א. לא. אמרה שניתנה מחוץ לבית המשפט לא תהיה קבילה אם נותנה אינו עד במשפט.
- ב. כן, ובלבד שראובן מיוצג על ידי עורך דין, ומסכים לכך, ותוכן האמרה אינו שנוי במחלוקת.
- ג. לא. כשמדובר בדו"חות פעולה של שוטרים, להבדיל מאמרת חוץ אחרת, לא ניתן להגישם אלא אם כן יבואו השוטרים להעיד, יוזהרו שעליהם לומר את האמת ויאשרו שהאמור בדו"חות אמת.
- ד. כן, מאחר שמדובר בדו"חות שנערכו בזמן אמת, אין מניעה להגשתם.

36. במשפט פלילי בו מיוחס לראובן ביצוע עבירת אונס קטינה, מבקש התובע להגיש כראיה עדות שנגבתה ונרשמה על ידי חוקר ילדים, וכן זכרון דברים בדבר חקירה בעבירה, שנרשם על ידי אותו חוקר ילדים בשעת החקירה.
האם ניתן להגיש מסמכים אלה כראיה לאמיתות תוכנם?

- א. כן. הן העדות והן זכרון הדברים כשרים להתקבל כראיה לאמיתות תוכנם ובלבד שחוקר הילדים יעיד.
- ב. לא. העדות וזכרון הדברים אינם כשרים להתקבל כראיה לאמיתות תוכנם אלא אם כן תעיד הקטינה ויעיד חוקר הילדים.
- ג. העדות שנגבתה כשרה להתקבל כראיה לאמיתות תוכנה אך זכרון הדברים אינו כשר להתקבל כראיה לאמיתות תוכנו.
- ד. העדות שנגבתה אינה כשרה להתקבל כראיה לאמיתות תוכנה אך זכרון הדברים כשר להתקבל כראיה לאמיתות תוכנו.

37. הינך עורך דין. בתביעה שהוגשה נגד לקוחך לשעבר, זומנת על ידי התובע, באמצעות בית המשפט, להתייצב למתן עדות מטעמו.
האם הינך רשאי לסרב להתייצב לדיון?

- א. כן. הינך רשאי לסרב להתייצב ובלבד שתודיע על כך מראש לבית המשפט.
- ב. לא. הינך חייב להתייצב למתן עדות ולהשיב, תחת אזהרה, על כל שאלה שתוצג לך.
- ג. כן. הינך רשאי לסרב להתייצב, אלא אם כן יובהר מראש שלא תישאל כל שאלה הנוגעת לדברים שהוחלפו בינך לבין לקוחך לשעבר, ושיש לה קשר ענייני לשירות המקצועי שניתן על ידיך ללקוחך לשעבר.
- ד. לא. הינך חייב להתייצב למתן עדות, אך אין עליך חובה לענות על שאלות הנוגעות לדברים שהוחלפו בינך לבין לקוחך לשעבר, ושיש להן קשר ענייני לשירות המקצועי שניתן על ידיך ללקוחך לשעבר.

38. עו"ד שמעוני הגיש תביעה כספית לבית-משפט השלום נגד ראובן, שהיה לקוחו, ולא שילם את שכר הטרחה עליו הוסכם ביניהם, בגין השירותים המשפטיים אותם קיבל. במסגרת ההליכים המשפטיים עתר עו"ד שמעוני למתן צו לגילוי מסמכים ומתן תשובות לשאלון. עו"ד שמעוני טען שללא צו כזה לא יכול הוא להוכיח את תביעתו וזכויותיו תפגענה. ראובן, הנתבע, מתנגד למתן הצו וטוען שאינו חייב לגלות מסמכים וליתן מענה לשאלון, שכן מדובר בדברים שנמסרו בין עורך דין לבין לקוחו וחל עליהם חסיון.
מה הדין?

- א. הדין עם עו"ד שמעוני. חסיון עו"ד-לקוח הוא חסיון השייך לעורך-הדין ומאחר שעורך הדין מוותר עליו, חובה על הלקוח לגלות גם דברים שהוחלפו ביניהם.
- ב. הדין עם ראובן. חסיון עו"ד-לקוח הוא חסיון השייך ללקוח וכל עוד הוא אינו מוותר עליו אין עליו כל חובה לגלות דברים שהוחלפו בינו לבין עורך-הדין.
- ג. הדין עם ראובן. חסיון עו"ד-לקוח הוא חסיון מוחלט ואין לבית המשפט סמכות לצוות על הלקוח לגלות דברים בניגוד לחסיון.
- ד. הדין עם עו"ד שמעוני. אומנם קיים חסיון עו"ד-לקוח, ואומנם חסיון זה שייך ללקוח ולא לעורך-הדין, אולם גילוי הראיה במסגרת בירור התביעה של עורך הדין נגד הלקוח לתשלום שכר טרחה מהווה חריג לחסיון.

39. הינך מייצג נתבע, מנהל חברה, שנתבעת בגין הפרת פטנט. במהלך חקירתו הנגדית של מרשך, נשאל הוא על ידי ב"כ התובע שאלה הנוגעת לנתוני מכירות ולפרטיהם של לקוחות שרכשו מתוצרת החברה. מרשך מבקש לא לענות על השאלה כיוון שהפרטים עלולים לפגוע בחברה אם יפורסמו ברבים.
מה הדין?

- א. מרשך רשאי לסרב להשיב לשאלה זו, שיש בה משום סוד מסחרי, ולא ניתן לחייבו להשיב עליה.
- ב. הינך רשאי לבקש מבית המשפט שלא לחייב את מרשך להשיב על השאלה, ואם תדחה בקשתך, הינך רשאי לבקש שהתשובה תינתן בדלתיים סגורות, מאחר שמדובר בסוד מסחרי.
- ג. הינך רשאי לבקש מבית המשפט שלא לחייב את מרשך להשיב על השאלה, ואם תדחה בקשתך, תהא רשאי לבקש להפסיק את הדיון לצורך הגשת בקשת רשות לערער. בית המשפט יהיה חייב להפסיק את הדיון.
- ד. מרשך חייב להשיב על השאלה. בחקירה נגדית רשאי ב"כ הצד שכנגד לשאול כל שאלה שיש בה כדי להוכיח את טענותיו ולהפריך את טענות הצד שכנגד.

40. בעל חנות מכולת נוהג למכור ללקוחותיו הקבועים מוצרים שונים ולקבל את תמורתם אחת לחודש. במהלך כל חודש נוהג בעל המכולת לרשום במחברת את הרכישות של כל לקוח כאשר לכל לקוח מיוחד דף במחברת. ראובן רכש בדרך זו אצל בעל המכולת משך שנים. מידי חודש היה בעל המכולת מסכם את הרישומים במחברת ומגיש חשבון שהיה נפרע על ידי ראובן. באחד החודשים סרב ראובן לפרוע את החשבון. בעל המכולת הגיש תביעה משפטית נגד ראובן וביקש להגיש כראיה את המחברת בה היו רשומות רכישותיו של ראובן. ראובן התנגד להגשת המחברת וטען שאין לראות בה ראיה קבילה.
מה הדין?

- א. המחברת אינה קבילה להוכחת אמיתות תוכנה מאחר שהיא מהווה עדות שמיעה.
- ב. המחברת אינה ראיה קבילה מאחר שהכתוב בה נעשה על ידי בעל חנות המכולת ללא אישורו של ראובן.
- ג. המחברת קבילה כרשומה מוסדית.
- ד. המחברת קבילה כראיה מאחר שראובן הסכים לתוכנה במהלך שנים והוא מנוע מלטעון כנגד קבילותה כעת.

41. אברהם הגיש נגד בנימין תביעה אזרחית על סך 10,000 ש"ח, אשר לטענתו, הלווה לבנימין והני"ל לא החזירם לו. בכתב הגנתו, הכחיש בנימין לחלוטין את מתן ההלוואה. גרסתו של אברהם נסמכת אך ורק על עדותו. בית המשפט דחה את התביעה בנימוק שעדותו של אברהם, אף שהיתה מהימנה בעיניו, אינה נתמכת בראיות נוספות.
מה הדין?

- א. בית המשפט לא היה רשאי לקבל את התביעה על סמך עדות יחידה במשפט, שאינה נתמכת בראיות אחרות כלשהן.
- ב. בית המשפט היה רשאי לקבל את התביעה על סמך עדות יחידה במשפט שאינה נתמכת בראיות אחרות כלשהן, ללא צורך בהנמקה.
- ג. בית המשפט היה רשאי לקבל את התביעה על סמך עדות יחידה במשפט, שאינה נתמכת בראיות אחרות כלשהן, אם היה מנמק מה הניע אותו להסתפק רק בעדותו של אברהם.
- ד. בית המשפט היה רשאי לקבל את התביעה על סמך עדות יחידה שאינה נתמכת בראיות אחרות, רק אם בנימין לא העיד בבית המשפט.

42. במשפט פלילי הוגשה תעודה חתומה בידי השר לבטחון פנים ולפיה מידע מסויים הינו חסוי לטובת הציבור.

מהי הדרך הנכונה לפעול להסרת החסיון ולגילוי המידע?

- א. לעתור לבית המשפט העליון.
- ב. לעתור לבית המשפט הדין בתיק.
- ג. לעתור ליועץ המשפטי לממשלה.
- ד. לעתור לבית המשפט לעניינים מנהליים.

43. עו"ד ראובן ביקש להגיש את תצהירו של מרשו, לוי, כראיה במשפט אזרחי. התצהיר שהוכן ע"י עו"ד ראובן, הועבר ללוי לחתימה בפני עו"ד, אלא שמפאת העדרם של עורכי דין במקום בו גר לוי, חתם לוי על התצהיר בפני אחיו, המכהן כראש המועצה המקומית שבתחומה הוא גר, לאחר שהוזהר על ידיו כדין.

האם ניתן להגיש תצהיר זה כראיה?

- א. לא. רק תצהיר שנחתם בפני עורך דין יכול לשמש כראיה במשפט.
- ב. כן. ניתן להגיש, כראיה במשפט, תצהיר שנחתם בפני ראש רשות מקומית.
- ג. לא. לא ניתן להגיש, כראיה במשפט, תצהיר שנחתם בפני קרוב משפחה.
- ד. כן. ניתן להגיש, כראיה במשפט, תצהיר שנחתם בפני ראש הרשות המקומית, ובלבד שהמצהיר מתגורר בתחומה.

44. בכתב תביעה שהוגש לבית המשפט המחוזי בתל אביב נטען, בין יתר הטענות, שעל פי הדין הדתי החל על הצדדים שהם יהודים, יש לקבל את התביעה. בפסק הדין נדחתה טענה זו של התובע, בנימוק שהתובע לא הוכיח את הדין הדתי החל על הצדדים.

האם צדק בית המשפט?

- א. לא. הדין הדתי הוא מן המפורסמות שאינן צריכות ראיה.
- ב. כן. דינו של הדין הדתי כדין עובדה והוא טעון הוכחה.
- ג. כן. אם התביעה היתה מתבררת בבית משפט לענייני משפחה לא היה צורך להוכיח את הדין הדתי, אך בבית המשפט המחוזי, היה על התובע להוכיח את הדין הדתי.
- ד. לא. רק אצל יהודים מחייב הדין הדתי כל ערכאת שיפוט, ואינו טעון הוכחה.

45. במשפט שהתנהל בבית משפט השלום העידו שני התובעים עדויות סותרות לגבי נסיבות התרחשות תאונת העבודה בה נפגעו. כשהגיע מועד הסיכומים, נטען על ידי ב"כ הנתבע שיש לדחות את התביעה, מאחר שדי בקיומן של הסתירות בעדויות התובעים, כשלעצמן, כדי למנוע מבית המשפט קביעת ממצאים עובדתיים באשר לדרך התרחשות התאונה.
מה דעתך על טענה זו?

- א. הטענה נכונה. מאחר שיש סתירות בעדויות התובעים לא ניתן לקבוע ממצאים עובדתיים באשר לדרך התרחשות התאונה.
- ב. הטענה נכונה. אם היה מדובר בעדים שאינם בעלי דין, התשובה היתה שונה, אולם מאחר שמדובר בבעלי דין, לא ניתן לקבוע ממצאים עובדתיים מקום שיש סתירה בעדויות התובעים.
- ג. הטענה אינה נכונה. דווקא מאחר שמדובר בבעלי דין, אין מניעה לקבוע ממצאים עובדתיים. אם היו העדים, עדים זרים, היה קושי לקבוע ממצאים כאלה והיה צורך בסיוע נוסף.
- ד. הטענה אינה נכונה. סתירות בעדותם של עדים, אין בהן, כשלעצמן, כדי למנוע מבית המשפט לקבוע עובדות בנושאים שחלו לגביהן הסתירות.

46. לראובן, לקוחך, נגרם נזק גוף כתוצאה מפתיחת בקבוק משקה קל, והוא מעוניין להגיש תביעת פיצויים בגין נזק זה. לבקשתך, הביא ראובן אליך את הבקבוק שממנו נפגע, ועל גביו רשום רק שם המשווק.
מה ביכולתך לעשות?

- א. להגיש תביעה נגד המשווק, שכן בהעדר שם היצרן, נחשב המשווק ליצרן.
- ב. לפנות למשווק בבקשה שימסור את פרטי היצרן. אם יעשה כן, תוגש התביעה נגד היצרן. אם לא, תוגש התביעה רק נגד המשווק.
- ג. להגיש תביעה נגד מדינת ישראל על רשלנות באכיפת חוקי הגנת הצרכן לעניין סימון מוצרים.
- ד. תשובות א' ו-ב' נכונות.

47. נגד ראובן הוגש כתב אישום בגין שוד בנק. עד התביעה היחיד שראה את פני ראובן, הוא רועי, ילד בן 10, שישב על מדרגות הבנק עת נפלה המסיכה מפני ראובן. רועי ראה את פניו של ראובן והצליח לזהותו.
האם ניתן להסתמך על עדותו של רועי?

- א. לא. ילד מתחת לגיל 12 אינו כשיר לעדות במשפט פלילי.
- ב. לא. זוהי העדות היחידה הקושרת את ראובן לביצוע העבירה ולא ניתן להרשיע במשפט פלילי על סמך עדות יחידה.
- ג. כן. ניתן להסתמך על העדות, אך לא ניתן להרשיע את ראובן על סמך עדות זו, אם לא נמצא בחומר הראיות דבר לחיזוקה.
- ד. כן. ניתן להרשיע על סמך עדות זו, אך בית המשפט צריך לנמק מה הביאו להסתפק בעדות.

48. איזה מבין המשפטים הבאים משקף נכונה את המצב המשפטי באשר לקבילותו של מידע אשר נוצר באמצעי אלקטרוני או אופטי והחתום בחתימה אלקטרונית מאובטחת?

- א. מידע זה אינו קביל בהליך משפטי.
- ב. מידע זה קביל רק בהליכים אזרחיים.
- ג. מידע זה קביל רק בהליכים פליליים.
- ד. מידע זה קביל בכל הליך משפטי.

49. באיזה חיקוק מעוגן חסיון דברים שנאמרו לכהן דת בעת וידוי?

- א. חוק בתי המשפט (נוסח משולב), התשמ"ד-1984.
- ב. פקודת הראיות (נוסח חדש).
- ג. תקנות סדר הדין האזרחי, התשמ"ד-1984.
- ד. החסיון אינו מעוגן בחיקוק, הוא יציר הפסיקה.

50. במשפט פלילי המתנהל נגד לקוחך, באשמה של שוד חנות צעצועים, הזמינה התביעה לעדות, רק את יורם, קטין בן 10, ששהה בחנות בעת השוד. יורם העיד את שראו עיניו במהלך השוד ולא היה עד ראיה נוסף לכך. מרשך העיד.
מה תטען בסיכומיך לעניין עדותו של יורם?

- א. שלא היה מקום להתיר העדותו, מפאת היותו קטין שאינו בר אחריות פלילית ולכן יש להתעלם מעדותו.
- ב. שאין להרשיע את מרשך על סמך עדותו של יורם, קטין שאינו בר אחריות פלילית, גם אם יימצא בחומר הראיות דבר לחיזוקה.
- ג. שאין להרשיע את מרשך, על סמך עדותו של יורם, קטין שאינו בר אחריות פלילית, אלא אם כן יימצא בחומר הראיות דבר לחיזוקה.
- ד. שאין להרשיע את מרשך, על סמך עדותו של יורם, קטין שאינו בר אחריות פלילית, אלא אם כן תמצא בחומר הראיות ראיות סיוע.

51. נגד ראובן הוגשה תביעה, ונטען בה שראובן לווה משמעון סכומי כסף, ולא החזירם, למרות פניות חוזרות ונשנות של שמעון אליו. ראובן הגיש כתב הגנה ולאחר שהתקיים קדם משפט, בו נקבע שהנתבע יחל בהבאת הראיות, הגיש ראובן תצהיר עדות ראשית ובמסגרתו טען שקיבל ההלוואה, אך אין לו כסף ולכן אין באפשרותו להשיב את ההלוואה. שמעון לא העיד ולא הביא עדים מטעמו. בית המשפט חייב את ראובן לשלם לשמעון את מלוא סכום התביעה, מבלי שפירט בהחלטתו מה הניע אותו להסתפק בעדותו היחידה של ראובן שאין לה סיוע.

האם היה בית המשפט רשאי לעשות כן?

- א. לא. בית המשפט רשאי לפסוק במשפט אזרחי על סמך עדותו היחידה של ראובן רק אם הוא מפרט בהחלטתו מה הניע אותו להסתפק בה.
- ב. לא. בית המשפט לא היה רשאי להסתפק בעדותו היחידה של ראובן, בלי שיש בחומר הראיות דבר לחיזוק.
- ג. כן. בנסיבות שתוארו בשאלה אין כל מניעה להתבסס רק על עדותו של ראובן.
- ד. כן. בית המשפט רשאי לפסוק במשפט אזרחי על סמך עדות יחידה של בעל דין, ללא צורך בכל פירוט, וזאת להבדיל ממשפט פלילי.

52. במהלך משפט אזרחי, התבקש מרשך למסור מכתב שכתב לצד שכנגד, ובו נכללת הודאה של מרשך בביצוע עבירה על חוק ניירות ערך. מרשך התנגד.

מה הדין?

- א. אין אדם חייב למסור ראיה, אם יש בה הודיה בעובדה שהיא יסוד מיסודותיה של עבירה שהוא עלול להיות מואשם בה.
- ב. בית המשפט רשאי לחייב את מרשך למסור את הראיה, ובמקרה כזה, ניתן יהיה לעשות שימוש בראיה במשפט בו הוא עלול להיות מואשם בשל עבירה על חוק ניירות ערך.
- ג. מרשך אינו חייב למסור ראיה, אם יש בה הודיה בעובדה, שהיא יסוד מיסודותיה שלעבירה אלא אם כן הצורך לגלות את הראיה, לשם עשיית צדק, עדיף מן הענין שיש שלא לגלותה.
- ד. בית המשפט רשאי לחייב את מרשך למסור את הראיה ובמקרה כזה, לא ניתן יהיה לעשות שימוש בראיה במשפט בו מואשם מרשך בשל עבירה על חוק ניירות ערך.

53. אילו מבין המשפטים הבאים מתאר את המצב המשפטי לגבי קבילות תוצאות מסדר זיהוי שנערך ללא נוכחות סניגורו של החשוד?

- א. תוצאות מסדר הזיהוי, שנערך ללא נוכחות סניגורו של החשוד, לעולם אינן קבילות, שכן העדרותו פוסלת את מסדר הזיהוי.
- ב. תוצאות מסדר הזיהוי, שנערך ללא נוכחות סניגורו של החשוד, לעולם קבילות, שכן ממילא, אין חובה לערוך את המסדר בנוכחות סניגורו.
- ג. קבילות תוצאות מסדר הזיהוי, שנערך ללא נוכחות סניגורו של החשוד, תלויות בסוגו של מסדר הזיהוי, כשלגבי מסדר זיהוי חי יחול האמור בתשובה א', ולגבי מסדר זיהוי בתמונות יחול האמור בתשובה ב'.
- ד. תוצאות מסדר הזיהוי, שנערך ללא נוכחות סניגורו של החשוד, בלי תלות בסוג מסדר הזיהוי, כשלעצמן, אינן פסולות. עם זאת, היעדרות הסניגור פוגעת במשקלו של מסדר הזיהוי ובית המשפט נדרש לבדיקה קפדנית של אופן עריכתו.

54. ראובן הועמד לדין באשמת אונס. ראובן כפר באשמה והכחיש שקיים יחסי מין כלשהם עם המתלוננת. העדות היחידה לגבי המעשה היתה של המתלוננת. בפני בית המשפט הובאה הוכחה שהמתלוננת היא חולת נפש. בית המשפט לא האמין לעדותו של ראובן. מאידך גיסא, התרשם בית המשפט שהמתלוננת זוברת אמת, בהבינה שחובתה לעשות כן, וכי עדותה היתה עניינית, הגיונית וסדורה, ויש לתת בה אמון. כמו כן נעזר בית המשפט בסימנים חיצוניים שלדעתו היה בהם כדי לאמת את עדות המתלוננת. בהכרעת הדין פירט בית המשפט נימוקים אלה ונימוקים שהניעו אותו להסתפק בעדות המתלוננת.

האם ניתן להרשיע את ראובן על סמך עדותה של המתלוננת?

- א. לא. אין להרשיע בעבירות מין על סמך עדות יחידה של חולה נפש, ללא סיוע.
- ב. כן. עדותו היחידה של חולה נפש טעונה חיזוק. בנסיבות אלה יש חיזוק בעובדה שבית המשפט לא האמין לעדותו של ראובן.
- ג. לא. בית המשפט אינו יכול להרשיע על סמך עדות יחידה של חולה נפש בהיעדר חוות דעת של פסיכיאטר הקובעת שהעדה יודעת להבחין בין אמת לדמיון.
- ד. כן. כאשר בית המשפט מתרשם שהעד מבין את חובתו להעיד אמת ומסוגל למסור עדות עניינית, רשאי הוא לתת אמון בעדות, ולהרשיע על סמך עדות יחידה של חולה נפש.

55. מיכאל, תושב ירושלים, הורשע בבית המשפט המחוזי בירושלים בעבירת אינוס שבוצעה כלפי דינה. דינו נגזר ופסק הדין אושר בערעור ביום 20.1.01. ביום 20.8.01, דינה, המתלוננת, מבקשת להגיש נגד מיכאל תביעה אזרחית לבית משפט בירושלים לפיצוי על הנזקים שנגרמו לה, נזקים המוערכים על ידיה בסכום של שני מיליון ש"ח.

אילו מבין המשפטים הבאים מתאר נכונה את המצב המשפטי?

- א. התביעה יכולה להיות מוגשת לבית משפט השלום בירושלים או לבית המשפט המחוזי בירושלים, לפי בחירת המתלוננת. הממצאים והמסקנות של פסק הדין הפלילי יהיו קבילים כראיה חלוטה לאמור בהם.
- ב. התביעה יכולה להיות מוגשת רק לבית המשפט המחוזי בירושלים. הממצאים והמסקנות של פסק הדין הפלילי יהיו קבילים כראיה לכאורה לאמור בהם, ומיכאל רשאי להביא כל ראיה לסתור אותם.
- ג. התביעה יכולה להיות מוגשת רק לבית משפט השלום בירושלים. הממצאים והמסקנות של פסק הדין הפלילי יהיו קבילים כראיה לכאורה לאמור בהם ומיכאל רשאי להביא ראיות לסתור אותם רק ברשות בית המשפט, מטעמים מיוחדים שיירשמו וכדי למנוע עיוות דין.
- ד. התביעה יכולה להיות מוגשת לבית משפט השלום בירושלים או לבית המשפט המחוזי בירושלים, לפי בחירת המתלוננת. הממצאים והמסקנות של פסק הדין הפלילי אינם קבילים בהליך האזרחי, בהיותם, בהליך זה, עדות שמיעה.

56. ראובן הואשם בבית המשפט המחוזי בעבירה של אינוס. אחד מעדי התביעה הוא אורן, ילד בן 11, אשר המתלוננת, קורבן העבירה, סיפרה לו, למחרת האונס, את שארע לה.

מהו הדין החל על העדתו של אורן?

- א. לא ניתן להעיד את אורן, שכן הוא אינו בר עונשין ולא ניתן להזהירו.
- ב. ניתן להעיד את אורן רק ברשות חוקר ילדים.
- ג. לא ניתן להעיד את אורן, ואולם מותר להגיש את עדותו כפי שתועדה על ידי חוקר ילדים.
- ד. ניתן להעיד את אורן, ואולם יש להזהירו בלשון המובנת לו.

57. גלעד מואשם בבית משפט השלום בשידולה של ביתו, סיגל, לעסוק בזנות. התביעה מעוניינת להעיד, כעדת תביעה, בת קטינה אחרת של גלעד, מיכל.
האם הדבר אפשרי?

- א. כן. אין מניעה במקרה זה שמיכל תעיד נגד גלעד.
- ב. לא. בת אינה כשירה להעיד נגד אביה.
- ג. לא. מיכל אינה כשירה להעיד נגד גלעד מאחר שהיא אינה קורבן העבירה.
- ד. כן. אין כל מניעה לעדות קטינה נגד אביה. הסייגים חלים רק על עדויות של בני משפחה בגירים.

58. גלעד הגיש נגד יעקב תביעה אזרחית בגין הפרת חוזה מכר מקרקעין. במסגרת ראיותיו הגיש גלעד תצהיר של ציפי, אשתו של יעקב, החיה בנפרד ממנו. התצהיר תומך בטענותיו. יעקב עמד על חקירתה הנגדית של ציפי על תצהירה, ומנהל חקירה ארוכה ומתישה מתוך התייחסות ליחסיהם יותר מאשר לתביעה הנדונה.
מה רשאי בית המשפט לעשות?

- א. להורות על הוצאת תצהירה של ציפי מתיק בית המשפט, שכן, כל עוד יעקב וציפי נשואים אין היא כשרה להעיד לחובתו.
- ב. בית המשפט אינו רשאי לעשות דבר, שכן המדובר במשפט אזרחי ועל כן ציפי רשאית להעיד לחובתו של יעקב.
- ג. להטיל על יעקב את הוצאות חקירתה של ציפי, אם הגיע למסקנה שבקשתו לחקרה באה לשם קנטור.
- ד. להותיר את תצהירה של ציפי בתיק בית המשפט, אך לפסול לחלוטין את החקירה הנגדית, אם הגיע למסקנה שהחקירה נעשתה משיקולים זרים.

59. איזה מהמשפטים הבאים מתאר נכונה את המצב המשפטי לגבי סמכות בית המשפט לעניין חקירת מומחה על חוות דעתו, רופא על תעודת רופא שערך, ועובד ציבור על תעודת עובד ציבור שניתנה על ידיו?
בית המשפט רשאי:

- א. לצוות שמומחה או רופא או עובד ציבור ייחקרו בבית המשפט, ובית המשפט ייעתר לבקשתו של בעל דין לצוות על כך.
- ב. לצוות שמומחה או רופא או עובד ציבור ייחקרו בבית המשפט רק במקרה של חשש לעיוות דין אם חקירתם לא תורשה.
- ג. לצוות שמומחה ורופא ייחקרו בבית המשפט ובית המשפט ייעתר לבקשתו של בעל דין לצוות על כך. בית המשפט אינו רשאי להורות על חקירת עובד ציבור בבית משפט, שכן חזקה היא שתעודת עובד ציבור מהווה ראיה לאמיתות תוכנו של הרשום בה.
- ד. לצוות שמומחה, רופא ועובד ציבור ייחקרו בבית המשפט, ובית המשפט ייעתר לבקשתו של בעל דין לצוות על כך. בית המשפט אינו רשאי לצוות על חקירת עובד ציבור במקרה בו הוגש העתקה המקורי של תעודת עובד ציבור או העתק שהודפס על ידי המדפיס הממשלתי.

60. ביום 1.5.02 הרשיע שופט בית משפט השלום, בשבתו כבית המשפט לעניינים מקומיים, את יותם בעבירה של בניה בלתי חוקית. יותם לא הגיש ערעור על פסק הדין. הראל, שכנו של יותם, הגיש תביעה אזרחית נגד יותם ובה תובע הוא נזקים שנגרמו לו, לטענתו, כתוצאה מהבניה הלא חוקית. ביום 1.9.02 קבוע דיון הוכחות בתביעתו של הראל. הראל מעוניין להגיש כראיה את פסק הדין שניתן במשפט הפלילי.

האם יוכל לעשות כן?

- א. כן. הממצאים והמסקנות של הכרעת הדין הינם קבילים כראיה שכן המדובר בפסק דין חלוט במשפט פלילי.
- ב. כן. הממצאים והמסקנות של גזר הדין הינם קבילים כראיה, שכן המדובר בפסק דין חלוט במשפט פלילי.
- ג. לא. פסק הדין אינו קביל כראיה, שכן הינו בגדר עדות שמיעה עבור השופט הדין בתיק האזרחי.
- ד. לא. הממצאים והמסקנות של פסק הדין אינם קבילים כראיה במשפט האזרחי, שכן המדובר בפסק דין של בית משפט לעניינים מקומיים.

61. בתיק פלילי המתנהל בבית משפט השלום, הוגשה על ידי התובע תעודת חסיון חתומה על ידי שר הבטחון, לפיה מסירתה של ראיה מסויימת עלולה לפגוע בבטחון המדינה. ההגנה הודיעה שבכוונתה לעתור בבקשה לגילוי הראיה והיא מבקשת לעכב את המשך המשפט עד להחלטה בבקשה לגילוי הראיה.

מה הדין?

- א. בית המשפט רשאי, אם יראה זאת לנכון, להפסיק את המשפט עד למתן החלטה בבקשה לגילוי הראיה.
- ב. בית המשפט אינו רשאי להפסיק את המשפט ועליו להמשיך ולנהל את הדיונים כדי להימנע מעינוי דין.
- ג. בית המשפט רשאי להפסיק את המשפט רק עד מועד הגשת העתירה לגילוי הראיה. משהוגשה העתירה, הסמכות להפסיק את המשפט נתונה לשופט של בית המשפט העליון.
- ד. בית המשפט רשאי להפסיק את המשפט עד מועד הגשת העתירה לגילוי ראיה, והוא רשאי להפסיק את המשפט עד למועד החלטה בעתירה, מטעמים מיוחדים שיירשמו.

62. איזה מהמשפטים הבאים מתאר נכונה את המצב המשפטי לגבי חסיון דברים שנמסרו לרופא וחסיון דברים שנמסרו לעובד סוציאלי?

- א. שני החסיונות מעוגנים בפקודת הראיות. בית המשפט רשאי להסיר כל אחד משני החסיונות אם מצא שהצורך לגלות את הראיה, לשם עשיית צדק, עדיף מן העניין שיש לא לגלותה.
- ב. חסיון דברים שנמסרו לרופא מעוגן בפקודת הראיות וחסיון דברים שנמסרו לעובד סוציאלי הינו יציר הפסיקה. בית המשפט רשאי להסיר כל אחד משני החסיונות אם מצא שהצורך לגלות את הראיה, לשם עשיית צדק, עדיף מן העניין שיש לא לגלותה.
- ג. שני החסיונות מעוגנים בפקודת הראיות. בית המשפט רשאי להסיר החסיון על דברים שנמסרו לעובד סוציאלי ואילו חסיון על דברים שנמסרו לרופא הינו חסיון מוחלט שבית המשפט אינו רשאי להסירו.
- ד. חסיון דברים שנמסרו לרופא מעוגן בפקודת הראיות וחסיון דברים שנמסרו לעובד סוציאלי הינו יציר הפסיקה. בית המשפט רשאי להסיר את החסיון על דברים שנמסרו לעובד סוציאלי בעוד שחסיון על דברים שנמסרו לרופא הינו חסיון מוחלט שבית המשפט אינו רשאי להסירו.

63. במהלך בירור תובענה המתנהלת בשנת 2002 בפני בית משפט השלום בירושלים, מסתמך משה, התובע, על הסכם משנת 1980 בין שמעון לבין לוי. ההסכם נחזה להיות בכתב ידו וחתימתו של שמעון, שהלך לעולמו זה מכבר. ההסכם היה מופקד בידי עורך דינו של שמעון, שלא ייצג אותו בעיסקה הספציפית. משה לא מצליח לאתר את לוי.
מה הדין?

- א. ללא עדות מי מהחותמים על ההסכם, לא יכול בית המשפט לקבל, אף לכאורה, את הטענה שההסכם נכתב ונחתם על ידי שמעון.
- ב. בית המשפט יהיה רשאי להעמיד המסמך על חזקתו שהחתימה וכתב היד הם של שמעון.
- ג. על משה להגיש תעודת עובד ציבור חתומה על ידי מומחה לכתבי יד שיקבע שכתב היד והחתימה הם של שמעון.
- ד. על משה החובה להעיד בשבועה שהחתימה וכתב היד הם של שמעון.

64. בעת דיון בתובענה שהגיש משה בהליך אזרחי לפי חוק איסור לשון הרע, רוצה הוא להוכיח, באמצעות מרדכי, שליח הסוכנות היהודית לארץ ישראל במוסקבה, שקיבל את בקשתו של משה לעלות לישראל, ואת מועד הגשת בקשה זו.
כיצד יוכל לעשות זאת?

- א. באמצעות תעודת עובד ציבור שתינתן על ידי מרדכי.
- ב. באמצעות תצהיר שיתן מרדכי במוסקבה, בפני עורך הדין של משה.
- ג. באמצעות עדות שיגבה קונסול ישראל במוסקבה ממרדכי.
- ד. באמצעות תצהיר שיתן מרדכי במוסקבה בפני עורך דין מקומי.

65. שמעון ולוי הואשמו יחד, בכתב אישום אחד, והעבירה המיוחסת להם היא גניבה. שושנה, אשתו של לוי, מוזמנת על ידי התביעה להעיד מטעמה, נגד שמעון.
מה הדין?

- א. ניתן לכפות על שושנה להעיד נגד שמעון אך עדותה לא תשמש ראיה נגד לוי.
- ב. לא ניתן לכפות על שושנה להעיד נגד שמעון.
- ג. ניתן לכפות על שושנה להעיד נגד שמעון, ועדותה במקרה זה תשמש אף ראיה נגד לוי.
- ד. ניתן לכפות על שושנה להעיד נגד שמעון ונגד לוי אם לא שמרה על זכות השתיקה במשטרה ומסרה הודעה ממנה עולה לכאורה חשד לביצוע העבירה על ידי השניים.

66. **כיצד יש להוכיח דין זר בהליך אזרחי המתנהל בבית משפט בישראל?**

- א. אין כל צורך בהוכחת דין זר, שכן בית המשפט בישראל ידון רק על פי הדין הישראלי.
- ב. באמצעות חוות דעת של מומחה.
- ג. אין צורך בהוכחת הדין הזר, שכן, ככל דין, הוא בידיעתו השיפוטית של בית המשפט.
- ד. באמצעות הגשת החיקוק הזר, הרלבנטי, כראיה.

67. מלכה מסרה למשטרה מסמך שקיבלה מאלמוני ואשר לפיו ראובן קיבל שוחד. המשטרה חשדה שהמסמך מזויף וביקשה לחקור את מלכה באשר לזהות האיש שמסר לה את המסמך. מלכה נחקרה באזהרה, לפיה היא חשודה בשיבוש הליכי משפט ובמסירת ידיעות כוזבות. הובהר לה שאין היא חייבת למסור גרסה, והיא נשאלה לזהות האיש שמסר לה את המסמך.
מה הדין?

- א. מלכה חייבת למסור את שם האיש כמבוקש על ידי המשטרה, שכן אין במסירת שם האיש כדי להעמיד אותה בסיכון שתואשם בפלילים.
- ב. מלכה אינה חייבת למסור את שם האיש כמבוקש על ידי המשטרה שכן בהיותה חשודה, זכותה לסרב לומר דבר, אף ביחס לשאלות שאין בתשובה להן כדי להעמידה בסיכון שתואשם בפלילים.
- ג. מלכה חייבת למסור את שם האיש כמבוקש על ידי המשטרה אם תובטח לו חסינות.
- ד. משמסרה מלכה את המסמך למשטרה, אין היא יכולה להימנע מלגלות את האמת כולה, ועליה למסור את כל הידוע לה בנדון, לרבות זהות האיש שמסר לה את המסמך.

68. עמוס, נאשם בתיק פלילי בעבירה מסוג פשע, מיוצג על ידי עו"ד בנימין. התביעה מעוניינת להביא בפני בית המשפט את הודייתו של עמוס במשטרה, לפיה עבר את העבירה המיוחסת לו. לשם הוכחת הנסיבות בהן ניתנה הודייתו של עמוס, מבקשת התביעה להביא תצהיר בכתב של דגנית, חוקרת המשטרה שקיבלה את הודייתו של עמוס, בו יפורטו נסיבות גביית ההודיה ויוצהר שהיא הייתה חופשית ומרצון. עו"ד בנימין מוכן לוותר על חקירתה של דגנית על תצהירה.
מה הדין?

- א. התביעה לא תוכל בשום מקרה להגיש תצהיר בכתב של דגנית, ויהיה עליה להביא את דגנית לעדות בבית המשפט להוכחת נסיבות נתינת ההודיה.
- ב. התביעה תוכל להגיש תצהיר בכתב של דגנית, שכן עו"ד בנימין ויתר על חקירתה.
- ג. התביעה לא תוכל להגיש תצהיר בכתב של דגנית ויהיה עליה להביאה לעדות, שכן מדובר בעבירה מסוג פשע.
- ד. התביעה תוכל להגיש תצהיר בכתב של דגנית, ללא תלות בויתורו של עו"ד בנימין על חקירתה, שכן, ממילא התצהיר מהווה ראיה לנסיבות קבלת ההודיה בלבד ולא לתוכן ההודיה עצמה.

69. ליאת הגישה נגד ירון תביעה אזרחית בגין הפרת חוזה. ליאת מעוניינת להזמין לעדות את דפנה, אשתו של ירון, ואת ירון עצמו.
מה הדין?

- א. ליאת לא תוכל להזמין את ירון ואת דפנה לעדות.
- ב. ליאת תוכל להזמין את ירון ואת דפנה לעדות.
- ג. ליאת תוכל להזמין לעדות את דפנה, אך לא את ירון.
- ד. ליאת תוכל להזמין לעדות את ירון, אך לא את דפנה.

70. מתנהל משפט פלילי נגד שמעון בשל חשד לביצוע גניבה. יוספה, אשתו של שמעון, נקראה לעדות על ידיו. עדותה סתרה את גרסת האליבי שהעלה שמעון.
איזו מבין האפשרויות הבאות מבטאת נכונה את המצב המשפטי?

- א. עדות יוספה לעניין האליבי אינה קבילה מאחר שאין היא כשרה להעיד לחובת בעלה.
- ב. כל שאמרה יוספה קביל גם לחובת שמעון.
- ג. עדותה של יוספה קבילה, אך טעונה סיוע בכל הנוגע לחלק שלחובת שמעון.
- ד. עדות יוספה קבילה, אך טעונה חיזוק בכל הנוגע לחלק שלחובת שמעון.

71. באיזו מדרכי ההוכחה הבאות ניתן להוכיח תעודה ציבורית?

- א. הגשת העתק המקור שהודפס על ידי המדפיס הרשמי.
- ב. הגשת המקור.
- ג. הגשת העתקו הבדוק של המקור.
- ד. כל התשובות נכונות.

72. במסגרת תביעה אזרחית, מעוניין ירון להגיש כראיה תעודת עובד ציבור לעניין רישום שנעשה בחלקת מקרקעין שבבעלותו. הרישום נעשה על ידי אפרים, שעבד בלשכת רישום המקרקעין עד לפרישתו, לפני מספר שנים.
ירון שואל לעצתך כיצד עליו לפעול. מה תייעץ לו?

- א. על ירון להגיש תעודת עובד ציבור חתומה על ידי אפרים.
- ב. על ירון להגיש תעודת עובד ציבור חתומה על ידי האחראי על היחידה בה עבד אפרים.
- ג. על ירון להגיש תעודת עובד ציבור חתומה על ידי מחליפו של אפרים בתפקיד.
- ד. ירון לא יוכל להגיש תעודת עובד ציבור, אולם יוכל לזמן את אפרים לעדות באמצעות הגשת בקשה מתאימה לבית המשפט.

73. באיזה מקרה, במשפט אזרחי, אין בית המשפט חייב לפרט בהחלטתו מה הניע אותו להסתפק בעדות יחידה שאין לה סיוע?

- א. עדות של קטין למטה מגיל 14.
- ב. הודיית בעל דין.
- ג. בתובענה נגד קטין.
- ד. כל התשובות נכונות.

74. בתיק פלילי בבית משפט השלום ניתן פסק דין המרשיע את הנאשם. לאחר מתן פסק הדין, התברר שבטעות התקבלה במשפט ראיה שאינה קבילה. הנאשם ערער לבית המשפט המחוזי. **מה הדין?**

- א. פסק הדין יפסל, שכן ראיה שאינה קבילה לא תשמש הוכחה לאשמה, ואין לבסס עליה את פסק הדין.
- ב. פסק הדין לא יפסל, שכן בשל מגמת הפסיקה לעבור מכללי קבילות לכללי משקל, ממילא היתה מתקבלת הראיה.
- ג. פסק הדין יפסל, אלא אם כן ישתכנע בית המשפט המחוזי שיש בראיה הפסולה כדי להוכיח את אשמתו של הנאשם, באופן שהוא למעלה מכל ספק סביר.
- ד. פסק הדין לא יפסל, אלא אם כן בית המשפט סבור שהנאשם לא היה מורשע אלמלא הוגשה הראיה או שאין ראיה אחרת מספקת זולתה, לתמוך בה את ההרשעה.

75. איזו מבין האפשרויות הבאות מבטאת נכונה את מעמדו הראייתי של דבר שפורסם ברשומות?

- א. חזקה שחוקק על ידי הכנסת.
- ב. חזקה שהותקן על ידי הרשות המוסמכת להתקנת תקנות.
- ג. חזקה שנעשה כראוי.
- ד. חזקה שהוא רשומה מוסדית.

76. דינה, העובדת כיום בבנק, היתה בעבר עובדת סוציאלית, והיא מוזמנת לעדות במשפט פלילי, שהוגש נגד שמעון, כדי להעיד על הודאה שמסר לה שמעון, על כך שהוא עוסק בסחר בסמים. ההודאה נמסרה לה בעת שהיתה עובדת סוציאלית שטיפלה בשמעון. שמעון מתנגד לעדותה. דינה שואלת אותך האם היא חייבת למסור את העדות. **מה תשיב לה?**

- א. לא, מאחר שהדברים הגיעו לידיעתה בעת שעבדה כעובדת סוציאלית, אף שכיום אין היא עובדת סוציאלית עוד.
- ב. כן. עובד סוציאלי אינו יכול להמנע ממסירת ראיה שהגיעה אליו בעת מילוי תפקידו, אם מדובר בהודאה בביצוע עבירה.
- ג. כן. עובד סוציאלי יכול להמנע ממסירת ראיה שהגיעה אליו בעת מילוי תפקידו, רק כאשר הוא עדיין עובד כעובד סוציאלי.
- ד. לא. מאחר שמדובר בהליך פלילי. לעומת זאת, אם היה מדובר בהליך אזרחי היתה דינה חייבת להעיד.

77. במשפט אזרחי אותו אתה מנהל בשם תובע בגין הוצאת לשון הרע שיחסה לתובע מעורבות בפרשת רצח, מבקש הנתבע להזמין לעדות מטעמו, אדם שהורשע ברצח הנוכח בתובענה, נידון למאסר עולם ואינו צד לתביעה האזרחית. מרשך שואל אותך האם רשאי הנתבע לזמן את העד המבוקש. **מה תשיב לו?**

- א. לא. אדם שהורשע ברצח אינו כשיר כלל להעיד במשפט אזרחי הקשור ברצח.
- ב. כן. אדם אינו פסול להעיד מהטעם שהורשע בעבירה.
- ג. לא. אדם שהורשע ברצח, יכול להעיד במשפט בו הוא עצמו צד, אך אינו יכול להעיד במשפט בין שני צדדים אחרים.
- ד. כן. אדם שהורשע ברצח אינו פסול מלהעיד בתביעה אזרחית, אך פסול מלהעיד במשפט פלילי.

78. אמו של ילד בן 10 שנחקר על ידי חוקר ילדים בשל מעשה מגונה שנטען שבוצע בו, על ידי אביו, מבקשת להיות נוכחת בעת חקירת הילד.
מה הדין?

- א. רק בית המשפט יכול להתיר את נוכחות האם בחקירת הילד.
- ב. בחקירת ילד על ידי חוקר ילדים לא יהיה נוכח אדם אלא ברשות חוקר הילדים.
- ג. אמו של הילד מנועה מלהיות נוכחת בחקירה מאחר שהחשוד הוא בעלה.
- ד. מאחר שמדובר בילד בן 10, אמו רשאית תמיד להיות נוכחת בחקירתו.

79. איזה מבין המשפטים הבאים מבטא נכונה את המצב המשפטי באשר לחסיונות?

- א. החסיונות החלים על עדויות כהן דת ועורך דין, אינם ניתנים להסרה על-ידי בית המשפט. החסיונות החלים על עדויות רופא, פסיכולוג ועובד סוציאלי ניתנים להסרה על-ידי בית המשפט.
- ב. החסיונות החלים על עדויות כהן דת ורופא אינם ניתנים להסרה על-ידי בית המשפט. החסיונות החלים על עדויות עורך דין, פסיכולוג ועובד סוציאלי, ניתנים להסרה על-ידי בית המשפט.
- ג. החסיונות החלים על עדויות כהן דת, עורך דין ורופא, אינם ניתנים להסרה על ידי בית המשפט. החסיונות החלים על עדויות פסיכולוג ועובד סוציאלי, ניתנים להסרה על ידי בית המשפט.
- ד. החסיונות החלים על עדויות כהן דת, רופא, עורך דין ופסיכולוג, אינם ניתנים להסרה על ידי בית המשפט. החסיונות החלים על עדות עובד סוציאלי ניתן להסרה על ידי בית משפט.

80. יעקב, שהיה אחראי על קטין, ביצע מעשה מגונה בקטין. הקטין נחקר על ידי חוקר ילדים והודעתו הוקלטה בהקלטה קולית. במשפטו של יעקב הופיע חוקר הילדים ובידו תיעוד בכתב של החקירה שנעשתה על ידו, אולם הוא לא יכול היה להמציא את קלטת החקירה מכיוון שההקלטה לא צלחה בשל תקלה טכנית. הסניגור התנגד לכך וטען כי לא ניתן להגיש את התיעוד בכתב מבלי להגיש את קלטת החקירה.
מה הדין?

- א. לא ניתן לקבל כראיה את התיעוד בכתב של חוקר הילדים, מכיוון שבית המשפט לא יכול להתרשם מעדותו של הקטין באופן בלתי אמצעי.
- ב. ניתן לקבל כראיה את התיעוד בכתב של חוקר הילדים, אם בית המשפט ישוכנע שננקטו כל האמצעים הסבירים לתיעוד החקירה באמצעות הקלטה קולית, אולם ההקלטה לא צלחה בשל תקלה טכנית.
- ג. לא ניתן לקבל כראיה את התיעוד בכתב של חוקר הילדים, מכיוון שהנאשם אינו הורהו של הקטין, כי אם האחראי עליו.
- ד. ניתן לקבל כראיה את התיעוד בכתב של חוקר הילדים, אם בנוסף לכך יעיד הקטין בפני בית המשפט.

81. דניאלה משמשת כמזכירתו של ד"ר ראובני, רופא אורטופד, בקליניקה הפרטית שלו. עודד הינו מטופל של ד"ר ראובני, אשר פנה אליו לקליניקה הפרטית לצורך הכנת חוות דעת אשר תשמש אותו בתביעה אזרחית שהגיש כנגד המוסד לביטוח לאומי. ב"כ המוסד לביטוח לאומי ביקש מבית המשפט לזמן את דניאלה לעדות ובמסגרת עדותה לשאול אותה שאלות הנוגעות לדברים שמסר עודד לד"ר ראובני ושאותם שמעה דניאלה במסגרת עבודתה אצלו. עודד הודיע לבית המשפט שהוא מסכים שדניאלה תעיד על מה ששמעה.

האם חייבת דניאלה למסור עדות?

- א. כן, שכן חסיון דברים שנמסרו לרופא אינו חל על עובדו של הרופא בקליניקה פרטית אלא רק על חברי הצוות הרפואי במוסד רפואי.
- ב. לא, שכן חסיון דברים שנמסרו לרופא הינו חסיון מוחלט.
- ג. כן, מאחר שעודד ויתר על החסיון.
- ד. לא, אלא אם בית המשפט ימצא כי הצורך לגלות את הראיה לשם עשיית צדק עדיף מן העניין שיש שלא לגלותה.

82. כנגד ירדנה הוגש כתב אישום בגין נסיון לגרימת חבלת גוף למעבידה, יורם. התביעה מעוניינת להעיד במשפט את בנה של ירדנה, אורי, אשר היה עד לנסיון התקיפה.

האם התביעה תוכל לעשות כן?

- א. לא, שכן המדובר בעבירת נסיון בלבד.
- ב. כן, אין מניעה להביא את עדותו של אורי.
- ג. לא, שכן אין המדובר בעבירת אלימות כנגד אורי.
- ד. כן, ובלבד שאורי הינו מעל גיל 14.

83. לשמעון, מורה בבית ספר, מיוחסת עבירת מעשה מגונה כלפי תלמידה בת 13, בעת טיול שנתי. שמעון חפץ להעיד כעד הגנה את תלמידו נועם, גם הוא בן 13, שהיה עמו בזמן הרלבנטי במקום אחר. שמעון שואל אותך אם קיימת מגבלה לגבי העדת נועם.

מה תשיב?

- א. על שמעון לקבל רשות חוקר ילדים מאחר שהעבירה המיוחסת לו נכנסת לגדר העבירות שלגביהן מחייב החוק לתיקון דיני הראיות (הגנת ילדים), התשט"ו-1955, קבלת רשות זו.
- ב. אין מגבלה לגבי העדת נועם כמבוקש על ידי שמעון.
- ג. לא ניתן להעיד את נועם כלל, מאחר שלא מלאו לו 14 שנה.
- ד. ניתן להעיד את נועם רק אם ניתנה לכך רשות אחד מהוריו.

84. יוסי, גבר בן 32, התלונן עתה במשטרה כי בהיותו בן 15 וחוסה במעון מכוח החלטה שיפוטית, ביצע בו יעקב, המדריך אשר היה אחראי עליו, מעשה מגונה תוך ניצול יחסי המרות וההשגחה ששררו ביניהם.
כדי להרשיע את יעקב:

- א. די בעדותו היחידה של יוסי.
- ב. יש צורך בסיוע לעדותו של יוסי.
- ג. יש צורך בדבר לחיזוקה של עדותו של יוסי.
- ד. יש צורך בדבר מה נוסף לעדותו של יוסי.

85. כנגד גדי הוגש כתב אישום בגין עבירת גניבה. במסגרת פרשת ההגנה, נקראה מיטל, אשתו של גדי, להעיד לזכות בעלה. לאחר שהסניגור סיים לחקור אותה בחקירה ראשית, נחקרה מיטל על ידי התביעה בחקירה נגדית.
איזה מהמשפטים הבאים מתאר נכונה את המצב המשפטי בנוגע לכשרות עדותה של מיטל לשמש כנגד גדי?

- א. עדותה של מיטל כולה אינה כשרה לשמש כנגד גדי, שכן במשפט פלילי אין בן זוג כשר להעיד לחובת בן-זוגו.
- ב. עדותה של מיטל בחקירה ראשית אינה כשרה לשמש כנגד גדי ואולם עדותה בחקירה נגדית כשרה לשמש כראיה להוכחת אשמתו של גדי.
- ג. עדותה של מיטל בחקירה נגדית אינה כשרה לשמש כראיה להוכחת אשמתו של גדי, ואולם עדותה בחקירה ראשית כשרה לשמש כנגדו.
- ד. עדותה של מיטל כולה, בין בחקירה ראשית ובין בחקירה נגדית, כשרה לשמש ראיה להוכחת אשמתו של גדי.

86. סימה וכרמית ביצעו עבירת שוד יחדיו. כנגד סימה הוגש כתב אישום וכרמית העידה מטעם התביעה, לאחר שהובטח לה בתמורה כי לא תואשם בפלילים.
איזה תוספת ראייתית נדרשת על מנת להרשיע את סימה על סמך עדותה של כרמית?

- א. דבר לחיזוק.
- ב. סיוע.
- ג. דבר מה.
- ד. בנסיבות הענין, אין נדרשת כל תוספת ראייתית.

87. רכבו של אסף, הנהוג על ידו, התנגש ברכבה של הדס, הנהוג על ידה. בגין הארוע הוגש כנגד אסף בבית המשפט לענייני תעבורה כתב אישום והוא הורשע בעבירה של נסיעה באור אדום. המועד להגשת ערעור על פסק דינו של בית המשפט לענייני תעבורה חלף זה מכבר. הדס הגישה כנגד אסף תביעה בבית משפט השלום ובה תבעה פיצוי על הנזק שנגרם לרכבה כתוצאה מתאונת הדרכים. הדס מעוניינת לעשות שימוש בממצאים ובמסקנות של הכרעת הדין שניתנה כנגד אסף בבית המשפט לתעבורה כראיה בתביעתה.

מה הדין?

- א. הדס לא תוכל לעשות שימוש בממצאים ובמסקנות של הכרעת הדין, שכן מדובר בפסק דין של בית משפט לתעבורה.
- ב. הדס תוכל לעשות שימוש בממצאים ובמסקנות של הכרעת הדין, בכפוף לקבלת רשות מבית משפט השלום, הדין בתביעתה.
- ג. הדס לא תוכל לעשות שימוש בממצאים ובמסקנות של הכרעת הדין, שכן היא מהווה עדות שמיעה עבור השופט הדין בתביעה.
- ד. הדס תוכל לעשות שימוש בממצאים ובמסקנות של הכרעת הדין כראיה בתביעתה.

88. במסגרת דיון בבית משפט השלום בו אתה מייצג נאשם, מגישה התביעה תעודה חתומה בידי השר לאיכות הסביבה, בה הביע את דעתו כי מסירת ראיה מסויימת עלולה לפגוע בעניין ציבורי חשוב. ברצונך להביא לגילוי הראיה.

כיצד תפעל?

- א. תעתור לבית המשפט הדין בתיק בעתירה לגילוי הראיה.
- ב. תעתור לבית המשפט העליון בעתירה לגילוי הראיה.
- ג. תעתור לבית המשפט המחוזי בעתירה לגילוי הראיה.
- ד. תעתור לבית המשפט הדין בתיק למתן פסק דין הצהרתי, כי הראיה אינה חסויה כלל, שכן רק ראש הממשלה, שר הבטחון או שר החוץ מוסמכים לחתום על תעודת חסיון.

89. במשפט פלילי שהתנהל נגד מרשך, העיד מטעם התביעה, אך ורק עד מדינה, שהוא שותף לעבירה.

מה הדין?

- א. ניתן להרשיע על סמך עדות עד מדינה שהוא שותף לעבירה, ללא צורך בחיזוק או סיוע.
- ב. ניתן להרשיע על סמך עדות עד מדינה שהוא שותף לעבירה, ובלבד שיש בחומר הראיות דבר לחיזוקה.
- ג. לא ניתן להרשיע על סמך עדות עד מדינה שהוא שותף לעבירה, ללא סיוע.
- ד. לא ניתן היה כלל להעיד עד מדינה שהוא שותף לעבירה נגד שותפו.

90. בתאונת דרכים בה היו מעורבים יורם ורונון נפצע רונון ורכבו ניזוק. חקירת המשטרה העלתה כי התאונה נגרמה לאחר שיוסם חצה פס הפרדה רצוף בניסיון לעקוף את הרכב שלפניו. בעקבות ממצאים אלה הוגש נגד יורם כתב אישום, ולאחר שמיעת הראיות הוא הורשע ודינו נגזר לשישה חודשי מאסר על-תנאי. ערעורו של יורם על פסק-הדין נדחה. בעקבות האמור הגיש רונון תביעה לפיצויים נגד יורם, בגין נזקי הרכוש אשר נגרמו לו עקב התאונה והגיש את פסק הדין הפלילי כראיה בתביעתו. במהלך הדיון בתביעה זו ביקש יורם להעיד לטובתו את אברהם, אשר היה עד לתאונה ואף העיד בהליך הפלילי שנוהל נגדו. זאת, כדי להוכיח כי כלל לא היה אחראי לתאונה. עורך-דינו של רונון טוען כי אין להתיר את שמיעת עדותו של אברהם.
מה הדין?

- לא ניתן להביא בהליך האזרחי ראיה הסותרת את ממצאי פסק הדין הפלילי.
- לא ניתן להביא בהליך האזרחי ראיה שכבר הוגשה בהליך הפלילי.
- ניתן לשמוע את עדותו של אברהם ברשות בית המשפט, מטעמים שיירשמו ולמניעת עיוות דין.
- ניתן לשמוע את עדותו של אברהם, שכן כל אדם כשר להעיד.

91. הינד עורך דין המייצג את ראובן במשפט פלילי. ב"כ התביעה מעוניין להגיש אמרה בכתב של שמעון, שניתנה מחוץ לכתלי בית המשפט, מבלי להביא את שמעון לעדות.
האם הדבר אפשרי?

- לא. אמרה בכתב שניתנה מחוץ לבית המשפט, ניתן להגיש רק באמצעות העד שנתן אותה.
- לא. לא ניתן להגיש אמרה בכתב שניתנה מחוץ לבית המשפט, אלא אם כן העד שערך אותה, שותק על דוכן העדים.
- כן. אין מניעה להגשת אמרה בכתב שניתנה מחוץ לבית המשפט, ובלבד שמדובר בעבירה מסוג חטא או עוון, אך לא בעבירה מסוג פשע.
- כן, ובלבד שתוכן האמרה אינו שנוי במחלוקת, ושני הצדדים מסכימים להגשתה.

92. במשפט אזרחי, מעוניין ב"כ הנתבע להעיד מטעמו נער בן 13.
איזה מבין המשפטים הבאים מבטא נכונה את המצב המשפטי?

- הנער אינו כשר לעדות, בהיותו קטן מגיל 14.
- הנער כשר לעדות, ובלבד שאם עדותו תהיה עדות יחידה, לא ניתן יהיה לבסס עליה בלבד את תוצאת פסק הדין, אלא אם כן, ימצא לה סיוע בחומר הראיות.
- הנער כשר לעדות, ככל עד אחר.
- הנער אינו כשר לעדות, אולם, ניתן יהיה להעידו, בהסכמת ב"כ הצד שכנגד, ובלבד שאם עדותו תהיה עדות יחידה, לא ניתן יהיה לבסס עליה את תוצאת פסק הדין, אלא אם כן, יהיה בחומר הראיות דבר לחיזוקה.

93. במסגרת תובענה אזרחית שהגישה הכנסייה הקתולית נגד המשרד לענייני דתות לבית המשפט המחוזי בירושלים ונידונה בפני השופט דניאלי, חתם ראש הממשלה (המכהן כיום גם כשר לענייני דתות) בתוקף תפקידו כראש הממשלה, על תעודה לפיה מסירת ראייה מסויימת, המצוייה בידי המשרד לענייני דתות, עלולה לפגוע ביחסי החוץ של המדינה. הכנסייה הקתולית מבקשת להגיש עתירה לגילוי הראייה הנ"ל, שכן לדעתה הראייה חשובה לצורך הוכחת טענותיה בתובענה האזרחית ולפיכך לדעתה הצדק מחייב לאפשר את הגשתה של הראייה במסגרת התובענה.

איזה מבין המשפטים הבאים נכון?

- א. העתירה תידון בפני שופט אחר של בית המשפט המחוזי, שיחליט האם הצורך בגילוי הראייה לשם עשיית צדק עדיף מהעניין שיש לא לגלות את הראייה.
- ב. העתירה תידון בפני השופט דניאלי, שיהיה רשאי לקבל הסברים מנציג היועץ המשפטי לממשלה אף בהיעדר הצדדים האחרים, בטרם יקבל החלטתו בעתירה.
- ג. העתירה תידון בפני שופט של בית המשפט העליון, שיהיה רשאי לקבל הסברים מנציג היועץ המשפטי לממשלה אף בהיעדר הצדדים האחרים, בטרם יקבל החלטתו בעתירה.
- ד. העתירה תידון בפני שופט של בית המשפט לעניינים מינהליים, שיכריע האם הצורך בגילוי הראייה לשם עשיית צדק עדיף מהעניין שיש לא לגלות את הראייה.

94. הנך מייצג תובע במשפט אזרחי, בבית משפט השלום בתל אביב. אחד העדים החיוניים ביותר להוכחת טענות לקוחך, מתגורר בחו"ל, ואין באפשרותו, מפאת מצבו הבריאותי, להגיע לארץ ליתן עדות. ברצונך לבקש מבית המשפט שיאפשר חקירת עד זה מחוץ למדינה.

האם הדבר אפשרי, ואם כן, מה המקור החוקי לכך?

- א. הדבר אינו אפשרי, מאחר שאתה מייצג תובע, שבוחר להתדיין במדינת ישראל. המצב היה שונה אם היית מייצג נתבע. המקור החוקי מצוי בתקנות סדר הדין האזרחי.
- ב. הדבר אפשרי, והמקור החוקי לכך הוא פקודת הראיות.
- ג. הדבר אפשרי, והמקור החוקי לכך הוא תקנות סדר הדין האזרחי.
- ד. הדבר אינו אפשרי, מאחר שמדובר בתביעה המתבררת בבית משפט שלום. אם התביעה היתה מתבררת בבית המשפט המחוזי הדבר היה אפשרי. המקור החוקי לכך הוא חוק בתי המשפט.

תשובות לשאלות האמת

הפנייה
לפסקה

שאלה	תשובה	סעיף	הסבר
1	ב	§95, → סעיף 54א(א) לפקודת הראיות	הרשעת שותף על סמך עדותו היחידה של שותפו לעבירה שהוא עד מדינה טעונה סיוע.
2	א	§110, סעיפים 54 ו-57 לפקודת הראיות	במשפט אזרחי ניתן לסמוך על עדות יחידה ללא תוספת ראייתית בצדה, אולם במקרה שהעדות היא של בעל הדין עצמו חובה על בית המשפט לנמק החלטתו זו. בהקשר זה יש להעיר, כי סתירות בעדותם של עדים, אין בהן כשלעצמן כדי למנוע מבית המשפט לקבוע עובדות שלגביהן חלו הסתירות.
3	א	§30, תקנה 159 לתקסד"א	אכן, טענת החקלאי מהווה טענת "הודאה והדחה" ולכן עליו להתחיל בהבאת הראיות. בהליך אזרחי, כאשר בעל דין מודה בעובדות שטוען בעל הדין שכנגד, אך טוען שמחמת עובדות נוספות אין יריבו זכאי לסעד המבוקש - הוא טוען טענת "הודאה והדחה", ונטל השכנוע עובר אליו להוכיח את טענתו.
4	ג	§90, סעיף 55 לפקודת הראיות	ניתן להרשיע אדם על-סמך עדות של ילד מתחת לגיל 12 אם יש בחומר הראיות דבר לחיזוקה.
5	א	§410, סעיף 442 לפקודת הראיות	אם הוגש פסק דין פלילי בהליך אזרחי, רשאי בית המשפט בהליך האזרחי לעיין גם בכתב האישום, בפרוטוקול ובכל חומר אחר שהוגש במשפט הפלילי, אם ראה צורך בכך לשם הבהרת האמור בראיה.
6	ג	§325, סעיף 32 לחוק הגנת הפרטיות	חומר שהושג תוך פגיעה בפרטיות, כהגדרתה בחוק, יהיה פסול לשמש ראיה בבית משפט. ואולם חומר פסול יכול שישמש כראיה אם בית המשפט התיר לעשות בו שימוש מטעמים שיירשמו.
7	א	§315, סעיף 13 לחוק האזנת סתר	<ul style="list-style-type: none"> ■ ככלל, דברים שנקלטו בדרך של האזנת סתר לא יהיו קבילים כראיה בבית משפט. ■ ברם, אחד החריגים לכלל זה הוא מקרה שבו מתנהל הליך פלילי שבמוקד שלו עבירה של האזנת סתר, שאז ניתן להביא את האזנת הסתר הפסולה כראיה.
8	ב	§225, סעיף 10 לפקודת הראיות	אמרת חוץ בכתב תהיה קבילה גם אם נותנה אינו עד במשפט בהתקיים התנאים הבאים: (1) שני הצדדים הסכימו לכך; (2) תוכן האמרה לא היה שנוי במחלוקת; (3) הנאשם היה מיוצג על-ידי עורך דין.
9	ב	§335, סעיף 44א לפקודת הראיות	עתירה לגילוי ראיה שחל עליה חסיון לטובת המדינה תוגש לבית המשפט העליון שידון בה בדין יחיד.
10	ב	§210, סעיף 10 לפקודת הראיות	הכלל בדבר קבלת אמרת חוץ של מי שהוא עד במשפט תקף רק בהליך פלילי, ולא בהליך אזרחי.

11	ג	<p>§410, סעיף 42א לפקודת הראיות</p>	<p>הממצאים והמסקנות בפסק דין פלילי יהיו קבילים במשפט אזרחי כראיה לכאורה לאמור בהם בהתקיים כל אלה: (1) הכרעת דין - המדובר בהכרעת דין ולא בגזר דין; (2) פסק הדין הוא מרשיע - המדובר אך ורק בהכרעת דין המרשיעה את הנאשם; ואולם, פסק דין הקובע אחריות הנאשם, אך נמנע מהרשעה, הוא "מרשיע" לעניין זה; (3) פסק הדין הוא חלוט - מדובר בפסק דין שאין עליו עוד ערעור; (4) זהות בעלי הדין בהליכים השונים - המורשע או חליפו (למשל, יורש) או מי שאחריותו נובעת מאחריות המורשע (למשל, מעביד), ובכלל זה מי שחב בחובו הפסוק (למשל, מבטח) הוא בעל דין במשפט האזרחי; (5) אין מדובר בפסק דין של בית משפט לעניינים מקומיים שניתן שלא על-ידי שופט בית משפט שלום.</p>
12	ב	<p>§385, סעיף 47 לפקודת הראיות</p>	<p>כל הכשר להעיד, חייב לעשות זאת ואף ניתן לכפות עליו להעיד לפי חוק בתי המשפט או לפי פקודת בזיון בית המשפט. הזכות לחסיון מפני הפללה עצמית היא זכות יסוד המעניקה לכל אדם פטור מלהשיב על שאלות מפלילות, בין בהליכי חקירה ובין במשפט עצמו; בית המשפט רשאי לחייב אדם להשיב על שאלות מפלילות, אולם לא ניתן לעשות שימוש בתשובותיו במשפט המתנהל כנגדו, ללא הסכמתו ("חסיון שימושי").</p>
13	ב	<p>§110, סעיף 54 לפקודת הראיות</p>	<p>■ במשפט אזרחי, הכלל הוא שניתן לבסס פסק דין על עדות יחידה ללא תוספת ראיתית בצדה. ■ לכלל זה נקבעו מספר חריגים, שלפיהם על בית המשפט לפרט מה הניע אותו להסתפק בעדות היחידה, אך על-פי נתוני השאלה לא חל אף אחד מהם.</p>
14	ג	<p>§405, סעיף 13 לפקודת הראיות</p>	<p>במשפט אזרחי, מוסמך בית המשפט - לבקשת בעל דין - להורות על גביית עדות בחו"ל על-ידי שלוח בית המשפט, אם ראה צורך בכך למען הצדק, ורשאי הוא להתיר לכל בעל דין להגיש פרוטוקול העדות כראיה באותו משפט; שלוח כאמור יגבה את העדות בתצהיר ויהיה מוסמך להשביע את העד ולערוך דו"ח מיוחד בדבר החקירה והתנהגות העד שיוגש לבית המשפט.</p>
15	ג	<p>§340, סעיף 45 לפקודת הראיות</p>	<p>אין אדם חייב למסור ובית המשפט לא יקבל ראיה אם שר הנוגע לעניין הביע דעתו בתעודה חתומה בידיו כי מסירתה עלולה לפגוע בעניין ציבורי חשוב; בית המשפט הדן בתיק העיקרי רשאי להסיר חסיון לטובת הציבור, על-פי עתירת בעל דין, אם מצא שהצורך לגלותה לשם עשיית צדק עדיף מן העניין שיש לא לגלותה.</p>
16	ב	<p>§220, §90, סעיפים 10א(ד) ו-54א(א) לפקודת הראיות</p>	<p>הרשעה על סמך אמרת חוץ בכתב של עד שנתקבלה לפי סעיף 10א לפקודת הראיות טעונה חיזוק. כמו כן, הרשעת שותף על סמך עדותו היחידה של שותפו לעבירה נושא האישום טעונה חיזוק. החלופה הנכונה ביותר היא אפוא חלופה ב'. עם זאת, הפסיקה חידדה וקבעה כי הרשעת נאשם על סמך אמרת חוץ של שותפו טעונה "חיזוק כפול" שהוא למטה מסיוע (ע"פ 5255/10 רודזינה נ' מ"י (לא פורסם)).</p>
17	ג	<p>§95, סעיף 162 לחסידי"פ</p>	<p>הרשעה על סמך עדות חוקר ילדים לגבי הודעה שגבה מילד מתחת לגיל 14 בעבירה שחוק הגנת ילדים חל עליה, טעונה סיוע. ואולם, שתיקת הנאשם במשפט אינה יכולה לשמש סיוע לעניין זה.</p>
18	ג	<p>§210, סעיף 10א לפקודת הראיות</p>	<p>אמרה בכתב (לרבות בהקלטה) שנתן עד מחוץ לבית המשפט תהיה קבילה כראיה בהליך פלילי כאשר התקיימו התנאים הבאים: (1) מתן האמרה הוכח במשפט; (2) נותן האמרה הוא עד במשפט וניתנה לצדדים הזדמנות לחקרו - התנאי מתמלא מרגע שהעד עומד על דוכן העדים, גם אם הוא שותק או "מקשקש" (אינו מדבר לעניין); (3) העדות שונה לדעת בית המשפט מן האמרה בפרט מהותי או שהעד מכחיש את תוכן האמרה או שטוען כי אינו זוכר את תוכנה. הסעיף נועד למקרה שבו ניתן לעשות שימוש באמרת חוץ של עד במשטרה לאחר שאמרה זו הועלתה על הכתב או הוקלטה במהלך החקירה. על-פי נתוני השאלה אמרת החוץ נגבתה והועלתה על הכתב מפיו של מדובר ולא מפיו של הנאשם עצמו, ולכן מדובר בעדות מכלי שני שאינה קבילה.</p>

19	א	70§ סעיפים 3 ו-6 לפקודת הראיות	במשפט פלילי, ככלל, אין בן זוג כשר להעיד לחובת בן זוגו. ברם, כאשר בן זוג נקרא מטעם ההגנה להעיד <u>לטובת בן זוגו</u> , תהיה עדותו, בין בחקירה ראשית ובין בחקירה שכנגד, כשרה כראיה <u>לחובת בן זוגו</u> הנאשם. יש להעיר כי במקרה זה, העדות היתה קבילה גם אם האשה היתה מעידה מטעם התביעה - מדובר בעבירת אלימות, ולכן גם אם האשה היתה מוזמנת להעיד מטעם התביעה היא היתה כשרה ואף חייבת לעשות כן.
20	ב	60§ סעיפים 3 ו-4 לפקי הראיות	האיסור על עדות בן משפחה חלה רק במשפט פלילי, ולא במשפט אזרחי.
21	ד	325§ סעיף 32 לחוק הגנת הפרטיות	חומר שהושג תוך פגיעה בפרטיות יהיה קביל כראיה בהתקיים אחד מאלה: (1) כאשר הנפגע מסכים שהראיה תוצג; (2) <u>אם בית המשפט התיר להשתמש בחומר מטעמים שיירשמו</u> ; (3) אם היה לפגוע שהוא צד להליך פטור לפי חוק הגנת הפרטיות; (4) אם היה לפגוע שהוא צד להליך הגנה לפי חוק הגנת הפרטיות.
22	ג	30§	<ul style="list-style-type: none"> ■ בהליך אזרחי, אדם סובל "נזק ראיתי" במקרה שבו יריבו אינו מקיים חובה על-פי דין לתעד את פעילותו, וכתוצאה מכך - אם הפעילות גורמת נזק - נפגעת יכולתו של הניזוק להוכיח את פרטיה. במקרה של נזק ראיתי, <u>עובר נטל השכנוע למזיק להוכיח כי הפעילות לא הסבה לניזוק כל נזק</u> (ע"א 6330/96 בנגר נ' בית החולים הכללי ע"ש הלל יפה, פ"ד נב(1)145). ■ בתביעה בגין רשלנות רפואית, כאשר בית החולים איבד חלק מהרישומים הרפואיים אודות האירוע, יועבר נטל השכנוע לבית החולים להוכיח שלא התרשל באירוע האמור.
23	א	115§, 145§ סעיף 55 לפקודת הראיות	<ul style="list-style-type: none"> ■ הכללים הרגילים לעניין עדות קטין בפלילים: (1) קטין מתחת לגיל 12 כשר להעיד, ואולם הרשעה על סמך עדותו היחידה טעונה חיזוק; (2) עדותו של קטין מעל גיל 12 אינה טעונה תוספת ראייתית. ■ הרשעה על סמך עדות ילד מתחת לגיל 14 בעבירה שחוק הגנת ילדים חל עליה, אשר תועדה בידי חוקר ילדים, טעונה אמנם סיוע, אך כאשר הקטין מעיד <u>ישירות במשפט</u>, חלים הכללים הרגילים לעניין עדותו. ■ <u>מסקנה</u>: קטין מעל גיל 12 המעיד בעצמו במשפט בעבירה שחוק הגנת ילדים חל עליה - עדותו אינה טעונה תוספת ראייתית על מנת לשמש בסיס להרשעה.
24	ב	335§, 340§ סעיפים 44 ו-46 לפקודת הראיות	<ul style="list-style-type: none"> ■ שופט בית המשפט העליון (דן יחיד) רשאי להסיר חסיון לטובת המדינה, על-פי עתירת בעל דין המבקש גילוי הראיה, אם מצא כי הצורך לגלותה לשם עשיית צדק עדיף מן העניין שיש לא לגלותה. ■ הדיון בעתירה להסרת חסיון לטובת המדינה יהיה בדלתיים סגורות; לשם החלטה בעתירה רשאי שופט בית המשפט העליון לדרוש שהראיה או תוכנה יובאו לידיעתו, ורשאי הוא לקבל הסברים מהיועץ המשפטי לממשלה או מנציגו ומנציג המשרד הממשלתי הנוגע בדבר.
25	ג	350§ סעיף 48 לפקודת הראיות	חסיון עורך דין לקוח חל גם לאחר שעורך הדין חדל להיות עורך-דינו של הלקוח.
26	ג	115§ סעיף 55 לפקודת הראיות	<ul style="list-style-type: none"> ■ הן במשפט פלילי והן במשפט אזרחי, על בית המשפט להזהיר קטין מתחת לגיל 12 בלשון המובנת לו שעליו להעיד רק את האמת. ■ במשפט אזרחי: (1) בית המשפט רשאי לבסס את פסק דינו על עדותו היחידה של קטין מתחת לגיל 14, אולם עליו לתת לכך הנמקה מיוחדת; (2) עדותו של קטין מעל גיל 14 אינה טעונה הנמקה מיוחדת. ■ חלופה ג' היא החלופה הנכונה ביותר, אף שלא מצוין בה כי נדרשת הנמקה מיוחדת כדי להתבסס על עדות הקטין (שהוא בן 11 שנים).

<p>ההוראה בדבר אי קבילות דברים שנקלטו בהאזנת סתר חלה גם לגבי דברים שנקלטו בחו"ל, אלא אם כן ההאזנה מבוצעת על-ידי הרשות המקומית ועל-פי החוק המקומי (ע"פ 331/88 <u>חלובה נ' מ"י</u>, פ"ד מ"ד(4) 141).</p>	<p>320§</p>	<p>ג</p>	<p>27</p>
<p>בחסיון עו"ד-לקוח רק בעל החסיון, קרי - הלקוח, יכול לוותר על החסיון ולמסור את המידע שהוחלף בינו לבין עורך-דינו. הוויתור של הלקוח יכול להיות גם במשתמע, למשל, <u>כאשר לקוחות פונים במשותף, רואים בהם כאילו הם מוותרים על החסיון ביניהם</u> (ע"א 442/81 <u>גורמט נ' סרוסי</u>, פ"ד ל"ו(4), 214).</p>	<p>350§ סעיף 48 לפקודת הראיות</p>	<p>ג</p>	<p>28</p>
<p>■ <u>בית המשפט הדן בתיק העיקרי</u> רשאי להסיר חסיון לטובת הציבור, על-פי עתירת בעל דין, אם מצא שהצורך לגלותה לשם עשיית צדק עדיף מן העניין שיש לא לגלותה.</p> <p>■ תעודת חסיון עליה חתום <u>רה"מ, שר הביטחון או שר החוץ</u>, שמטרתה שמירה על ביטחון המדינה או יחסי החוץ, מהווה <u>חסיון לטובת המדינה</u>. עתירה לגילוי ראייה שהוטל עליה חסיון לטובת המדינה תוגש <u>לביהמ"ש העליון</u>. תעודת חסיון עליה חתום <u>שר כלשהו</u>, שמטרתה שמירה על עניין ציבורי חשוב, מהווה <u>חסיון לטובת הציבור</u>. עתירה לגילוי ראייה שהוטל עליה חסיון לטובת הציבור תוגש <u>לביהמ"ש הדן בתיק</u>.</p>	<p>340§, 335§ סעיף 45 לפקודת הראיות</p>	<p>א</p>	<p>29</p>
<p>■ במשפט פלילי, אין בן זוג כשר להעיד לחובת בן זוגו. ברם, איסור זה אינו תקף אם בן-הזוג הגיש תלונה נגד בן-זוגו, במשפט פלילי בעניין אותה תלונה, בין אם הוא הראשון שהגיש תלונה ובין אם הוגשה כבר תלונה באותו עניין בידי אדם אחר. על כן, <u>עדוטה של דניאלה תקפה כלפי בעלה</u>.</p> <p>■ נציין כי גם אלמלא הגישה דניאלה תלונה נגד יעקב, עדוטה נגדו בעניין עבירת התקיפה הייתה כשרה, שכן האיסור על בני זוג להעיד זה נגד זה אינו חל על עבירות חבלת גוף או אלימות.</p> <p>■ נוסף כי במשפט פלילי אין איסור להעיד אח כנגד אחיו, והאיסור חל רק בין בני זוג ובין הורה וילד. <u>התוצאה היא שעדותו של דודי תקפה הן בגין עבירת התקיפה והן בגין עבירת הזיוף</u>.</p>	<p>65§, 60§ סעיפים 3 ו-5 לפקודת הראיות</p>	<p>ב</p>	<p>30</p>
<p>חוקר ילדים יתעד חקירת ילד הנעשית על ידו במלואה, לרבות חילופי הדברים עם הילד הנחקר או בנוכחותו, באופן הבא: (1) <u>באמצעות וידאו</u>; (2) <u>בהקלטה קולית</u> - אם אין אפשרות סבירה לתיעוד באמצעות וידאו או אם סירב הילד להשיב לשאלות חוקר הילדים בשל השימוש בווידאו וסירובו תועד לשאלות חוקר הילדים בשל ההקלטה הקולית וסירובו תועד בהקלטה כאמור.</p>	<p>140§ סעיף 5א לחוק הגנת ילדים</p>	<p>ד</p>	<p>31</p>
<p>חומר שהושג תוך פגיעה בפרטיות יהיה פסול מלמשם ראייה בבית משפט. ואולם חומר פסול יכול לשמש ראייה אם בית המשפט התיר לעשות בו שימוש <u>מטעמים שיירשמו</u>.</p>	<p>325§ סעיף 32 לחוק הגנת הפרטיות</p>	<p>ג</p>	<p>32</p>
<p>■ במשפט פלילי קטין <u>מתחת לגיל 12</u> כשר להעיד, ואולם הרשעה על סמך עדותו היחידה טעונה <u>חיזוק</u>.</p> <p>■ <u>לעניין חלופה ב'</u>: הרשעה על סמך עדות מוקדמת של קטין בעבירה שחוק הגנת ילדים חל עליה אמנם טעונה סיוע, ואולם העבירה בה מדובר היא עבירת גניבה שחוק הגנת ילדים אינו חל עליה.</p>	<p>115§ סעיף 55 לפקודת הראיות</p>	<p>א</p>	<p>33</p>
<p>במשפט אזרחי ניתן לסמוך על עדות יחידה ללא תוספת ראייתית בצדה, <u>אולם במקרים הבאים חובה על בית המשפט לנמק החלטתו זו</u>: (1) <u>העדוטה היא של קטין מתחת לגיל 14</u>; (2) <u>העדוטה היא של בעל הדין או בן משפחתו (בן זוגו, ילדו, הורו, אחיו או אחותו)</u>; (3) <u>העדוטה היא של אדם המעוניין בתוצאות המשפט לטובת בעל הדין שקרא אותו להעיד</u>; (4) <u>התובענה היא נגד עובד</u>, קטין, חולה נפש או נעדר; (5) <u>נסיבות אחרות שבהן דרושה לדעת בית המשפט הנמקה מיוחדת ("סעיף ס")</u>.</p>	<p>110§ סעיף 54 לפקודת הראיות</p>	<p>ב</p>	<p>34</p>
<p>■ אמרת חוץ בכתב תהיה קבילה גם אם נותנה אינו עד במשפט בהתקיים התנאים הבאים: (1) <u>שני הצדדים הסכימו לכך</u>; (2) <u>תוכן האמרה לא היה שנוי במחלוקת</u>; (3) <u>הנאשם היה מיוצג על-ידי עורך דין</u>.</p> <p>■ כלל זה נועד לאפשר לבית המשפט לקבל בהסכמה אמרת חוץ של עד בכתב במקום לשמוע את עדותו, ובדרך זו להקל על בית המשפט ולמנוע טרדה מיותרת מהעד.</p>	<p>225§ סעיף 10ב לפקודת הראיות</p>	<p>ב</p>	<p>35</p>

36	א	§150, סעיף 9 לחוק הגנת ילדים	עדות בעבירה שחוק הגנת ילדים חל עליה ושתועדה בידי חוקר ילדים וכן זכרון דברים או דין וחשבון שנרשמו בידי חוקר ילדים בשעת החקירה או לאחריה - כשרים להתקבל כראיה בבית המשפט, ובלבד שחוקר הילדים יעיד על תוכנם.
37	ד	§350, סעיפים 2 ו-48 לפקודת הראיות	כל אדם הכשר להעיד חייב לבוא ולהעיד, ועורך דין אינו יוצא דופן לעניין זה, אלא שבעדותו אין חובה עליו לענות על שאלות הנוגעות לחסיון עורך דין-לקוח.
38	ד	§350, סעיף 48 לפקודת הראיות	<ul style="list-style-type: none"> ■ עורך דין אינו חייב למסור כראיה דברים ומסמכים שהוחלפו בינו לבין לקוחו או בינו לבין אדם אחר מטעם הלקוח ושיש להם קשר ענייני לשירות המקצועי שניתן על-ידי עורך הדין ללקוח; רק בעל החסיון, קרי - הלקוח, יכול לוותר על החסיון ולמסור את המידע שהוחלף בינו לבין עורך-דינו. ■ ואולם, כאשר יש סכסוך בין לקוח לעורך הדין בנוגע לשכר טרחה, לא ניתן למנוע עדותם אחד כנגד השני מטעמי חסיון. ברם, עורך הדין רשאי למסור אך ורק מידע הרלוונטי להליך (היקף השעות, מסמכים וכד'), ולא פרטים חסויים אחרים. ■ לעניין חלופה ג': הלקוח הוא אמנם בעל החסיון ויש לו זכות שעורך דינו לא יגלה את המידע החסוי, אולם החסיון אינו מקנה ללקוח פטור מלגלות את המידע כאשר הוא עצמו נחקר.
39	ב	§380, סעיף 23 לחוק עולות מסחריות, סעיף 68 לחוק בתי המשפט	<ul style="list-style-type: none"> ■ בהליך אזרחי, רשאי בית המשפט, לבקשת אדם, לתת צו בדבר אי גילוי ראיות שיש בהן סוד מסחרי, ובלבד שראה כי העניין שיש באי גילוי הראיה עדיף מן הצורך לגלות את הראיה לשם עשיית צדק, וכי לא ניתן לשמור על סודיות הסוד המסחרי בדרך של מתן צו אחר המבטיח הגנה על הסוד המסחרי. ■ בית משפט רשאי לדון בדלתיים סגורות אם ראה צורך בכך לשם הגנה על סוד מסחרי (ראו העילות לקיום דיון בדלתיים סגורות בפרק "מערכת בתי המשפט").
40	ג	§240, סעיפים 35 ו-36 לפקודת הראיות	<ul style="list-style-type: none"> ■ רשומה מוסדית היא מסמך שנערך על-ידי המדינה, רשות מקומית, עסק או כל מי שמספק שירות לציבור; רשומה מוסדית קבילה להוכחת אמיתות תוכנה אם: (1) המוסד נוהג במהלך ניהולו הרגיל לערוך רישום של האירוע בסמוך להתרחשותו; (2) דרך איסוף הנתונים ועריכת הרשומה מעידים על אמיתות תוכנה. ■ המחברת היא בגדר "רשומה מוסדית" הואיל והיא נערכה על-ידי בית עסק "במהלך העסקים הרגילי", באופן שיש בו כדי להעיד על אמיתות תוכנה.
41	ג	§110, סעיף 54 לפקודת הראיות	במשפט אזרחי ניתן לסמוך על עדות יחידה ללא תוספת ראייתית בצדה, אולם במקרים הבאים חובה על בית המשפט לנמק החלטתו זו: (1) העדות היא של קטין מתחת לגיל 14; (2) העדות היא של בעל הדין או בן משפחתו (בן זוגו, ילדו, הורו, אחיו או אחותו); (3) העדות היא של אדם המעוניין בתוצאות המשפט לטובת בעל הדין שקרא אותו להעיד; (4) התובענה היא נגד עזבונו, קטין, חולה נפש או נעדר; (5) נסיבות אחרות שבהן דרושה לדעת בית המשפט הנמקה מיוחדת ("סעיף סל").
42	ב	§340, §335, סעיף 45 לפקודת הראיות	<ul style="list-style-type: none"> ■ בית המשפט הדן בתיק העיקרי רשאי להסיר חסיון לטובת הציבור, על-פי עתירת בעל דין, אם מצא שהצורך לגלותה לשם עשיית צדק עדיף מן העניין שיש לא לגלותה. ■ תעודת חסיון עליה חתום רה"מ, שר הביטחון או שר החוץ, שמטרתה שמירה על ביטחון המדינה או יחסי החוץ, מהווה חסיון לטובת המדינה. עתירה לגילוי ראיה שהוטל עליה חסיון לטובת המדינה תוגש לביהמ"ש העליון. תעודת חסיון עליה חתום שר כלשהו, שמטרתה שמירה על עניין ציבורי חשוב, מהווה חסיון לטובת הציבור. עתירה לגילוי ראיה שהוטל עליה חסיון לטובת הציבור תוגש לביהמ"ש הדן בתיק.

43	ב	\$400, סעיף 15 לפקודת הראיות	תנאי לתוקף תצהיר בכתב המוגש במסגרת הליך משפטי הוא שהחותם הוזהר כדין והאזהרה אושרה על-גבי התצהיר על-ידי אחד מאלה: (1) שופט ורשם; (2) דיין בבית דין דתי; (3) היועץ המשפטי לממשלה; (4) פרקליטי מדינה ומחוז; (5) עורך דין; (6) ראש רשות מקומית; (7) אדם ששר המשפטים הסמיכו לכך.
44	א	\$40, סעיף 57 לפק"ר	<ul style="list-style-type: none"> ■ כל דין הוא מן המפורסמות שאינן צריכות ראיה (הכלל), למעט דין זר שדינו כדין כל עובדה, וכמותה - הוא טעון הוכחה (החריג). ■ בענייננו מתקיים הכלל, לפיו כל דין, ובכלל זה דין דתי, הוא מן המפורסמות שאינן צריכות ראיות.
45	ד	\$20, סעיף 57 לפקודת הראיות	סתירות בעדותם של עדים, אין בהן כדי למנוע מבית המשפט לקבוע עובדות שלגביהן חלו הסתירות.
46	ד	\$30, סעיף 57 לפקודת הראיות	השאלה מתייחסת לחזקת יצרן הקבועה בפקודת הראיות: (1) נמצא על טובין או על אריותם שמו של יצרן, יהיה בכך ראיה לכאורה שאותו יצרן ייצר את הטובין; (2) נמצא על האריותה שמו של המשווק אך לא שמו של היצרן, יראו את המשווק לכל דבר ועניין כאילו הוא היצרן, אלא אם כן גילה המשווק לקונה או למי שהוסמך לכך בדין את זהות היצרן משנדרש לכך.
47	ג	\$90, סעיף 55 לפקודת הראיות	במשפט פלילי לא יורשע אדם על סמך עדות יחידה של קטין מתחת לגיל 12 אלא אם כן נמצא דבר לחיזוקה.
48	ד	\$260, סעיף 3 לחוק חתימה אלקטרונית	מסר אלקטרוני החתום בחתימה אלקטרונית מאובטחת, יהיה קביל בכל הליך משפטי ויהווה ראיה לכאורה: (1) שהחתימה היא של בעל אמצעי החתימה; (2) שהמסר האלקטרוני הוא זה שנחתם על-ידי בעל אמצעי החתימה.
49	ב	\$360, סעיף 51 לפקודת הראיות	חסיון דברים שנאמרו לכהן דת בעת וידוי מעוגן בפקודת הראיות.
50	ג	\$115, סעיף 55 לפקודת הראיות	במשפט פלילי יחולו הכללים הבאים לעניין עדות קטין: (1) קטין מתחת לגיל 12 כשר להעיד, ואולם הרשעה על סמך עדותו היחידה טעונה חיזוק; (2) עדותו של קטין מעל גיל 12 אינה טעונה תוספת ראייתית על מנת לשמש בסיס להרשעה.
51	ג	\$110, סעיף 54 לפקודת הראיות	<p>ניתן להגיע לפתרון הנכון בשתי דרכים:</p> <p>א. הודיית בעל-דין: במשפט אזרחי ניתן לסמוך על עדות יחידה ללא תוספת ראייתית בצדה (הכלל), אולם כאשר העדות היא של בעל הדין חובה על בית המשפט לנמק החלטתו זו (אחד החריגים). ברם, אם העדות היא הודיית בעל-דין אין חובת הנמקה כאמור (החריג לחריג).</p> <p>ב. "הודאה והדחה": בהליך אזרחי, כאשר בעל דין מודה בעובדות שטוען בעל הדין שכנגד, אך טוען שמחמת עובדות נוספות אין יריבו זכאי לסעד המבוקש - הוא טוען טענת "הודאה והדחה", ונטל השכנוע עובר אליו להוכיח את טענתו, ואם לא עמד בנטל זה - יפסוק בית המשפט לחובתו.</p>

<ul style="list-style-type: none"> ■ אין אדם חייב למסור ראיה אם יש בה הודיה בעובדה שהיא יסוד מיסודותיה של עבירה בה הוא מואשם או עשוי להיות מואשם (הכלל). ■ עם זאת, רשאי בית המשפט לחייב אדם למסור ראיה שעשויה להפילו (החריג לכלל), אולם לא ניתן לעשות שימוש בראיה במשפט המתנהל כנגדו, <u>ללא הסכמתו</u> (חריג לחריג). ■ הזכות לחסיון מפני הפללה עצמית חלה הן במישור הפלילי והן במישור האזרחי. 	<p>§385,</p> <p>סעיף 47 לפקודת הראיות</p>	ד	52
<ul style="list-style-type: none"> ■ הכללים לעריכת מסדר זיהוי באו להבטיח את משקלו הראייתי של הזיהוי. במסדר זיהוי עמדת לחשוד זכות בסיסית שעורך דינו יהיה נוכח במסדר (ע"פ 420/81 כהן נ' מדינת ישראל, פ"ד ל"ו(2) 29). ■ פגם בהליכי הזיהוי אינו פוסל את תוצאות ההליך, אלא מכרסם במשקלן הראייתי. 	<p>§420</p>	ד	53
<p>חולה נפש, מפגר, מסומם או שיכור, אינם פסולים לעדות, אולם עניין זה יובא בחשבון בקביעת משקלה של העדות. כל זאת למעט כאשר הפגם הנפשי או השכלי שולל לחלוטין את שיקול הדעת וכושר ההעדה.</p>	<p>§80</p>	ד	54
<ul style="list-style-type: none"> ■ ההליך הנדון בשאלה הוא הליך של פסק דין פלילי כראיה במשפט אזרחי, ולא הליך של תביעה נגרת משני טעמים: (1) תביעה נגרת מוגשת לבית המשפט תוך 90 יום לאחר שפסק הדין בפלילים הפך לחלוט, בעוד שעל-פי נתוני השאלה הגישה דינה את התביעה האזרחית שבעה חודשים לאחר הרשעתו של מיכאל; (2) בהליך של תביעה נגרת מתנהל ההליך האזרחי מיד בתום ההליך הפלילי ואותו מותב שהרשיע את הנאשם ממשיך לשבת בדין לצורך דיון באספקטים האזרחיים של ההרשעה. ■ <u>לעניין פסק דין פלילי בהליך אזרחי: (1) להבדיל מהליך של תביעה נגרת, נקבעת סמכותו של בית המשפט האזרחי על-פי כללי הסמכות הרגילים. הואיל והתובענה היא בשווי של 2 מליון ₪, מוסמך לדון בה בית משפט השלום; (2) הממצאים והמסקנות בפסק הדין הפלילי יהיו קבילים במשפט האזרחי כראיה לכאורה לאמור בהם, בהתקיים התנאים שבדין; (3) אם הוגש פסק הדין הפלילי בהליך האזרחי, יהיה המורשע רשאי להביא ראיה לסתור רק ברשות בית המשפט, מטעמים שיירשמו וכדי למנוע עיוות דין. יש להעיר, כי החלופה הנכונה ביותר (חלופה ג') אינה מדויקת, הואיל ונדרשים על-פי דין "טעמים שיירשמו" ולא "טעמים מיוחדים שיירשמו".</u> 	<p>§415, §410</p> <p>סעיפים 42 ו-44 לפקודת הראיות</p>	ג	55
<ul style="list-style-type: none"> ■ חוק הגנת ילדים חל על כל העבירות המנויות בתוספת לחוק, ובלבד שנעשו בגופו של ילד מתחת לגיל 14 בנוכחותו של הילד או כאשר הילד חשוד בעשיית העבירה. הואיל ועל-פי נתוני השאלה העבירה לא נעשתה בגופו של אורן או בנוכחותו וראובן אינו חשוד בעשיית העבירה, אין תחולה לחוק הגנת ילדים. ■ <u>הן במשפט פלילי והן במשפט אזרחי, על בית המשפט להזהיר קטין שהוא מתחת לגיל 12 בלשון המובנת לו שעליו להעיד רק את האמת.</u> ■ לאור האמור, ניתן להעיד את אורן, ואולם יש להזהירו בלשון המובנת לו (חלופה ד'). יש לציין כי חלופה ד' היא החלופה הנכונה ביותר, הגם שלא צוין בה כי הרשעה על סמך עדותו של אורן טעונה חיזוק. 	<p>§115, §120</p> <p>סעיף 2 לחוק הגנת ילדים, סעיף 55 לפקודת הראיות</p>	ד	56
<p>במשפט פלילי אין הורה וילד כשרים להעיד האחד לחובת משנהו. ואולם, אין תחולה לכלל זה, כאשר מדובר בעבירות אלימות או בעבירות בתוך המשפחה, בין אם העד הוא קורבן העבירה ובין אם לאו.</p>	<p>§60, §65</p> <p>סעיפים 4 ו-5 לפקודת הראיות</p>	א	57
<ul style="list-style-type: none"> ■ כאשר בקשת בעל דין לחקור את המצהיר באה לשם קינטור או מתוך קלות ראש, רשאי בית המשפט להטיל על המבקש את הוצאות החקירה. ■ <u>לעניין חלופה א': הכלל האוסר על בן משפחה להעיד כנגד בן משפחתו חל בהליך פלילי בלבד.</u> 	<p>§400</p> <p>סעיף 17 לפקודת הראיות</p>	ג	58

59	א	§275, סעיף 26 לפקודת הראיות	כאשר מוגשת חוות דעת של מומחה או תעודת רופא או תעודת עובד ציבור, ייעתר בית המשפט לבקשת בעל דין לחקור את המומחה או את הרופא או את עובד הציבור בחקירה נגדית.
60	א	§410, סעיף 42א לפקודת הראיות	פסק דין פלילי של בית משפט לעניינים מקומיים, שניתן על-ידי מי שאינו שופט שלום, אינו קביל כראיה בהליך אזרחי. בשאלה מצוין שפסק הדין אמנם ניתן בבית המשפט לעניינים מקומיים, אך פסק הדין ניתן על-ידי שופט שלום. לפיכך, ניתן יהיה לעשות שימוש בממצאי הכרעת הדין כראיה לכאורה בהליך האזרחי, ובלבד שפסק הדין הפלילי הוא מרשיע וחלוט.
61	א	§335, סעיף 44 לפקודת הראיות	הוגשה לבית המשפט תעודת חסיון לטובת המדינה, רשאי בית המשפט, על-פי בקשת בעל הדין המבקש את גילוי הראיה, להפסיק את המשפט לתקופה שיקבע כדי לאפשר את הגשת העתירה להסרת החסיון, ואם ראה לנכון - גם עד להחלטה בעתירה.
62	א	§345, סעיפים 49 ו-50א לפקודת הראיות	לבית המשפט סמכות להסיר חסיון טיפולי (רופא, פסיכולוג ועובד סוציאלי) במקרים בהם הצורך לגלות את הראיה לשם צדק עדיף מן העניין שיש לא לגלותה. שני החסיונות מעוגנים בפקודת הראיות.
63	ב	§255, סעיף 43 לפקודת הראיות	תעודה נושנה היא תעודה הנחזית להיות בת 20 שנה לפחות שהוצאה ממשמורת הנראית כשרה. בית המשפט רשאי לקבלה לאחר שהעמידה על חזקתה: (1) שהחתימה עליה וכל חלק בה הנחזים שנעשו בכתב ידו של פלוני נעשו בכתב ידו; (2) שנעשתה או שאומתה כהלכה בידי האדם הנחזה כמי שעשה אותה או אימת אותה.
64	א	§280, סעיפים 23 ו-28 לפקודת הראיות	<ul style="list-style-type: none"> ■ בית המשפט רשאי לקבל כראיה, אם אין הוא רואה חשש לעיוות דין, תעודת עובד ציבור על דבר שנרשם במסמך רשמי, כאשר התעודה תהא חתומה בידי עובד הציבור שעשה את הרישום או את המעשה או קיבל את הידיעה שנרשמה; ואם אין הוא עוד באותו שירות - בידי האחראי על היחידה שבה עבד. ■ "עובד ציבור" הוא: (1) עובד מדינה, לרבות שופט, דיין בבית דין דתי, חבר ממשלה ומבקר המדינה; (2) עובד ההסתדרות הציונית העולמית או הסוכנות היהודית; (3) עובד או נושא תפקיד בגוף ציבורי. ■ לעניין חלופות ב', ג' ו-ד': על-פי נתוני השאלה, עובד הציבור (מרדכי) מתבקש להעיד לעניין פרטי רישום במסמך רשמי (מועד הגשת הבקשה לעלות לישראל) ואין מעמדו כעד רגיל בהליך אזרחי; הדרך הנכונה ביותר להוכיח רישומו של דבר במסמך רשמי היא באמצעות הגשת תעודת עובד ציבור.
65	ב	§60, סעיף 3 לפקודת הראיות	במשפט פלילי, אין בן זוג כשר להעיד לחובת בן זוגו ואין כופים אותו להעיד לחובת אדם המואשם יחד עם בן זוגו בכתב אישום אחד.
66	ב	§40	<ul style="list-style-type: none"> ■ ככלל, כל דין הוא מן המפורסמות שאין צריכות ראיה. ■ ברם, דינו של דין זר כדין כל עובדה וכמותה - הוא טעון הוכחה. הדרך המקובלת להוכחת תוכנו של דין זר - היא בהגשת חוות דעת של מומחה בדין הזר (ע"א 601/82 בנק לאומי נ' C.I.S, פ"ד מ(2) 673).
67	ב	§390, סעיף 28 לחוק המעצרים	<ul style="list-style-type: none"> ■ לחשוד זכות שתיקה מוחלטת בהליכי חקירה, והעובדה שאין בתשובה שייתן לשאלות חוקריו כדי להעמידו בסיכון לאישום פלילי אינה משנה לעניין זה (חלופה ב'). ■ לחסיון מפני הפללה עצמית, לעומת זאת, יש קיום אך ורק במקום שבו קיים סיכון בפועל של העמדה לדין פלילי. לשון אחר, במקום שבו לא קיים סיכון כאמור (למשל, בשל הרשעה, התיישנות, חנינה, הסכם עד מדינה), לא תעמוד לאדם הזכות לחסיון מפני הפללה עצמית.

<p>■ עדות על הודיית נאשם כי עבר עבירה תהא קבילה בהתקיים שני אלה: (1) התובע הביא עדות בדבר הנסיבות שבהן ניתנה ההודיה; (2) בית המשפט ראה שההודיה היתה חופשית ומרצון.</p> <p>■ אם נרשמה ההודיה, ניתן להוכיחה:</p> <p>1. מפי עד שהיה נוכח שעה שנמסרה ונרשמה.</p> <p>2. באמצעות תצהיר בכתב של מי שהיה נוכח שעה שנמסרה ונרשמה כשמתקיים אחד מאלה:</p> <p>א. כאשר הנאשם מיוצג על-ידי סניגור - אם סניגורו ויתר על חקירת מקבל ההודיה (חלופה ב').</p> <p>ב. כאשר הנאשם אינו מיוצג - (א) ההודיה נוגעת לאישום בעוון או חטא; (ב) בית המשפט הסביר לנאשם את זכותו לחקור את נותן התצהיר; (ג) הנאשם אישר שקרא את ההודיה או שהוקראה לו; (ד) הנאשם אינו כופר בכך שההודיה היא הודייתו; (ה) הנאשם ויתר על חקירת מקבל ההודיה.</p>	<p>200\$</p> <p>סעיף 12 לפקודת הראיות</p>	<p>ב</p>	<p>68</p>
<p>■ הכלל הוא שהכל כשרים להעיד בכל משפט, ואין אדם פסול להעיד מפני שהוא בעל דין בתובענה אזרחית, או מתלונן או נאשם במשפט פלילי, או מפני שהוא מעבדו, עובדו, בן זוגו או קרובו של התובע, המתלונן, הנתבע או הנאשם, או מפני שהורשע או נושא עונש על עבירה.</p> <p>■ הכלל הנוגע לאיסור על עדות בין בני זוג חל בהליך פלילי בלבד.</p>	<p>55\$, 60\$</p> <p>סעיפים 2 ו-3 לפקודת הראיות</p>	<p>ב</p>	<p>69</p>
<p>אם בן משפחה נקרא מטעם ההגנה להעיד לטובת בן משפחה, עדותו כשרה לשמש ראיה לחובת הנאשם.</p>	<p>70\$</p> <p>סעיף 6 לפקודת הראיות</p>	<p>ב</p>	<p>70</p>
<p>תעודה ציבורית ניתן להוכיח בהגשת אחד מאלה: (1) המקור; (2) העתקו הבדוק; (3) העתקו שהודפס על-ידי המדפיס הרשמי; (4) העתקו המאושר בחותמת המוסד או הפקיד או בעל סמכות.</p>	<p>235\$</p> <p>סעיף 32 לפקודת הראיות</p>	<p>ד</p>	<p>71</p>
<p>בית המשפט רשאי, אם אין הוא רואה חשש לעיוות דין, לקבל כראיה תעודת עובד ציבור על דבר שנרשם במסמך רשמי, כאשר התעודה תהא חתומה בידי עובד הציבור שעשה את הרישום או את המעשה או קיבל את הידיעה שנרשמה; ואם אין הוא עוד באותו שירות - בידי האחראי על היחידה שבה עבד.</p>	<p>280\$</p> <p>סעיף 23 לפקודת הראיות</p>	<p>ב</p>	<p>72</p>
<p>במשפט אזרחי ניתן לסמוך על עדות יחידה ללא תוספת ראייתית בצדה, אולם במקרים הבאים חובה על בית המשפט לנמק החלטתו זו: (1) העדות היא של קטין מתחת לגיל 14; (2) העדות היא של בעל הדין או בן משפחתו (בן זוגו, ילדו, הורו, אחיו או אחותו); (3) העדות היא של אדם המעוניין בתוצאות המשפט לטובת בעל הדין שקרא אותו להעיד; (4) התובענה היא נגד עזבונו, קטין, חולה נפש או נעדר; (5) נסיבות אחרות שבהן דרושה לדעת בית המשפט הנמקה מיוחדת; (* נאולם, כאשר אחת העדויות לעיל היא הודאת בעל דין בכתב, בעל-פה או בהתנהגות - אין חובת הנמקה כאמור (חלופה ב').</p>	<p>110\$</p> <p>סעיף 54 לפקודת הראיות</p>	<p>ב</p>	<p>73</p>
<p>בהליך פלילי, כאשר בית המשפט קיבל מחמת טעות או היסח דעת ראיה שאינה קבילה - לא תשמש הראיה הוכחה לאשמה ואין לבסס עליה את פסק דין. אף על-פי כן, העובדה שבית המשפט שמע את הראיה לא תפסול את פסק הדין, אלא אם כן סבור בית המשפט אחת מאלה: (1) שהנאשם לא היה מורשע אילולא נמסרה אותה ראיה; (2) שאין ראיה מספקת אחרת מלבדה לתמוך בה את ההרשעה.</p>	<p>5\$</p> <p>סעיף 56 לפקודת הראיות</p>	<p>ד</p>	<p>74</p>
<p>דבר שפורסם ב-"רשומות" חזקה שנעשה כראוי וניתן להגישו כראיה במשפט, והוא הדין בכל דבר שפרסם המדפיס הממשלתי, גם אם אינו ב"רשומות".</p>	<p>265\$</p> <p>סעיף 34 לפקודת הראיות</p>	<p>ג</p>	<p>75</p>
<p>■ חסיון טיפולי (רופא, פסיכולוג ועובד סוציאלי) חל גם לאחר סיום הקשר הטיפולי.</p> <p>■ לעניין חלופה ב': החסיון אינו חל על מידע שמוסר הלקוח בדבר כוונתו לבצע עבירה פלילית בעתיד, אלא רק על מידע לגבי פעילות עבריינית בעבר.</p>	<p>345\$</p> <p>סעיף 50 לפקודת הראיות</p>	<p>א</p>	<p>76</p>

<p>■ הכלל הוא שהכל כשרים להעיד בכל משפט ואין אדם פסול להעיד מפני שהוא בעל דין בתובענה אזרחית, או מתלונן או נאשם במשפט פלילי או מפני שהוא מעבידו, עובדו, בן זוגו או קרובו של התובע, המתלונן, הנתבע או הנאשם, או מפני שהורשע או נושא עונש על עבירה.</p> <p>■ נושא זה משתלב עם המגמה בדיני ראיות של מעבר הדרגתי ממבחני קבילות למבחני משקל, כלומר - צמצום הולך ומתרחב של הסייגים החלים על קבילותן של ראיות על מנת להותיר בידי בית המשפט את הסמכות להחליט על משקלן הראוי של אותן ראיות, אשר קודם לכן נפסלה קבילותן.</p>	<p>§55, סעיף 2 לפק"ר</p>	<p>77 ב</p>
<p>ילד מתחת לגיל 14 שבוצעה בו עבירה שחוק הגנת הילדים חל עליה (מעשה מגונה) ייחקר על-ידי חוקר ילדים בלבד; בחקירת הילד לא יהיה נוכח אדם אחר, אלא ברשות חוקר הילדים.</p>	<p>§130, סעיפים 4 ו-5 לחוק הגנת הילדים</p>	<p>78 ב</p>
<p>■ תסיון כהן דת וחסיון עו"ד-לקוח הם החסיונות היחידים בפקודת הראיות שהם חסיונות מוחלטים, דהיינו - חסיונות שביהמ"ש אינו מוסמך להסירם. יתר החסיונות שבפקודה הם חסיונות יחסיים, דהיינו - חסיונות שביהמ"ש רשאי להסירם אם הצורך בגילוי הראיה לשם צדק עדיף מן העניין שלא לגלותה.</p>	<p>§350, §345, §360, סעיפים 48 ו-51 לפק"ר</p>	<p>79 א</p>
<p>כאשר בית המשפט שוכנע כי ננקטו כל האמצעים הסבירים לתיעוד חקירת ילד על-ידי חוקר ילדים באמצעות וידאו או הקלטה קולית, אולם ההקלטה לא צלחה בשל תקלה טכנית, רשאי בית המשפט לקבל כראיה, תיעוד בכתב של החקירה שנעשה בידי חוקר הילדים, במקום קלטת החקירה.</p>	<p>§150, סעיף 9 לחוק הגנת הילדים</p>	<p>80 ב</p>
<p>אמנם חסיון דברים שנמסרו לרופא חל גם על עובדיו של הרופא, אלא שהלקוח (עודד) הוא בעל החסיון, ואם ויתר עליו – חובה על הרופא או עובדיו להעיד לגבי המידע החסוי.</p>	<p>§345, סעיף 49 לפק"ר</p>	<p>81 ג</p>
<p>■ ככלל, במשפט פלילי אין הורה וילד כשרים להעיד האחד לחובת משנהו.</p> <p>■ ברם, האיסור להעיד הורה וילד האחד לחובת משנהו אינו חל במקרה של חבלת גוף או אלימות, לרבות: (1) אלימות כלפי כל אדם, בין שהוא נמנה עם המסגרת המשפחתית ובין שהוא זר לה; (2) אלימות נגד רכושו של אדם; (3) איום בחבלת גוף או באלימות; (4) ניסיון, שידול או סיוע לעבור עבירה של חבלת גוף או אלימות; (5) שיבוש הליכי חקירה ומשפט בקשר לעבירה של חבלת גוף או אלימות.</p>	<p>§65, סעיף 5 לפק"ר</p>	<p>82 ב</p>
<p>אין מניעה להעיד את נועם על כך ששהה עם המורה שמעון בזמן ביצוע העבירה במקום אחר, שכן אין תחולה לחוק הגנת הילדים בנסיבות המקרה. חוק הגנת הילדים חל רק על עבירות שנעשו בגופו של ילד (מתחת לגיל 14), בנוכחותו של הילד או כאשר הילד חשוד בעשיית העבירה. העבירה המתוארת לא נעשתה בגופו של נועם, בנוכחותו ונועם אינו חשוד בעשייתה, ולכן אין מניעה להעידו.</p>	<p>§120, סעיף 2 לחוק הגנת הילדים</p>	<p>83 ב</p>
<p>אם הוגש כתב אישום לפי תלונה שהוגשה למשטרה לאחר שמלאו לנפגע עבירת מין 28 שנים, ניתן להרשיע את בן משפחתו או את האחראי עליו על סמך עדותו היחידה רק אם יש בחומר הראיות דבר לחיזוקה.</p>	<p>§90, סעיף 354 לחוק העונשין</p>	<p>84 ג</p>
<p>כאשר בן משפחה נקרא מטעם ההגנה להעיד לטובת בן משפחתו, תהא עדותו על כל רכיביה כשרה לשמש ראיה להוכחת אשמתו של הנאשם.</p>	<p>§70, סעיף 6 לפק"ר</p>	<p>85 ד</p>
<p>■ עד מדינה הוא אדם אשר מובטחת לו טובת הנאה מכל סוג טרם עדותו, בתמורה להסכמתו להעיד כנגד שותפתו לעבירה. כרמיית היא עדת מדינה, מאחר שהובטח לה בתמורה לעדותה כי לא תועמד לדין.</p> <p>■ הרשעת שותף על סמך עדותו היחידה של שותפו לעבירה שהוא עד מדינה טעונה סיוע.</p>	<p>§95, סעיף 54 לפק"ר</p>	<p>86 ב</p>
<p>הממצאים והמסקנות בפסק דין פלילי יהיו קבילים במשפט אזרחי כראיה לכאורה לאמור בהם בהתקיים כל אלה: (1) המדובר בהכרעת דין ולא בגזר דין - התנאי מתקיים; (2) פסק הדין הוא מרשיע - התנאי מתקיים; (3) פסק הדין הוא חלוט - חלף המועד להגשת ערעור על פסק הדין ולכן התנאי מתקיים; (4) זהות בעלי הדין בהליכים השונים - התנאי מתקיים.</p>	<p>§410, סעיף 42 לפק"ר</p>	<p>87 ד</p>

<p>■ תעודת חסיון עליה חתום <u>שר בממשלה</u>, שמטרתה שמירה על עניין ציבורי חשוב, מהווה חסיון לטובת הציבור. עתירה לגילוי ראיה שהוטל עליה חסיון לטובת הציבור תוגש <u>לבית המשפט הדן בתיק</u>.</p> <p>■ תעודת חסיון עליה חתום <u>רה"מ</u>, <u>שר הביטחון</u> או <u>שר החוץ</u> בנוגע לביטחון המדינה או יחסי החוץ, מהווה חסיון לטובת <u>המדינה</u>. עתירה לגילוי ראיה שהוטל עליה חסיון לטובת המדינה תוגש <u>לביהמ"ש העליון</u>.</p>	<p>§ 335, § 340, סעיף 45 לפק"ר</p>	א	88
<p>הרשעת שותף על סמך עדותו היחידה של שותפו לעבירה שהוא עד מדינה טעונה <u>סיוע</u>.</p>	<p>§ 95, סעיף 54א לפק"ר</p>	ג	89
<p>■ כאשר הוגש פסק דין פלילי בהליך אזרחי, ניתן יהיה להביא ראיות לסתור אותו רק ברשות בית המשפט, מטעמים שיירשמו וכדי למנוע עיוות דין.</p> <p>■ אמנם החובה לקבל רשות להביא ראיות לסתור את פסק הדין הפלילי לא תחול על מי שאחריותו נובעת מאחריות המורשע (למשל, מעבידו של המורשע) וכן על בעל דין שלא היה צד להליך הפלילי, אלא שעל-פי נתוני השאלה מדובר במורשע עצמו (יורם) אשר מעוניין להביא ראיות לסתור את פסק הדין, ולכן הוא רשאי לעשות כן רק ברשות בית המשפט, מטעמים שיירשמו וכדי למנוע עיוות דין.</p>	<p>§ 410, סעיף 42 לפק"ר</p>	ג	90
<p>אמרת חוץ בכתב תהיה קבילה גם אם אומר האמרה אינו עד במשפט בהתקיים התנאים הבאים: (1) שני הצדדים הסכימו לכך; (2) תוכן האמרה לא היה שנוי במחלוקת; (3) הנאשם היה מיוצג על-ידי עורך דין.</p>	<p>§ 225, סעיף 10ב לפק"ר</p>	ד	91
<p>■ במשפט אזרחי יחולו הכללים הבאים: (1) בית המשפט רשאי לבסס את פסק דינו על עדותו היחידה של קטין מתחת לגיל 14, אלא שבמקרה כזה עליו לתת לכך הנמקה מיוחדת; (2) עדותו של קטין מעל גיל 14 אינה טעונה הנמקה מיוחדת.</p> <p>■ מכאן שבמשפט אזרחי נער בן 13 כשר לעדות, ככל עד אחר (חלופה ג), אלא שבית המשפט נדרש לתת הנמקה מיוחדת אם ברצונו לבסס את פסק הדין על עדותו היחידה של הנער.</p>	<p>§ 110, סעיף 54 לפק"ר</p>	ג	92
<p>■ תעודת חסיון עליה חתום <u>ראש הממשלה</u>, <u>שר הביטחון</u> או <u>שר החוץ</u> מהווה חסיון לטובת <u>המדינה</u>. עתירה לגילוי ראיה שהוטל עליה חסיון לטובת המדינה תוגש <u>לבית המשפט העליון (שופט אחד)</u>.</p> <p>■ הדיון בעתירה להסרת חסיון לטובת המדינה יהיה בדלתיים סגורות; לשם החלטה בעתירה רשאי שופט בית המשפט העליון לדרוש שהראיה או תוכנה יובאו לידיעתו, ורשאי הוא לקבל הסברים מהיועץ המשפטי לממשלה או מנציגו ומנציג המשרד הממשלתי הנוגע בדבר, אף בהיעדר יתר בעלי הדין.</p>	<p>§ 335, § 340, סעיפים 44 ו-46 לפק"ר</p>	ג	93
<p><u>בהליך אזרחי</u>, מוסמך בית המשפט, לבקשת בעל דין, להורות על גביית עדות מחוץ לתחום שיפוטו על-ידי שלוח בית המשפט, אם ראה צורך בכך למען הצדק, ורשאי הוא להתיר לכל בעל דין להגיש את פרוטוקול העדות כראיה באותו משפט. המקור הנורמטיבי לכך הוא פקודת הראיות.</p>	<p>§ 405, סעיף 13 לפק"ר</p>	ב	94